Politikai röpiratok.

47.

47
343

ÜGYVÉDEK.

KORSZERŰ TERVEZET

EZEKNEK ÜGYTELENN.

ügyében.

IFJ. PALUGYAY IMRÉTÓL.

3.

BUDÁN,

A' MAGYAR KIR. EGYETEM BETÜIVEL.

1841.

Dr BALLAGI GÉZA.

MÉLTÓSÁGOS 'S FŐTISZTELENDŐ

KIS PALUGYAI 'S BODAFALVI

PALUGYAY IMRE

CS. K. TANÁCSOS 'S NYITRA MEGYEI PÜSPÖK

ÚRNAK

LEGMÉLYEBB TISZTELET- 'S HÁLAJELÜL

A' SZERZŐ.

ÜGYVÉDEK.

„Die Sachwalter sollen nicht als bezahlte Miethlinge ansehen, welche durch die züchtigende Moderationsfeder des Richters in Schrecken gesetzt werden, da schweigen, wo Reden ihre Pflicht ist, sondern unerschrockene Rathgeber und Helfer abgeben, wenn Miszbrauch der richterlicher Gewalt, oder besondere Wichtigkeit des Falles oder Unklarheit des Gesetzes ihre Hilfe nothwendig macht.“

Egy Szászhoni szónok.

Az emberek oly sokszor tulzó kedélyeinek egyik, tán mámorosabb, pillanatában, egyvalaki tapasztalati elvkint nyilvánitá: minél műveltebbek, minél szabadabbak a' nemzetek, annál gyülöltebbek köreikben a' nók. Azonban bár mi okatlannak látszék is ez állitás, 's legfeljebb a' minden érzékiségéből kivetkező, különben érzéki, ember minősége által igazolható; azt tán inkább az ügyvédekről lehetne állitani; mert hogy egy jeles iró szavait használjuk: nincs biztosabb mérlege a' politikai képződésnek mint ama tiszteletnek fokozata, mellyet különböző állományok különböző viszonyai között az ügyvédikar élvezni szerencsés. Chinában bambussal veretnek lábai, angol, s franez országokban köztisztelet kiséri lépteit, 's éjszak-amerikában hét Praesidens közől hat Ügyvéd volt. — Eme mélytánylatnak különbözősége, különböző álláspontok fokozatait, mellyekre az ügyvéd egyik vagy másik állományban helyeztetik, nélkülezhetlenekké teszi, — mint szinte az azok szülte ezer meg ezer pa-

naszokat, az ügyvédi helyzetet nyomasztó szükségek-, és fogyatkozások-, majd egyedeinek lenézte-'s methodikai korlátoztatásukbol keletkezőket; 's nem ujjak e' panaszok, mint maga az ügyvédi helyzet sem, és noha e' helyzetnek a' tisztelet ama fokozatára juttatása, mellyet azoktól, kiknek moralis lételét fentartja, 's biztosítja, joggal igénylhetne, több állomány törvényhozásának komoly figyelmét felébreszté; de fájdalom, ha ezeknek évkönyveit végig tekintjük: nem lehet nem tagadnunk, hogy az ügyvédi helyzet a' világ állományainak törvényhozásai, — 's főleg ezeknek ama része által, mellynek ajkain az „igen" és „nem" élet 's haláladó hatalom szó lebeg, felette mostohailag ápoltaték, 's igen keveset, 's valljuk meg: mi épen semmit sem tevénk, mi által az ügyvédikar egyedeinek becsületérzete ébresztését eszközölhettük 's emelhettük volna; voltak azonban egyesek, voltak köztiszteletre méltatott férfiak, kik felfogva a' sokoldalúlag félreismert 's világszerte vádolt árva ügyet, nemes szabadelmüségük-, győző okaik-, 's a' szónokság varázs hatalmával terveket készitének, annak tekintetét, 's a' hivatás méltósága illő helyére juttatását eszközlőket. — De ezek egyesek valának, egyesek törekvéseik, 's egyesekben elhal az erő, mielőtt a' tett érlelhetné gyümölcseit, és az igazság czáfolhatlan szavai kopár szirtekre szóratvák, mellyekből nem kéle növény, nem, dús

aratásthozó; — de az ügy szentsége, mellyért vivtanak, kétségkivül lesz kor, mellyben elérendi diadalát; lesz kor, melly az ügyvédi helyzetet, moralis ereje-, tekintete-, 's méltóságába visszahelyezve, megtanitandja átlátni az embereket: hogy vén, elavult előitéleteik- 's rémképeikkel ama helyzetnek kiegyenülni kelletik, melly hasonló panaszokra soha sem adott volna alkalmat, ha valódi állása méltánylás helyet félre nem ismértetik, 's mostohailag nem ápoltatik.

Az ügyvédi helyzet oly mélyen hat az állomány életébe, oly szorosan testvérül az állomány boldog- vagy boldogtalanságával, oly benső összefüggésben áll az állomány legfőbb intézkedéseivel, a' biró hivatásával, oly hatalmas befolyást gyakorol az állományi polgár itéletére mind ama tárgyak felett, mellyek ennek igénylik itéletét: hogy czélszerü műszeritése inkább, mint bár mi egyébb, állandóbb 's szigorubb felügyelését nélkülezhetlenné tenné az állománynak. Azonban a' napi tapasztalás ellenkezőt tanusit! szigor figyelem, száz szem, gyanúval telve, ellenőrködik az ügyvéd tettei felett, 's törvénykönyveinkben is számosak az azokat sujtó végzések; 's még is, ki gondolkozott a' rosznak gyökerébeni kiirtásán? kiirányzá oda gondjait s tetteit, mint lehessen a' büntetések okát megszüntetni? az ügyvéd helyzetének erkölcsi nemesitése — becsü-

letvágyának felébresztése, és a' nem legkedvezőbb közszellemnek, a' tag egyedek köréből kiirtása által megszüntetni? mert mindaddig: mig az ügyvéd személyét gyanús szem üldözi, 's bizalmatlanság kiséri lépteit; — mindaddig: mig a' helyett: hogy az ösvényről netán eltérőket bizalmi hang visszavezérelné, korlátoztatni 's erő hatalom áttal fognak vezettetni; szóval mindaddig: mig elnemtöröltetvék mind ama intézkedések, mellyek egyedül a' végből állitottaknak tetszenek: hogy sújtva 's porba alázva a' méltánylást igénylő ügyvédet, mintegy kézmüvesek sorába helyezzék, árszabás legyen tettei, 's iparja mérlege, 's a' hatalomnak, a' birónak önkénye szabályozza lépteit; — mindeddig valódi javitása az ügyvédi helyzetnek nem is gondolható; mindeddig minden saját eszméje szerinti emelkedés a' lehetetlenségek egyike leend.

A' mondottak ha nem egészben, de sokban hazánk, ügyvédeire is alkalmazhatók. — Az ügyvéd elvállalá védencze ügyét 's ez a' sokszor önkényü biró által nem kedvező fordulatot nyer, e' fordulatnak, a' védencz véleménye szerint, senki más nem oka, mint egyedül az ügyvéd, — mert nincs közönségesebb gyanú, nincs megrögzöttebb hit a' védenczben, mint ama vélemény: az ügyvéd megvesztegetteté magát; — a' per hosszabb időig tart: ismét az ügyvéd okoztatik védencze által, ki rendszerint legkevesbbé ismeri

törvénykezési rendszerünk folyamát, 's legkevésbbé tudja, hogy ügyvédje legjobb akaratának daczára sem kerülheté el a' félszeg 's igaztalan ítéletet, és még kevésbbé kerülheté el a' nem legtökéletesebben alkalmazható törvény által összebonyolitott igazság kiszolgáltatása körüli lassúság, 's ügyetlenség vádját, vagy a' per halasztását ott, hol a' vita tárgyak halomra gyűjtvék; — mind ezt ha az ügyvéd védencze elébe terjeszti is, még sem távolithatandja el ennek titkos gyanúját 's a' legszorgalmasabb ügyvéd mi sokszor kéntelen igaztalan gáncsolást szenvedni! — Ki ne hallotta volna, s ki ne hallaná fájdalmasan oly sokszor gúny között hangoztatni a' Juratus és Prókátor neveket? kit ne busitana a' szomorú viszszaemlékezet Nagy Pálnak nem régiben tett, de hála nemzetünk Geniusának! viszszavetett ama inditványa; „Ügyvéd úriszékeken ne vehessen részt“: — Ki ne érezné az imént említettek helyzetének lehető javitása eszközlését kivánatosnak, épen ugy, mint sokban biráinkét is? — Ki ne tudná végre ama kétségtelen tétel valóságát: hogy földön semmi sincs, mi javitást nélkülezhetne?

Eme nézetek, mint az eszmélő ész nélkülezhetlen tételei, vezérlének bennünket, főleg Beschorner Herman Gyulának „Die Reform des Advocatenstandes in Deutschland, mit besondere Be-

ziehung auf das königreich Sachsen-czimü, 1840ik évben kiadott, röpiratának elolvasása után, jelen soraink kiadására, 's miként a' mostan nevezett irót ugy bennünket sem ringat ama hiu remény: hogy az által, a' mit mondandunk, hazánk ügyvédeinek „eme tiszteletre méltó osztálynak", – Deák Ferencz szavait használva — „mellynek egyedül köszönheti alkotmányunk máiglani fenállását", újmüszeritését eszközölhetendjük, vagy mind azt valósitandjuk miket felhozandunk, tudjuk jól Göthe ama mondásának kétségtelen voltát: „Grau, Freund, ist alle Theorie, doch grün des Lebens goldner Baum", czélunk egyedül életbe léptetni hazánkban az ügyvédi helyezetnek javitását tárgyazó eszmét, felkölteni a' férjfiaknak nemesebb érzeteit, az állományban nemesebb helyzet adásra azoknak, kiknek érdemei ezt 's a' köztiszteletet méltán igényelhetik, czélunk felébreszteni ezekben az öntudat legszentebb érzetét, melly nagy tettekre lelkesitse őket, — 's csak dicsőre, 's csak szépre vezérelje léptüket! — Ti pedig, kiknek mind ezt megadni, — egy oly nagy osztálynak megadni jogotokban van, méltassátok komoly figyelemre ha e' sorokat nem is, de azokat, kikért iratvák! Higyjétek el, tegyétek majd egykoron próbára őket! — de ne itéljetek egyedeket! a' jövő tanitand: nem dicsteljesen állandanak e' előttetek, kiket létre méltattatok? — a' jövő tanitand: valljon az ügyvéd, mint vásárolható, ha-

szonkereső, lázzitó, béke 's csendzavaró, — vagy mint készthetlen fegyverével az értelmességnek ellátott hű bajnok, oltalmazója jogaitoknak, védője a' tisztelt, 's szeretett kormánynak, — mert lesz joga, lesz kötelessége szeretni hazát, szeretni kormányt, — álland-e szemeitek előtt?

Beschorner általunk idéztetett, 's jelen iratunkban követett munkáját legott Szászhonra annál érdekesebbnek hivé, minél közelebb hitte magától az időt, mellyben hazája törvényhozásának feladata leend az ügyvédi helyzet javitása! — Bennünket is e' szempont vezérle, mert miután a' jövő Országgyülés boldogító eredményei egyikének hiszük a' Büntető Törvény birhatását, nem lehetnek merészek reményeink: hogy ennek szerencsés bevégeztével polgári törvénykönyvünk javitása „ex professo" tárgyaltatni fog, mellynél mint roppant épületnél, az ügyvédek rendszeresitése leend a' zárkö, 's ezt, mint a' jövő törvénykezési rendszer támaszát, kifejteni szükséges.

Munkánk hiányait pótolja a czél, mellyből indulánk. — Szavunk — Szontaghkint gyöngébb, hogy sem e' fontos, itt szóba hozott tárgyakat eldönthessük, szükség tehát, hogy belátóbb férfiak által figyelemre méltatva szóba vétessenek, 's részemről megleszek elégedve, ha fontolgatás, és vitatásra adtam alkalmat, 's mint mondám, legot

Beschornert adva, hazánkban első leheték emelhetni szót, 's másoknak szavaira nyujthatni tág mezőt; „küzdve fejlik ki életben, és literaturában minden igaz, és jó, 's a' siri csend a' halálnak bizonyos jele". Irám Pesten, nyárhó huszonkilenczedikén ezer-nyolcz-száz-negyvenegyedik évben

A SZERZŐ.

TARTALOM.

Lap.

1. §. Bévezetés 1
2. §. Felosztás 2

Első Rész.

Történeti vázlata az ügyvédi helyzetnek.

3. §. „Ügyvéd" szó fogalma 5
4. §. Ügyvédek különböző nemei . . . . . —
5. §. Ügyvédikar eredete. — Ókor. — Általános nézetek az ügyvédikar egyedei felől 7

Egyes vázlata

az ügyvédi helyzetnek állományok szerint.

6. §. Franciaországban 13
7. §. Angolhonban 23
8. §. Észak-Amerikában 29
9. §. Genfben 30
10. §. Egyházi tartományokban 32
11. §. Belgiumban . . . . . —
12. §. Némethonban, — általában 33
13. §. *a.* A' hesseni nagyherczegségben 35
14. §. *b.* Darmstadtban . . . . . —
15. §. *c.* A hesseni választó fejedelemségben 36
16. §. *d.* A' bádeni nagy herczegségben . . . . . —
17. §. *e.* Hannoverában 37
18. §. *f.* Bajorországban . . . . . —
19. §. *g.* A' weimari nagyherczegségben 38
20. §. *h.* Szászhonban . . . . . —
21. §. Erdélyben 42
22. §. Hazánkban 53

Második Rész.

Az ügyvédi helyzet fontossága, rendszeritése, 's viszonyai.

Lap

23. §. Ügyvédi helyzet fontossága 71
24. §. Rendszeresitésének eszközei 82
25. §. Ügyvédi egység, Fegyelmiszék 83
26. §. Ügyvéd törvény 94
27. §. Ügyvéd képesség 96
28. §. Számkorlátozás 98
29. §. Életkor szerinti különzés 100
30. §. — — minőség 101
31. §. Ügyvédi eskü . . . . . —
32. §. Ügyvédi napló 102
33. §. Utasitási jegyzőkönyv 103
34. §. Bíróság iránti ügyvédjog-, s kötelességek . . 104
35. §. Fél-iránti ügyvédjog, s kötelességek 106
36. §. Ügyvéd és fél közötti viszony megszünte . . . 118
37. §. Ügyvéd díj 119
38. §. Árszabály 120
39. §. Saját ügyeikbeni költség megtérités 125
40. §. Szegények ügyei 126
41. §. Quotta litis, palmaria 127
42. §. Proemium transactionis sive pacis 128
43. §. Ügyvéd büntetés 129
44. §. Kár megtérités 130
45. §. Ügyvédi helyzeti rendszeresitésének további eszközei, nyilvános ügyvitel, szó, és irásbeli szabadság. 131
46. §. Ügyvéd képződési eszközök 134
47. §. Ügyvéd özvegy, árva, elnyomorodott egyedek körüli intézkedés, — ügyvédi pénztár 135

Harmadik Rész.

Ügyvéd törvény javaslat.

Első Czim.

Általános elvek.

1. §. Fogalom határozás 143
2. §. Testületet képeznek, és fegyelmiszék tagjait választanak —

Lap.
3. §. Ügyvéd hivatalt, 's egyébb pályat nem üzhet . . 143
4. §. Pereket csak ügyvéd vihet . . . . . —

Második Czim.

Ügyvédi képességről.

1. §. Ügyvédkedhetés kellékei 144
2. §. Gátoló körülmények . . . . . —
3. §. Ügyvédfönök kötelessége gyakornoka iránt . . —
4. §. Ügyvédi vizsgálat 145
5. §. Szóbeli — . . . . . —
6. §. Irásbeli vizsgálat . . . . . —
7. §. Ügyvédi képesség meghatározása . . . . —
8. §. Alkalmasság következménye . . . . . —
9. §. Ellenkező esetben 146
10. §. Jelen-czim 2-ik §-ának kiterjesztése . . . . —

Harmadik Czim.

Ügyvéd jogai, 's kötelességei.

A) átalában

1. §. Átalános kötelességei 146
2. §. Ügyvédi napló 147
3. §. E' napló ereje . . . . . —
4. §. Köteles az Ügyvéd naplóját védenczével közölni; — e' közlés feltételei . . . . . —
5. §. Védencz megtekintheti a' kéziratokat . . . . —
6. §. Minden perbe fogott, vagy perbe fogandó tárgy iránti egyezkedés tiltatik . . . . . —
7. §. Szegények ügyei 148
8. §. Szegények ügyeire tett költségek . . . . . —

B) Illetőségek iránt.

9. §. Birák iránt tisztelettel tartozik 148
10. §. Ellenfél, és ennek ügyvédje iránt . . . . . —
11. §. Ügyvéd jogai . . . . . —
12. §. Ügyvéd becsületére hivatkozása 149
13. §. Ügyvéd sérelme . . . . . —

Lap.

C) Fél iránt.

14. §. Átalános kötelezettség az ügyek elvállalása körül . 149
15. §. Kivételek . . . . . —
16. §. 150
17. §. További kötelességei a' fél iránt . . . . . —
18. §. A fél elhagyhatja ügyvédjét 151
19. §. Ügyvéd kötelessége megbizójának halála esetében . —
20. §. Titoktartás . . . . . —
21. §. További kötelességei . . . . . —
22. §. Ügyvédi járandóság . . . . . —
23. §. Ügyvédi járandóság előjoggal bir . . . . . —
24. §. Ügyvéd járandóságának mikénti keresése . . . 152
25. §. Költség megtérités . . . . . —

Negyedik Czim.

Ügyvédek vétkei- 's büntetéseiről.

1. §. Vétség különzés 152
2. §. *a.* alatti vétség büntetése . . . . . —
3. §. Vétség ismétlés 153
4. §. *b.* alatti vétségek büntetése . . . . . —
5. §. Ügyvéd által okozott kár megtérités . . . . —
6. §. Ügyvéd védelme . . . . . —
7. §. Ügyvéd birája . . . . . —

Ötödik Czim.

Ügyvédi testület-, 's fegyelmiszékekről.

1. § Ügyvédi testület 153
2. §. Fegyelmiszékek 154
3. §. Fegyelmiszékek viszonyai . . . . . —
4. §. Szerkezetük . . . . . —
5. §. Tagok választása . . . . . —
6. §. Szavazati rend . . . . . —
7. §. Szavazat eredmény 155
8. §. A' választás bejelentendő . . . . . —
9. §. Fegyelmiszék tagság . . . . . —
10. §. . . . . —

Lap.
11. §. Kilépő tag-Jogai 155
12. §. Mentő okok 156
13. §. Hat év közbeni kilépés . . . . . —
14. §. Tag kötelessége . . . . . —
15. §. Elnök kötelessége . . . . . —
16. §. Jegyző kötelessége . . . . . —
17. §. Fegyelmiszékek határozásai . . . . . —
18. §. . . . . —
19. §. Fegyelmiszékek jogai 157
20. §. . . . . —
21. §. . . . . —
22. §. Büntetések nemei . . . . . —
23. §. Hatóságok kötelesek a' kebelükbeni ügyvédek vétségeit az illető fegyelmiszéknek bejelenteni . . . —
24. §. Ügyédek átalános kötelessége . . . . . —
25. §. Nyomozás 158
26. §. . . . . —
27. §. Itélet . . . . . —
28. §. Felljebbvitel . . . . . —
29. §. Fegyelmiszék hatósága . . . . . —
30. §. . . . . —
31. §. Ügyvéd jogainak megsértése 159
32. §. . . . . —
33. §. Ügyvédi pénztár . . . . . —
34. §. Pénztárnok kötelessége . . . . . —
35. §. Pénztárnok számadása 160
36. §. Pénztári rendelkezés . . . . . —
37. §. Ügyvédi eskü . . . . . —

I. §.

Minél szükségesebb és fontosabb az ügyvéd, hivatásánál fogva, az állományra, annál elválhatatlanabb annak — első és legfontosabb intézkedésétől, a' birói tiszttől. Biró és Ügyvéd kölcsönös ellenőrjei ugyan egymás tetteinek, — mindkettö azonban egyitett erővel tartozik a' Jognak, az Igazságnak, az állománybani valósitásán működni, 's minél nagyobb befolyást gyakorol az ügyvéd a' hon polgáraira, kik jogszerü pártolásért majd jogaik védelmére, majd ezeknek kifürkészésére kérik őt, — annál szembeötlöbb a' hanyagság, annál megnembocsáthatóbb, hogy az állományok törvényhozásai oly keveset 's alig tevének valamit „e' tiszteletre méltó osztály iránt", kiemelni őt a' nyomor és inség zsibbasztó helyzetéből, melly emelkedését gátolá, 's a' jólét élveit csirájokban elfojtá! — Valóban az állományok törvényhozásai, bár menyire harsogtaták is jelszavuknak az „emberiség" szent szavát; bár menyire igyekezének a' tömeget visszahelyezni ama eredetiségbe, mellytől csak éj réme foszthatá meg, — feledék egyre önlételük nem csekély támaszát, felédék jogaik fentartóit, feledek az emberiség nagy eszméje kifejtőit, 's feledék ezeknek szüntetni, az ügyvédi helyzetet fenyegető vég veszély miatt, oly sokszor, méltán ismételt panaszait.

Menyire van az ügyvédi helyzet az állományok politikai viszonyaival egyesülve? alább bővebben előadandjuk, — jelen iratunknak nem czélja — mint előszavunkban mondánk: a' tiszteletre méltó ügyvédi karnak, ama fenség, — ama álláspontra juttatása eszközlésének óhajtását teljes valóvá érleltetni, mellyen ez egykor, a' német tartományok

köztársasági, vagy Róma császársági kora alatt, minden egyébb helyzet feletti elsőbbségét kivivta, mellyben az ügyvédek sorába — „seminario dignitatum“ Theodosius harmadik novellája szerint — a' legfőbb állományi férfiak, egy Cicero, egy Hortensius 's a' t. szerettek számláltatni, vagy a' mellyben a' Consulok, biborba öltözve, mint ügyvédek jelentek meg a' törvényszékek előtt 's védenczeiknek oltalmazák ügyeit. Elmúltak e' szép idők, 's egy tisztelet ömlesztő sohaj utánok némán varázsolja elő puszta emlékőket; az ügyvéd, az egykor oly nagy, üldözet tárgya lőn, 's cselekvéseit, bármi üdvösök voltanak is honra 's egyesre, — nem kiséré méltánylás, „ő fizettetik,“ e' volt minden, — ez sokaknál ma is, mi a' helyzet tiszteltetésének mérlegébe vetve van. — Nem csekély fáradságban került oda juttatni az ügyvédek állását, mellyben azok jelenleg éjszak-amerika, angol 's francz honokban élvezhetik iparjaik érdemlett gyümölcsét. — Czélja ez iratnak 's egyedüli czélja, most, midőn korunk a reformok dús kora, ébreszteni azokat, kik tehetnek, kiknek tenni 's egyedül önmagokért tenni, főleg érdekükben áll; — mert hogy egyvalakinek szavaival éljünk: az összes tudományos munkásságnak nem abban áll legnagyobb jótévősége, mit önmaga termeszt, hanem leginkább abban, mit más lelkekben gerjeszt, — s ezek által teremt valóvá.

2. §.

Úgy hiszük, e helyre tartozik előadni munkánk felosztását; ugyan is az

Első Részben: *adjuk rövid történeti vázlatát az ügyvédi helyzetnek* állományok szerint, — a'

Második Részben: *az ügyvédi helyzetnek fontossága*, 's ezért kellő 's mimódoni *Rendszeresítése*, és *ügyvédi viszonyok*ról szólandunk; — végre a'

Harmadik Részben: *Ügyvédi Törvény Javaslat.*

Első Rész.

Történeti vázlata

az

ügyvédi helyzetnek

állományok szerint.

Das Amt der Fürsprecher hat in dem ewigen Rechte selbst, und in der ewigen Ungleichheit menschlicher Anlagen, und Kräfte seinen Grund.

Feuerbach.

3. §.

Az „*ügyvéd*“ szónak etymologiai származtatását vitatgatni, nem épen felvett tárgyunk lényegéhez tartozónak hisszük: — mi elött azonban az ügyvédi helyzet történeti vázlatába bocsátkoznók, szükségesnek látjuk az ügyvéd szó alatt értett, és érthető egyedeknek külön nemeit elsorolni, — 's e' részben az ügyvédi hivatás meghatározását ama átalánosságban előadni, melly egyedei és a' felek közötti viszonyokat legjobban kifejezi.

„*Az ügyvéd, tiszténél fogva, a' feleknek képviselője, tudományát, tapasztalását, és ügyességét nékik szenteli, 's azt teszi, azt cselekszi érettök, mit hasonló képességgel és tudománnyal felruházva, cselekednének ők magok?*“

Mi tehát már most az

4. §.

Ügyvédek különböző nemeit illeti, mellőzve ama egyes különzéseknek, — mellyek főleg a' német nyelvben léteznek p. o. *Anwalt*, ügyész, *Sachwalter*, ügygondnok, *Rechtsbeistand*, jog- vagy ügyvéd, *Bevollmächtigter*, hatalmazott, *Fürsprecher*, szószoló, *Gerichtsredner*, törvényszéki szónok, *Consulent*, kereskedésre ügyelő követje egy nemzetnek a' másiknál; 's a' t. — szóbeli bővebb fejtegetését, czélszerűbbnek véljük az ügyvédek nemeinek állományi különzését, 's e' tekintetben több osztálya van az ügyvédeknek, igy

1) Az ugy nevezett *Procuratorok* kik a' törvényszerü ügyeknek törvényszék körén kivül őrjei, milyenek *ügyvivő*, Agens, — *ügyvezérlő*, Geschäftsführer, — *ügygondnok*, Sachwalter, Angliában *Attorney*, egyszersmint a' feleknek

biróság elötti rendes képviselői, a' perfolyamánál szükséges iratok benyujtói, az ellenfél által beadottaknak pedig átvevői, — szóval: kik a' per egész folyamára, mint szinte a' hozandó végzés-, és itéletre felügyelni tartoznak.

2) Polgári ügyekre nézve *ügyvéd*, Advocatus, — milyenek *ügyész*, Anwalt, — *szószoló*, Fürsprecher, — francziaországban *Avocat*, angolországban *Counsel*. — Ki a' perbe fogott tárgyakra nézve védencze nevében intézkedik. A' német tartományokban legott a' *Procuratur* és *Advocatur* egy személyben pontosúl, némellyekben azonban egymástól különözve van p. o. Hannoverában, Meklenburgban; továbbá a'

3) külön osztályt teszik a' már emlitett *kereskedésre ügyelők* (Consulenschaft) 's a'

4) osztályba tartoznak a' *váltóügyvédek*.

Vannak, a' mondott ügyvédeken kivül, némelly tartományokban ugy nevezett *Jogtudósok*, (juris consultus, juris peritus) kik bizonyos ok, vagy körülmény miatt, mint nyilvános ügyvédek, felnem léphetnek, hanem felkérve adnak tanácsokat, 's magokra irásbeli dolgozatokat vállalnak; ezek *szoba ügyvédeknek*,— avocat consultant franczia országban, angolországban Chamber-counsel — neveztetnek. Miután ez nem nyilvános tisztviselés, 's az állomány engedelme nélkül és tudtán kivül gyakoroltatik, külön osztályzatba nem sorolható, — ugy szinte nem tartjuk külön osztályba sorolhatóknak az ugy nevezett *védőröket* (Advocati Ecclesiarum, Schirmvögte) kik templomok, kolostorok, zárdák, — szóval papi 's egyházi tárgyakra felügyelni tartoznak, miután e' minöségek, napjainkban már, a' közönséges ügyvédek körébe tartoznak; — ugy szinte, az eset ritkaságáért, az egyházi jogtan körében létező *Advocatus Diaboli*, és *Advocatus Dei* nevü ügyvédeket sem, kik közöl az utóbbi, valamelly holtnak szentesitése alkalmával, annak érdemeit felhozván szentesitést kér, — az első ellenben, ellen okokkal lépfel.

Hazánkban az ügyvédeknek, eme több nemü osztályokra, különzése nem léteztk, 's csak a' legújabb 1840ik évi XV-ik törvényczikkely IIdik részének 15ik fejezete tön *némi különböztetést* a' *köz-* 's *váltó*törvényi *ügyvédek* között. — Némi különböztetést mondánk, mert amenyiben a' *köztörvényi ügyvéd* teljesen különzött minöség 's független a' *váltó ügyvédi* minöségtől; az az köztörvényi ügyvéd nem kéntelen egyszersmint váltó ügyvéd is lenni: — anyiban a' *váltótörvényi ügyvéd* legkevésbbé különzött, vagy is függő minőség a' *köztörvényi ügyvéd* minöségtől, az az: váltótörvényszéki ügyvéd csak az' lehet, ki minekutánna a' polgári törvényekből a' szokott ügyvédi vizsgálatot kiállotta, 's a' köztörvényszékek előtti ügyvédkedhetésre kellő oklevelet nyert, — a' váltófeltörvényszék által a' váltó törvényekből megvizsgáltatott, és váltótörvényekbeni tudománya 's járatossága felől szoros vizsgálat alá vétetvén, ha abbeli ügyességét bebizonyitotta, 's a' kiállott vizsgálat felett, váltó törvényszékek elötti ügyvédeskedhetésre, kellő oklevelet nyert.

Ugy szinte nem lehet különségkint tekinteni, a' netalán valaki által, az *ügyész* (ki alatt hazánkra nézve minden koronai, 's hatósági tiszti ügyészeket kivánnók érteni) és *ügyvéd* között, hitt különbséget; mert mi az *ügyészt* állományi tisztviselőnek, az *ügyvédet* pedig magány személynek akarjuk tekinteni.

5. §.

Az ügyvédikar — melly mint d'Aguesseau kancellár mondá — *oly régi mint a' bíróság, oly nemes mint a' rény, oly szükséges mint az igazság*, — a' római állomány korából vette származását, mellyben fénylése legfőbb pontját érte el; — miután azonban felvett történeti vázlatunknak nem czélja az ügyvédi helyzetnek hajdankori állását, 's történeteit hosszasan fejtegetni, mert ekkor Róma történetének terjedtebb előadásába kellene bocsátkoznunk, annak előterjesztése után: hogy Róma, *Poletus* bizonyságtétele sze-

rint, egyedül törvénykezési rendszere, 's az erre szakadatlanul őrködő ügyvédek által tarthatá fen magát; csak Róma és Görögország, — mint az ó kornak e' részben is legtöbb mélytánylást igénylő — emlékeit kivánjuk röviden érinteni.

A' római jogtudósok hivatása e' háromban pontosúlt: u. m. *felelni*, *irni*, és *tanácsot nyújtani* (respondere, scribere, et cavere) *feleltek:* midőn a' kérdezösködőnek a' törvény és szokás szellemét, vagy is az igazság és méltányosság szabályait meg magyarázák; — *irtak:* midőn kötelezvényeket, végrendeleteket, 's a' t. példa végett készitettek, 's törvénykezési irásmódot alakitottak; — végre: *tanácsot nyujtának:* midőn ügyfeleiket csalások-, és kár szenvedésektől utmutatássaikkal megőrzötték. Egyébkint az előkorban mindenik *Plebejus*nak, a' tanásnokok körében, saját *Patronus*a volt, az az: képviselője a' törvényszékek előtt. — Később azonban, eme Patronatusság elenyészvén, egyes *Patricius*ok kezdenek megkeresőikért, a' törvényszék előtt ügyeket vinni, bizonyos jutalom mellett; a' *Patricius*ok lettek ekként ügyvédekké, megtartván mindazáltal az előbbi Patronus nevezetet. — Voltak kivülők még más jogtudósok is, mint ma Angliában, — kik *Pragmaticus*oknak neveztettek, ezek taniták a' törvényszékek előtt szólamlandókat ama elvek- és törvényekre, mellyekre panaszaikat, vagy mentségöket kelle épiteniök, ugyszinte a' módra is, minő szavakkal éljenek előterjesztéseikben. — Tiszteltetését azonban az ügyvédi kar csak a' szabadság fénykorában vivtaki, és pedig anyira: — hogy Róma eme legszebb korában, — sőt még akkor is, midőn a zsarnokság éje terülni kezde, a' törvényszék előtti nyilvános szónokok, a' köztiszteletnek oly magas fokára méltattak: hogy Róma elsőbbjei, a' legfőbb hivatalokat viselő férfiak, nem tarták szégyennek sajátithatni az ügyvédi helyzetet. Ki előtt nem ismeretessek egy *Cicero*, egy *Hortensius* nevei? — azonban a' mindent egyaránt sujto enyészet Róma fénykorát sem engedé örökké virágozni, — hanyatlott az, és pedig főleg *Octaviánus*

*Augustus*nak „*non licet respondere nisi ex Caesaris indultu*“ — a' „respondere“ szó alatt ügyvédeskedhetést, feleselhetést értő, 's ezt tiltó — parancsszava következtében, 's noha voltak még Augustus alatt, kik az udvari hizelgők ellenében — (ezek *Capito* pártfélnek neveztettek) törvény és jog védelmére férfiasan szavat emeltek, 's ezen pártot a' történet *Proculus* név alatt tiszteli; — mi arányban azonban Róma közeledék oda, honnan egykor nagyságra emelkedett, akként *Ammian* szavai szerint négy száz évvel utóbb, a' korabeli ügyvédek csak a' legszemtelenebb, és megvetettebb emberek voltak. — Ellenben görögországban az ügyvédi helyzet nem igen volt ki képezve. — Népgyülések valának a' törvényszékek, 's az ügyvédek népszónokok; a' népszónok, következőleg az ügyvéd nevének szeplőtlennek kelle lennie; egyébbiránt ki csak, törvényszék előtt, sajat ügyében, szólhatási joggal birt, egyszersmint mint ügyvéd is felléphetett. — Nem csekély volt fizetésük az ügyvédeknek; később azok, kik egyedül az ügyvédkedést választák életpályájuknak (Parakleták) nagy jutalmakkal látattak el. — Enyit a' hajdankorból.

Már ha eme tekintetet, mellyben mondottjaink szerint az ügyvédikar a' hajdankorban, 's legott Rómában, tartatek, egybevetjük azzal, mellyben az jelenleg némelly, mint angol, franczhonokban vagy a' szövetkezett éjszak-amerikai szabad állományokban tartatik; az ügyvédikar eme tiszteltetése alapját, történeti szempontból kiindulva, nem épen a' joggal közvetlen szövetkezett viszonyokban, hanem részint a' mondott állományok alkotmányaiban, részint a' nagy néptömeg még igen igen hátra maradt kiképeztetésében kereshetni.

Vannak állományok, mellyekben az ügyvédikar egyedeinek az egyszerü, de a' hivatás szentséget teljesen magában foglaló ügyvéd nevezeten kivül, viselt hivatalaikhoz képest, mellék nevezet is párosittatik, p. o. *Igazságbiztos* (Justiz commissarius poroszországban), *Törvényszéki tanácsnok* (Justizrath), *Hadi tanácsnok* (Kriegsrath) 's a' t. —

Már maga e' körülmény az ügyvédikar sülyesztésére mutat, föleg ha a' mondott czim különös engedélykint kerestetik, és adatik; mert ez azt tanusitja: hogy ama állományokban az ügyvédi helyzet, mint ily, semmi' tekintetet sem képes nyujtani egyedeinek. Legott ez némethonban, 's ennek ama némelly szomszéd tartományaiban talál helyt, mellyekre politikai vagy szellemi hatást gyakorolhatott. És pedig némethonban már századok óta a polgári, és büntető ügyekre nézve divatozó vallató rendszer, — titkos törvényszékek eljárásának behozatala, — irásczerék, — oklevél halmozások; — — — a' birák korlátot ismerni nem akaró hatalma, végre az értelemhiányt mutató, 's czélszerütlen törvények tömege által minden ellőn követve az ügyvédi kar helyzetének elnyomására, annak egyfelöl korlátozó rendszabályok, —. másfelől megvesztegető kedvezések lánczai közzé szoritására, és ama tekintet, ama tiszteletöli megfosztására, mellyek állományi lételének elemei; mig utóbb a' nagy néptömeg hódolva, — de borzadva is egyszersmint a' hatalom elött oda vitte gúnyját, és szilajságát, hol büntetlenül, 's leplezetlenül — mintegy ön értelmiségét gyilkolólag szabadon működhetett az ügyvédi kar ellen, lealacsonyitván saját helyettesitőit, és védőit, gúnytárgyává tevé ezek fáradhatlan munkásságát. Számtalanok ama gúnynevek, mellyekkel az ügyvédikar illetteték; 's volt idő, mellyben némelly szerencsétlen elmebeteg pedánsok tulzó kedélyü tudákosságaikban még nyilvános vitázat tárgyaivá tevék a' kérdést: „valljon eltürendők e' az ügyvédek jól rendezett állományokban.“ — Illyenek voltak *Cramer* „Disquisitio an Advocati in rebus publicis tolerandi sint?“ Lips. 1736. — *Friese Bernh.* „De Advocatorum inhabilitate“ Jenae 1776. *Holterman* „De nequitia Advocatorum“ Math. 1679. *Viessensee* „De foeditate eorum, qui Advocatorum munere funguntur.“ Ult. 1712. — „Erörterung der Frage: ob die Abschaffung der Advocaten dem gemeinen Leben nützlich oder schädlich sey?“ Berlin 1780. — 's napjainkban sem oszolvák az ügyvédek feje

felett tornyosodott borúk; „a' sokaság — léte csirájában elhalt Themisünk szavai szerint — épen közbecsület hijjával lévő személyeknek nézi a' vádlottakat, (ügyvédeket) mert készek mindenik személy 's mindenik állomány megtámadására, vagy védelmére kelni bérért; mert készek elnyomni az ártatlant, és felsegiteni a' vétkest, ha fizettetnek érette; mert összevissza zavarják a' jog minden tételeit, csak hogy kivivhassák a' pénzért felvállalt ügyet; — sőt vannak tudatlan jámborok, kik az adat olly elcsavarásával, minőre az általok megtámadott testület tagjai soha sem vettek szabadságot magoknak, ollyasnak irják le a' jogbarátot, ki mintegy kótyavetye utján a' többet igérő részhez csatlakozik. A' közönség miveltebb, és értelmesebb része nem vetemedhetvén illy túlságokra, még is kétes becsületünek 's veszedelmes irányúnak nézi azoknak hivattatását, kik bármi ügyvédelmére minden kivétel 's előleges megvizsgálás nélkül ajánlkoznak, kik ennélfogva elején nem tudva elősegitik az igaztalanságot, de kik utóbb lépéseiket vissza nem vonhatván, 's megnem állapodhatván gyakran még akkor is kéntelenek védni a' rosszat, mikor annak ismeretéhez jutottak. — Egy még értelmesebb, 's tanultabb része a' vádlóknak a' birói rendszer, 's átaljában a' jogtudomány hibáit ennek tanitóira fogja, 's megtagadván a' felektől a' jogot, ügyeiket elpalástolgatni, vagy nem való világban láttatni, a' felek kepviselőit segédeknek mondják az igazság elfacsarásában, és elnyomásában. A' törvényeskar továbbá az által is szenvedett, hogy azok, kik mind e' vádak alaptalanságát látván a' rend védelméhez fogtak, hibás elvekből félre értésével a' tárgynak indultakki 's azt képzelvén, hogy sokkal gonoszabb dolgok történtek, mint sem minök valóban elkövettetnek, vagy legalább megismertetnek és igazoltatnak, a' jognak olly neméről szólottak, melly akarva elmagyaráz törvényt és tárgyat, 's mellyet annálfogva menthetőnek találtak, minthogy állitásai ugy sem tartatván szükségkép valóknak, nem is csalhatnak meg senkit. *Swift*, *Bentham*, és *Paley* emli-

tetthetnek itt, mint legjelesebb pártolói az előadott különféle véleményeknek, 's öket ugy tekinthetni, mint képviselőit a' támadók, és védők azon különböző osztályainak, mellyekkel e tárgy körül dolguk van az ügyvédeknek. *Swift* „olly férfiak társaságáról szól, kik ifiuságoktól fogva azon müvészetben gyakoroltatnak, mellynek segédével, a' szükséghez mért szótömeggel, megmutathassák, hogy fekete a' mi fehér, és fehér a' mi fekete, az szerint, a' mint fizettetnek." *Bentham*, kinek véleményei a' törvénykarrol igen természetesen egyoldaluak lehettek, minthogy annak tagjait, életének nagyobb részében, korántsem hajlandóknak találta a' törvények javitására, 's ki ugy vélekedett, hogy a' törvénykezés számos hijányainak egyike a' szándéklott hamisság felháboritásában áll, aligha becsületes embereknek nézhette annak gyakorlóit. *Paley* „hazugságok" czimü czikkelyében ügyekszik bebizonyitani: hogy némi hamisságok nem vétkesek, 's azoknak hegyén, mellyek nem szednek rá senkit, és ennél fogva ártatlanok, előfordul az ügyvéd, ki védenczének keresetét, vagy maga viseletet igazságosnak mondja, minthogy az igazság mondás meg nem igértetett az ügy szövetében; 's ki ennél fogva (a' hamisságot az igéretszegésben helyezvén Paley) egyátaljában semmi kötelességet meg nem sért. Ő az ügyvédet azonkép nézi mint az irót, ki mesét vagy elbeszébést bocsát közre, 's ennél fogva ollyannak tekinti őt, ki egyenesen kinyilatkoztatja, hogy mit mond az nem való; vagy ki legalább nem állitja, hogy való." — Daczára azonban mindezeknek, az újabb korban nagy változások, 's tetemes javitások találtak helyt, főleg ama tartományokban, — mellyekben még a' közjog maga épségében fenmaradhatott. Sokat tevének magok a' kormányok is az ügyvédi helyzet emelésére, mert ama soha kétségbe nem vonható elv igazságát: csak akkor rendithetlennek lenni saját lételüket, ha azt értelmiség, 's minél több értelmiség tartja fenn, saját kebleikben érezék. A' legfőbb lépést e' részben a' hannoverai kormány tevé 1831ik év április hó 4én és 1833ik év jannár hó 31én

költ rendelvényei által, mellyek elsőjében az ügyvédi vizsgálatot, és ügyvéddé avatást, — a' másodikban az egybehivandó ügyvédek választmánya szabályozását elrendelvén, nem anyira benső emelkedését eszközlé az ügyvédi helyzetnek mint inkább ennek függetlensége nagy részbeni helyre állitása, és az ügyvédi választmány felhatalmazása (auctorisation) által, a' franczhoni ügyvéd kamra példájakint, az összes ügyvédikar külső emelkedését is lényegesen eszközlé. — De lássuk

Egyes vázlatá-t

az ügyvédi helyzetnek állományok szerint.

6. §.

Franczia országban.

Állományi tekintet: a' franczhoni fiatalság mihelyt iskolai pályáját bevégzé, 's a' kellő vizsgálatokon átesék, a' *Bureau*ban (igy neveztetik ą' hely, mellyet a' kamrák, és egyébb ülésekben ügyvédek foglalnak el, 's a' közügyészi hely pedig *Parquet*nek) foglal helyet, körében a' legöregebb ügyvédeknek; kiknek azonban tekintetét, mint jogtudósokét, nem előbb sajátithatja, mintsem ha a' törvénykezési eljárásoknáli jelenléte, és ez által meritett tapasztalása arra érdemessiték; — már annak bebizonyitására: menyire tiszteltetnek franczia országban az ügyvédek külsőleg is? eléggé szolgál mutatványul annak p. o. megemlitése: hogy a' törvényszék korlátjain belől, és pedig fedezett fövel szólhatnak: ugyanis mihelyt valamellyik ügyvéd nyilvános ülésekben, mint szólani kivánó feláll, a' Parlament elnöke ekként kiált hozzá: „Avocat soyer couvert" mire az ügyvéd *Baret*jét (fövegét) feltesz[1]

szabadon szólhatása jeleül; továbbá különzött ruházatot viselnek, mellyre rangjok kitüntető jelét (mint Licentiatusok vagymint jogtudósok) felaggathatják; — jelen lehetnek a' zárt ajtóknál (a huis clos) tartott ülésekben, az audiences de rentréenél a' köz ügyvéd szónoklatát ülve hallgathatják, — szabadon feleselhetnek saját ügyeikben, nem tartoznak tanúk képében fellépni, törvényszék előtt, a' reájok bizott ügyekre nézve; — nehezebb eldöntésü ügyekben a' Parlament nevezetesebb ügyvédek tanácsát kikéri; — az ügyvédikarból választatnak a' követek kamrájának tagjai; — az ügyvédikar egyedei küldetnek a' Pairok kamrájába, a' ministerség — és állományi tanácsba. Innen a' Parlament ügyvédjei az ország nemeseivel egy rangsorsuaknak tekintetnek; — innen van, hogy Paris, Lyon és Dauphine Parlamentjeiben azok, kik már bizonyos időtől gyakorlati ügyvédkedést űztek, valólag nemesi czimmel élhetnek, szóval annyira tiszteletet igénylő az ügyvédi helyzet franczországban: hogy a' legfensőbb hivatalok fokozatait átfutott férfiak nem tartják szégyennek, nem kissebbittetésüknek, hivatalaikróli leléptükkel az ügyvédi pályára vissza lépni. —

Ügyvédek különböző osztályai: 1790ik évig a' franczhoni ügyvédek átalános *Procureur* névvel neveztettek, 's csak a' mondott év január hava 29én költ törvény különzé két osztályra őket; melly osztályok egyike: *Avocat*; — a' másik *Avoué*, — *Avocat*nak az mondatik: ki megbizójának csak tanácskozási ülésekben képviselője. — *Avoué*nak pedig az, ki peres ügyek elintézése és folyamba tételével foglalkozik, mint szinte minden szükséges iratok elkészitésével. — Eme osztályzásból kitetszik miként egyedül az Avocat-ok sajátkép jogtudósok, vagy közbeszédkint ugy nevezett *joggyógyászok*; az Avoué pedig az ugy nevezett *joggyógyszerészek*, mert nem ritkán lesz közöttök is valóvá, mi a' gyógytant nem nélkülezhető napi életben oly gyakran megtörténik: hogy a' gyógyszerész túlhaladja a' gyógyászt, ha épen nem is elméleti tudományában, de

a' gyakorlati üdvös következményekben. — Továbbá ugyan a' fentebbi osztályozásból kitetszik: miként az Avocat cselekvösége csupán *alaki*, az Avoué cselekvösége pedig *anyagi*. Nem czélunk hosszasan előadni mi káros befolyása van emo osztályzásnak a' perek vitelére? mennyire sokitvák általa a' költségek? 's maga a' per mennyire elvonatik, legtöbbször nehezittetik annak rendes folyama? Nyomasztó föleg e' viszony a' kissebb helyekre nézve, és átalán a' csekélyebb tárgyú perekben, kivált ha fontolóra veszük: hogy egy, 1807ik évben kiadott fensöbb Rendelvény, a' fél által ügyvédjének fizetett járandóságok megtérítését, meg nem ítélendőnek parancsolja; — ez egy körülmény is távolit minden kétkedést, hogy a' franczhoni ügyvédek kettös minőségének egyéolvasztása föleg a' köz jó szempontjából kivánatos, — ha bár eme egyéolvasztást, ugy lehet, nem fogna is a' franczia nyilvános közhajlam igazolni; — mert vegyük csak fontolóra eme ügyvédi minőségek vásárolhatását, — miről alább teendünk szót, — és a' charge d'Avoué tulajdonosának káratlanitása körüli nehézségeket, ugy szinte ama tekintet nagyságát, mellyre legott az Avocatok osztálya méltatik, mindezek komoly megfontolása a' kettös minőség egyéolvasztását nélkülezhetetlen szükségüvé teszi. — A' párisi semmitő törvényszék ügyvédjei szerencsés próbáját adák is már eme egyéolvasztásnak, ugy szinte a porosz rhenusi tartományok; de egyébbkint sincs semmi is, az Avoué foglalatosságaiban, oly nem méltányolható, vagy lealázó, mi az iránt nyujtana szorgoskodásra okot: hogy az Avocat elfogná veszteni eme egyéolvasztás által tekintetét. És valóban czélszerü törvény könnyen eszközölhetné a' két minőség egyéolvasztását a' nélkül, hogy az Avocat tekintete és méltósága legcsekélyebb csorbát is szenvedne; csak az Avoué névnek kellene egészen elenyészni, és e' helyet az Avocat nevezetet átalánossá tenni, 's felhatalmazni ennek egyedeit a' rendes perek vitelére, ekkor a' változás szembe sem tünne. Egy kérdés adná azonban elő magát, a' kár mentesitésre nézve, valljon t. i. a' meg-

vásárolt Avoué-i minőségért fizetett pénz mennyiségért igenyelhetne e' a' vásárló kármentesitést? Mi azt hiszük nem: mert ekkor hasonló joggal mindenki, új törvényhozatala által előbbi helyzeténél netalán nem kedvezöbb, sőt ugy lehet valamivel rosszabb helyzetbe tétetvén, az állománytól, melly a' törvényt alkotá, kármentesitését foghatna követelni. Ehhez járúl hogy az 1816ik évi ápril hava 28án hozott törvény az avouéi minőség vásárolhatását igenlegesen nem engedi meg, 's a' nyilvános visszaélés nem egyébbként csúszottbe, mint ama szokás által, — mellyről szinte alább szólandunk — miszerint az Avoué azt, kit utódjának akar, a' kormánynak még éltében bemutathatja. — Hogy tehát gyökeresen lehessen a' bajon segiteni, bizonyára oda intézendi a' franczhoni törvényhozás gondjait: hogy eme bemutatási szokást, ugy nemkülönben a' minőség vásárólhatást nyilvános törvény által eltörlendi, egyszersmint kimondván; hogy minden, előbb csak az Avouék által gyakorolható, eljárásokat, jövőben az Avocatok, csupán és egyedül gyakorolhatni felhatalmaztatnak, mint szinte minden előbb csak az Avouékat illető jogokkal, 's kedvezésekkel felruháztatnak; — és igy biztosan remélhetni: hogyha bár itt ott emelkednék is azoknak gyenge szavuk, kiknek a' hozandó törvény legott találná érdekeit, nyerne a' közjó, 's maga a' franczhoni törvénykezési rendszer sem keveset fogna javulni a' magán érdekeket ideiglen sértő, — de a' közjólétet tartositó üdvös intézkedés által.

A' franczhoni ügyvédek különböző osztályairól szólván meg kell emlitenünk: miként franczhon nagyobb városaiban ugy nevezett *Jogtudósok* (juris consultus, juris peritus) léteznek, kik az angolhoni *special pleader*-ek módjára egyedül jogtárgyakbani vélemény, 's tanácsadással foglalkoznak.

Fegyelmi kamra. Igen dicséretes, és utánzásra méltó intézkedés francziaországban: hogy minden egyes birói szék körében lévő ügyvedek önmagokból, önmagok által választott főnök (Bâtonnier) elnöksége alatt *fegyelmi*

kamrát (Conseil de discipline) képeznek, melly a' körében létező egyedekre felügyel, azok felett fegyelmet gyakorol, szükség esetében büntetéseket rendel, 's a' testület érdekeit minden lehető módon védi; — azonban e' testület nem látszik megfelelni czéljának, sokszor önsége hevében tulságra tér, mi által legot téveszti czélját; — de lássuk szerkezetét:

A' mondott ügyvédek birói székeknéli számuk viszonyához képest legfeljebb hat, 's legkevesebb két osztályra — colon — oszolvák, egy egy törvényszéknél legalább husz tagnak kelletvén bejegyzettnek lenni, — mindenik osztálynak saját főnöke van, 's ez *Bâtonnier*nek neveztetik, és saját titoknoka vagy inkább jegyzője; — ez utóbbinak legalább harmincz évűnek kelletik lennie, és legalább tiz éves ügyvédnek. Bâtonnier kormányzója a' testületnek és titoknokjával fegyelmi kamrát képez, saját osztályából választható, nem pedig a' bejegyzett ügyvédek összes név könyvéből (tableau des Avocats), mi által kétségkivül a' szabadválasztási jog meg van sértve, 's annál inkább: minthogy a' fegyelmi kamra többi tagjai csak az osztály öregebbjei közől választhatók. Hol azonban husz tag nem igen van bejegyezve a' törvényszéknél, a' fegyelmi kamrát maga a' törvényszék képezi, és ahol felviteli törvényszék is létezik, ez esetben az első birósági törvényszék választja meg a' Bâtonniert a' bejegyzett ügyvédek közől. E' belszerkezet 's különösen a' Bâtonnier megválasztása sok panaszokra 's nyilvános kikelésekre adott alkalmat, mert csak hamar aggférfiakból lőn az egész szerkesztve. — Már tisztelet az őszhajaknak! 's ki ne tisztelné az őszfürtű férfiút? ki hazájának, az emberiségnek élve, sajátitá a' kérlelhetlen idő 's kor emlékeit; azonban miként az őszhaj nem mindig lehet tisztelet igénylés mérlege: a' szerint voltak, kik e' fegyelmi kamrákban ülő őszurakat sem mindig találák beavatottaknak az ügyvédi hivatás valódi szellemének titkaiba, vagy nem egyszer tapasztalák, nem akarás által vezérelteteknek cselekvéseikben. — Innen 1830ik

év augustus 27én, eme igéretek dúskorában — költ az ügyvédikar iránt fenálló törvényes intézkedések megvizsgálását parancsoló rendelvény, mellynek következtében meg hagyaték: hogy jövőben a' *Chambre de discipline*, és a' *Bâtonnier*, a' tableauba bejegyzett valamenyi ügyvédek köréből választassanak. — Hatósága eme fegyelmi kamráknak főleg következőkben foglaltatik:

1) Itél mindama nehézségek felett, mellyek az ügyvédi névkönyvbe leendő beirás körül mutatkoznak.

2) Felvigyáz az ügyvédikar egyedeire.

3) A' netán vétkezők tetteinek, ugyszinte a' feladott panaszok kitudását megrendeli, elintézi, 's vétség esetében a' törvényben meghatározott fegyelmi büntetést kimondja. E' büntetések következők lehetnek:

a. dorgálás, — vagy pénzbeli, —

b. keményebb feddés,

c. legfeljebb egy évrei felfüggesztés az ügyvédeskedhetéstől, — 's végre

d. a' névkönyvböli kitörlés. — A' büntetés kimondása előtt azonban a' vádlott mindenkor eleve kihallgatandó, vagy legalább biróiszék elébe hivatatandó; azon esetben pedig, midőn törvényszék képezi a' fegyelmi kamrát, a' Bâtonniernek irásbeli véleménye kéretik ki az előkerülő eset felől. — Ha pedig az ügyvéd törvényszék ülésében követé el vétségét, — a' törvényszék által rögtön megitéltetendő; sőt ha az ügyvéd, akár szóbeli előterjesztésében akár irásában vallás, monarchiai elvek, charta, fenálló törvények, felsöbbségek elleni kitétellel élne, rögtön minden elözö vizsgálattétel nélkül, a' fentebb elsorolt büntetések alá esik, mert a' fegyelmi kamrák hatósága nagyobb vétségek büntetésére nincs ki terjesztve és az 1810ik évben költ végzésnek 40ik §a szerint e' nagyobb vétségek előforduló eseteiben (de son autorité et selon le cas), az igazság ministerét illeti, a' fentebb elsorolt büntetések nemeinek alkalmazása. — Már, fegyelmi kamra végzése által hivatása gyakorlásától bizonyos időre felfüggesztetett, vagy attól

végkép elmozdittatott ügyvéd felviheti ügyet a' felviteli törvényszékre, de eziránti kerelmét, ama naptól, mellyen a' Bâtonnier által a' hozott végzésről értesittetik, számitandó tiz nap alatt okvetlen benyujtani köteles; a' felviteli törvényszék egyedül tagjainak teljes számu ülésében vizsgálja meg a' felhozott ügyet, és az ebben hozott itéletet, a' nélkül: hogy azt a' felperes tiszti ügyvéd is felvitte volna, — a' ki különben, a' részéről netán nem kedvezőnek talált fegyelmi kamra itéletét szinte felviheti; — sulyosabbithatja, mint szinte enyhitheti. — Azonban azon végzésre nézve: mellyben az ügyvédnek biróilag leendő megdorgáltatása rendeltetik, vagy követelt járandósága leszállitatik, felvitellel nem élhetni. — Valljon pedig a' fegyelmi kamrák hatósága kiterjed-e az ügyvédeknek hivatásuk körén kivüli tetteire is? A' külön fegyelmi kamrák által különbözőleg lőn eldöntve; a' párisi igenlé a' kérdést.

Jogaik 's kötelességeik. Az 1790ik évi törvény 94ik czikje következőleg szól: „Les avoués auront exclusivement le droit de postuler, et de prendre des conclusions dans le tribunal, pour lequel ils seront établis.“ (ügyvédek joga leend kivánni, és elfogadni a' határzatot azon törvényszéki teremben, mellyhez rendeltettni fognak.) Továbbá a' feleselhetés kizárójoga szigor fenyiték alatt van biztositva az ügyvédek számára az 1810ik évi julius 19ről költ rendelvény által.

A' 12ik év 22ik Ventose törvény 26ik czikje, és az 1810ik évi julius 6ról költ rendelvény 115ik czikje szerint pedig az Avoués jogositvák azon törvényszék előtt, mellyhez rendeltettek, a' körükönkivüli ügyekben is feleselhetni.

Ugyan ennek 32ik czikje szerint: ha az ügyvéd nem lenne jelen, vagy hanyagolva járna el ügyében, a' törvényszék erre más felnemjogositott ügyvédet nevezhet. E' törvény azonban az 1822ik év február 27en költ rendelvény által akként módosittaték: hogy felviteli törvényszékeknél nem mások, mint az ügyvédi névkönyvbe bejegyzett egyedek, 's azok, kik már Stagé-ra (három évi gyakorlatra)

felereszt vék, mozdithatnakelő peres ügyeket, ellenben minden oly közbeneső ¡kerelmeket, mellyek természetüknél fogva rövid uton elintéztethetők, és mindazon közbeneső pontokra, mellyek egyik vagy másik rendes perfolyamra tartoznak, mindenki felléphet, intézkedhet, 's feleselhet a' törvénynek eme szavai szerint: „les demandes incidentes qui seront de nature à être jugées sommairement, et tous les accidens relatifs à la procédure."

Ügyvédi képesség: a' 9ik év 13ik Trimaire törvény szerint megkivántatik abban, ki Avoué akar lenni:

a. hogy élte 25ik évét betöltse;

b. hogy a' jogtudományokat hallgatta légyen;

c. hogy valamellyik ügyvédnél őt éven át gyakorlatban volt, — mert bármi jeles tehetséget mutasson is a' bureauba helyt foglaló egyed, bár első fellépte alkalmával is, büntető ügyeknél; — mellyeknél azonnal üzheti pályáját, — mindazáltal a' mondott öt évi gyakorlat kitölte előtt polgári ügyekben felnem léphet. Egyébbkint szigorú ügyvédi vizsgálatról, vagy kormányi engedményröl ügyvédeskedhetésre, a' jelenlegi francztörvények mit sem tudnak.

Az ügyvéddé avattatás ekként történik: ha az egyetem által ügyvitel-, 's feleselhetésre alkalmatosnak talált egyed csupán Avocat kivánna lenni, az egyetemtől nyert bizonyitványi oklevelét a' felviteli törvényszék főügyvédjének (general-procurator) mutatja be, 's miután ez ‚láttam'-át (visa) rá irta, valamellyik idősb ügyvéd által az ülés eleibe vezettetik, 's feleskedtetik — a' feleskedtetés után az egyed engedményt eszközölki az illető fegyelmi kamránál, melly által az ugy nevezett Stagiaré Avocatok közzé felvétetik. — Megnyervén ez engedményt, elkezdi a' Stage — három évi gyakorlatot, 's ez idő alatt az üléseket szorgosan eljárni, és az öregebb ügyvédek tanácskozásaiban jelenlenni tartozik; — e' tanácskozások Párisban rendszerint minden kedden, a' Palais de justice egyik részében, szoktak tartatni; a' Stage elteltével beirattatik az ügyvédi névkönyvbe (sur le tableau) és saját-

kép csak az ebbe beirottak birnak feleselhetési kizáró joggal; azonban vannak csekélyebb esetek, mellyekben bizonyos korlátozás mellett a' stagiaire Avocat is feleselhet. —

Az ügyvédek száma általában korlatozva nincs, csupán a' semmitő (cassation), felviteli, 's első biróságú törvényszékeknél szoritvák bizonyos számra.

Az 1822ik évi november 20ról költ rendelvény ama 44ik czikkje, miszerint a' törvényszékek, a' magokat tudomány, nemes viselet, és haszonkeresetlenségük által kijelelő egyedek neveit évenkint tudatni szokták az igazság ministerével, nem lehet nem méltányolható. — Elenben igen nagy, 's következéseiben felette káros ama körülmény: mi szerint az Avocat minősége egy részben-, az Avoué minősége pedig általában, vásárlás tárgyai. Az 1816ik év április 28án hozott törvény 91ik czikjében olvashatni: miként az Avocat a' semmitő törvényszékeknek, az Avoué pedig a' királynak bemutathatják leendő utódjaikat, megegyezés végett, 's csak az Avouéban kivántatnak meg a' törvényben meghatározott kellékek; — eme, törvény által kimondott kedvezményt, a' szokás oda képezé: hogy a' semmitő székeknéli ügyvédek-, mint szinte az ezekkel 1817ik évben egyült aux conseils du Roi ügyvédek-, nemkülönben az Avouék minősége (Charge) a' legtöbbet igérőnek szabadon 's nyilvánosan árultathatik. — Párisban p. o. a' d'Avoué de premiere instance charge-ja három ezer, a' nem épen legkeresettebb irószoba (le tit.enu) mintegy hét ezer frankért adatikel; — a' d'avocat à la coux de cassation chargejáért pedig hatvan ezertől százhusz ezer frank fizettetik, — és innen oly mindennapiak eme vásárolgatások: hogy a' comptu rendu de la justice civile (1834. — 89 l.) szerint 1834ik évben százkilenczvenöt avouéi minőség adaték el franczországban; a' kit tehát a' nem legigazságosabb arányt tartó szerencse kedvezményei oda jutattak: hogy mintegy csészét tarthat a' gazdagság szökő kutja alá, az, ha bár egyébkint legcsekélyebbek ¸valának is tehetségei, a' leghiresztelebb, 's megkeresettebb ügyvédnek lehet utódjává,

's mint ily legalább bizonyos ideig ámithatja, benne hirésztelt elődjét képzelő, 's legot csak saját káraik által eszmélő, védenczeit; — ezt tehetős teheti; elenben az előtt, kinek csak munkássága, szorgalma lenne vagyonbeli állapotjának egyedüli talpköve, e' szegény, e' vagyontalan egyed előtt zárvák az utak, az ügyvédi pályára vezetök.

Vessünk végezetre futó pillanatot a' franczhoni ügyvédek járandóságára.— Az Avouékra nézve, az 1807ik év februar 16án költ végzés, két szabályt rendelt, mellyben a' pert vesztett féltől vissza követelendő járandóságok is meghatározvák, — benne azonban az ügyvédnek védenczétőli járandósága értve, 's következőleg meghatározva nincs, — 's noha joga van az árszabályban kitett, 's vesztett fél által megtéritetni kellő költségek, mint szinte saját védencze által fizetendő járandósága iránt kérelem levelet benyujtani; mindamellett ez utóbbi keresetjog annyira az ügyvéd kötelességei és becsülete elleninek tartatik, hogy azzal egyetlen egy ügyvéd sem kiván élni. — A' védenczтőli járandóságot mindenkor csak a' fegyelmi kamra határozhatja meg. Valamint tehát eme mondott szokásnak, mi szerint a' franczhoni ügyvéd saját járandósága megvétele iránt panaszt nem tesz, természetes következménye csak dicséret, 's méltánylás, az ügyvédikar becsületét kétség kivül nem kevessé emelő; úgy másrészről kevésbé lehet az: miszerint a' közvélemény nagyobb tekintetét kivivó ügyvédek, mielőtt kivánataik szerint ki elégitetnének, rendszerint egy lepést sem tesznek, és igy nevezetes menyiségü, önkényük szabta, járandóságaik előleges felvétele eszközli cselekvéseiket, 's noha franciaországban sem csekély kellemetlenséggel párosul mindenik becsületes ügyvédnek járandósága bevétele, miután az emberek mindent inkább tenni készek, csak fizetni nem; — örömmel fogna azért, egyébb állományokban is, mindenik ügyvéd lemondani ama magaénak tudott, 's járandósága bevételét eszközlő jogról, csakhogy a' per kezdetén oly nagy mennyiségü felpénzekkel elláthassa magát, mint a' franczhoni ügyvé-

dek, kiknek inkább, mint bár mellyik más hon ügyvédeinek szivekben él ama ismeretes régi példabeszéd:

Dum processus ventilatur
Studeas accipere.
Nam processu terminato
Nemo curat solvere.

's ez erkölcsi oldala a' mondott szokásnak, — jogserénységnek, — és ha bár a' fegyelmi kamra korlátozhatja, sőt vissza is fizettetheti eme előleges zsarolásokat, de azok legot négy falközött történvén, ritkán lesznek tudomás tárgyaivá. —

7. §

Angolhonban.

Az iménti rendszert követve angolhonban sem csekély Állományi tekintet sajátittatik az ügyvédi helyzetnek, ugyanis a' legelőbbkelő családoknak fiai esengnek angolhonban az ügyvédi pálya (Barristerseg) után, mert csak mint ilyek vehetnek részt, 's nyerhetnek ülést mind az alsó, mind a' Lordok házában; sőt a' gyapjuzsákra, eme Lord Kancellár vagy felsőházi Elnök ülésére, — a' nagy pecsét-, igazság ministerségre, a' legfőbb birói székekre ugy szinte a' kincstári bankra csak ügyvédek (Barristerek) juthatnak, továbbá közszorgalmazó (solicitor general) köz-, korona-, 's királyi ügyész (general Fiscal, King's Counsels, és Sergeant at Law) csak ügyvéd (Barrister) lehet. A' korona ügyészek különös kitüntetésekül selyem felső öltönyt — elenben a' közönséges Barristerek, zordonabb rendesen „Stuff"nak nevezett anyagból, viselnek. — Mind amellett azonban, bármi nagy legyen is a' tekintet, mellyben az ügyvédek angolhonban részeltetnek, legkevésbé vonhatni azért ebből, angolhonnak az ügyvédikar iránt fenálló törvényei, és divatozó intézkedései jelességére következményt. Telvek ezek hiányokkal, sőt mondhatni roszak: állitásunkkal egyezőleg szol H... német iró is: „Sittenge-

mälde von London. Nebst einer vergleichenden Charakteristik seiner Bewohner" czimü, 's Londonban 1801ben kiadott munkájában az angol ügyvédekről ezeket mondván: „Unter allen Klassen von Menschen, die hier in London ihr Wesen treiben, hat keine ein einträglicheres und weniger mühsames Geschäft, als die hiesigen Advocaten. Da sich die Zahl der hiesigen Gerichtshöfe auf nicht weniger, als 61, und die der Gefängnisse (vier Zuchthäuser nicht mitbegriffen) auf 14 beläuft, und die englischen Gesetze so äusserst verwickelt, und in zahllosen Fällen dunkel und ungewiss sind, und daher oft aus einem Processe zwei, ja auch drei neue entspringen: so können sie leicht von selbst schliessen, dass die Herren Juristen hier eine sehr gesegnete Ernte haben müssen. Übrigens sind wohl die Advocaten an kleinem Orte in der Welt geübter *in tausenderlei Ränken und in den schändlichsten Anschlägen auf das Vermögen ihrer Clienten*, wie hier, wovon die Ursache zum Theil in den vielen Gelegenheiten liegt, welche ihnen die hiesige Einrichtung der Justizverwaltung dazu gibt, theils auch in der Gewalt, welche Mode und Luxus über diesen, so wie über alle andere Stände hier haben, vorzüglich aber in ihrem grossen Mangel an wissenschaftlicher Bildung." a' körülményt tehát: mi szerint oly magas fokán állanak a' köztiszteletnek angolhonban az ügyvédek, nem máshonnan lehet megfejteni: minthogy a' törvény kiszolgáltatásának nyilvánossága, és szólás szabadság tisztábban tünteté elő az ügyvédek tulajdonait, és tehetségeit, mint sem egyébb állományokban titkos törvénykezési rendszer mellett történhetne, és ezért legkevésbbé sem kell hinni, hogy talán nem léteznek nyilvános panaszok az ügyvédikar ellen, 's Mittermaierkint (Archiv für Civ. Praxis 15. k. VII. 146 l.) nem épen irigylésre méltó műveltségük, mert legtöbben közülök csak aggszerü (schlendrian) férfiak, kik pénz nyereségen épitik cselekvéseiket.

Ügyvédek különböző osztályai. Általános nevezettel angolhon ügyvédjei „*Attorney*" névvel hivatnak.

Egyébbkint szinte mint franczia országban két fő osztályuk létezik: *Attorney* és *Barrister*. Az *Attorney* ügyviszonyainál fogva főleg az, mi a' franczhoni Avoué; — és a' *Barrister*, mi az Avocat; 's miként ez utóbbi franczhonban, ugy itt a' Barriste- főbb tekintetü, 's minősége a' legmagasabb származású, legterjedetebb rokonságú, legmüveltebb, 's legjelesebb férfiak által igényeltetik.

A' *Barrister*eknek ismét több nemei vannak, a' mint t. i. az egyedek ez vagy amaz ügynem vitelére adják magokat; ugyan is:

1) *Nisi prius Advocate*, kizárólag közjogi törvényszékeknél (Courts of Common Law).

2) *Equiti-* vagy *Chancery Barrister*ek, jogméltányló bíróságoknál (Billigkeits-Gerichte).

3) *Old Bailey Barrister*ek, büntető ügyeknél.

4) *Chamber Counsel* (szoba ügyvéd); ki egyedül szobájában osztogat tanácsot. — Ez utóbbiakhoz tartoznak az ugynevezett *Conveyancer* ügyvédek is, kik kizárólag vagyont, birtokot, eladási okleveleket tárgyazó, 's érdeklő kérdésekkel foglalkoznak. — Vannak ezeken kivül *Conveyancer* és *Special-pleader* ügyvédek is, kik keletkeztüket egyedül ama szokásnak köszönhetik: mi szerint a' Barristernek, fáradságáért egy Guineenál kevesebbet elvenni soha sem szabad; nem ritkán fordulnak elő azonban oly esetek, mellyekben az Attorneynak segédre van szüksége, de kit nagyobb járandósággal nem fizethet, ez esetben tehát egyik vagy másik jogtestület, még Barristerré nem avatott, tagjához fordulni kéntelen. Innen ama szokás is: mi szerint az ügyvéddé leendő kéntelen bizonyos ideig *under the Bar* gyakorlatot tölteni, hogy a' mondott eset előkerültével segédül lévén az Attorneynak, másrészről magának tapasztalást szerezzen. — *Special-pleader*nek amaz ügyvéd mondatik, ki az Attorney mellett egyedül ennek szükséges iratai-, 's javaslatok megkészitésével foglalkozik. — *Conveyancer* pedig az, ki ingatlan javak elidegenitését tárgyazó okleveleket tesz fel. Rendszerint mindkettő csak ha-

mar Barristerré lesz. — Nem egykét magokat kitüntető birák találkoznak angliában, kik elöbb special-pleaderek voltak. — Egyébbkint a' special-pleaderből lett Barrister, ha elöbbi minőséget öt éven át vitte, Barristerré lettével egyszersmint *Sergeant at law*-nak neveztetik.

Az *Attorney* és *Barrister* eljárásaik megkülönböztetésére nézve legot az szolgál: hogy az *Attorney*nak nincs joga törvényszék — vagy esküdtszékhez folyamodhatni, midőn tehát kérelmet, vagy előterjesztést akarna ehhez intézni, e' czélbol a' Barristert kéri meg; — másrészről a' *Barrister* mit sem végezhet közvetlen védenczével, kevés esetet kivéve, mellyekben szinte csak az Attorney jelenlétében teheti; — továbbá a' *Barrister* csak az Attorneytól vett irásbeli utasitás szerint járhatel; — a' Kancellár Attorneyja törvényszékeknél *solicitor* nevet visel, 's a' magokat törvényszék körében gyakorló ügyvédek *Proctor*oknak neveztetnek.

E' helyre valónak hiszük a' *Bar* és *Bench* megkülönböztetését. — *Bench*nek ama emeltebb hely mondatik, mellyen a' birák ülnek, 's ezért a' *Bench* szó alatt nem ritkán a' birák is értetnek; a' *Bar* pedig a' birák helyénél ama valamivel alantabb, 's ezeknek, mint szinte az esküdtek-, felek-, 's nézők helyeitől különzött hely, a' terem közepe táján, mellyen az ügyvédek ülnek 's a' Bar szó alatt minden a' törvényszék körébe tartozó egyed értetik, kivéve a' titoknok- irnok- és sorozó egyedeket, kik a' *clerks table* kitétel alatt értetnek, melly a' Benchen alóli irásasztalt jelenti, 's a' közülök legelőlülő *Chair*nak mondatik, mi anyit tesz: mint szék. — Midőn pedig átalánosan *törvényszék* emlittetik, az alatt átalánosan minden körébez tartozó tag egyedek értetnek. Különböztetés végett azonban legot e' szólás mód használtatik „*Bench urai*" vagy „*Bar urai.*" A' *Bar* szó ügyvédnek igen kedves nevezet, mert általa a' Bench urakhoz hasonlónak tekintetik, 's csak hivatási eljárása különbözteti meg őt. Nyilvános ünnepélyek alkalmával ugyan a' Bar a' Bench után következik, de az összes

Bart oly mértékben tiszteli a' közönség mint a' Benchet, sőt ennek tagjai által is olylag tiszteltetik, mert egyfelől mintegy biztosittatik a' Bar által, hogy csak alkalmas egyedek lesznek tagjaivá, miután jó viselet nélkül Barrá nem lehetni; — elenben másrészről a' Bar is visszonozza a' Bench tiszteltetését. — Ezen felől a' Bar két nagy hasznot eszközöl; ugyan is csak jóhirü, 's jeles elme tehetségü férfiak választathatnak birákká, kik szakadatlan munkaságuk, és figyelmük, részrehajlatlanság, 's hivatási kötelességeik pontos teljesitése, és szorgalmuk által járandnak el tisztükben. A' biró, ha rest, vagy törvény elleni-, avagy részrehajló itéletet hoz, hitelét a' Bar előtt, 's tekintetét veszti. — A' Bar tagjai jogositottaknak tudják magokat mintegy a' Bench elébe tartani ennek cselekvése tükörét, mellyből hivatala viselésére alkalmatlan voltát megérteni kéntelen. — Ki nem elég tehetséggel, 's szorgalommal bir magának mint Bar hivatalt szerezni, 's ez által az első osztályú ügyvédek közzé soroltatni, hasztalan minden törekvése magasabb állás után; — azonban korán sem kell gondolni, mintha a' Bench több jövedelmet nyujtana, és ezért az első osztályú ügyvédek készeknek nyilatkozzanak Bar minőségüket a' Benchchel felcserelni, e' csere nem ritkán jövedelmeiktől fosztaná megőket.

Jogaik 's kötelességeik: Angolhonban az ügyvéd teljes szólásszabadsággal bir, 's e' jogánal fogva a' birónak hibáit, botlásait napfényre hozhatja, 's vádolhatja, de soha sem szabad sértő kifejezésekkel avagy illedelmetlen móddal élnie; mert különben társai becsmerlését, 's roszszallását fogná magára következtetni; ez legot szinte onnan magyarázható: hogy miután a' Bar mintegy iskolakint szolgál a' Bencheknek, ez utóbbiak között többnyire oly férfiak vannak, kik előbb magok is ügyvédeskedtek. — Nem szabad az ügyvédet *Bail*, avagy *Cautió* hiány miatt elfogni, letartóztatni, vagy katonáskodásra késztetni. Nem késztethetni továbbá őket rendörségi (constable) vagy bár mi egyébb nyilvános hivatal viselésre. — A' birőságoknak

elenben joguk van az ügyvédet vétség esetében az Attorneyk sorából kitörülni, de csak ha a' Bar megegyezik. — Egyébbkint nem szabad a' birónak alaptalanul, legkissebb kivételt is tenni az ügyvéd ellen — minden ily legcsekélyebb merészlet sértené a' Bar iránt tartozó tiszteletet, 's annak mindenik egyede utba foghatná őt igazitani, mert mind mondánk — az ügyvéd mindaddig, mig csak a' dolog körében megmarad, 's sértő kifejezésekkel nem él, legnagyobb szólás-szabadsággal bir.

Ügyvédi képesség. Még igen kevés idő előtt angolhonban a' jogtanból nyilvános oktatás nem tartaték, 's tanitók nem léteztek; — és csak legujabban állitvák fel jogtan tanitó székek Kings-College, — és a' londoni egyetemnél. — Innen is itélhető tehát, mi kevés figyelmet forditott az angol kormány az ügyvédikar iránt; — 1836ik évig nem létezett törvény, az ügyvédi pályára készülőket nyilvános vizsgálattételre rendelő, 's csak a' mondott év február 20ról költ fensőbb törvényszéki — Common Law — határozat intézkedett először választmány felől, az ügyvéddé lenni kivánókat vizsgálat alá veendőről. — Ennek következtében a' ki jelenleg *Barristerré* ohajt lenni, előbb valamellyik törvényszéki testületnél — Inns of Court — őt éven át, 12 *Term.* alatt (törvénykezési szak, körülbelől három hét) kell magát gyakorolnia. Több ilynemü törvényszéki testületek léteznek angolhonban, — kezdetben csak önkéntes vállalatok valának, ma már azonban mintegy hatósággá emeltetvék, 's kizáró joggal birnak Barristereket választani. — Of calling to the Bar. — A' mondott törvénykezési szakot — Term — kiállani anyit tesz, mint annak eltelte alatt a' testület teremében ebédelgetni, — rendszerint megkivántatik e' részben: hogy a' mondott ebédlés legalább négyszer történjen egy term alatt; a' ki tehát 48 ebédlést kitöltött, képesnek találtatik Barristerré lehetni. — Ez ebédlések bevégeztével, az egyed saját személye leirását felakasztván a' terem faljára, nyilvánitja szándokát Barristerré lehetni, és a' testület igazgató választmányának

egyik tagját (Bencher) megkéri: avatná fel őt; Barristerré lett egyednek külön osztályzattal kell birnia a' testület épületében, — ezen felől évenként két izben tartozik keresztül utázni az országot az esküdtekkel, — mindezt saját költségére. Legtöbb Barristerré avatás Oxford, és Cambridgéban szokott történni, számok rendszerint ezeret túlhalad. — Vannak czimzetes Barristerrék is, kik egyedül a' barristerri minőség sajátithatásáért lettek azokká; — egyébbiránt a' Barristerrek jogbani járatossága, képzödése felette hiányos, mindenik maga magát kiképezni tartozik, és itt kulcsa ama körülménynek: mi szerint angolhonban, daczára az ügyvédikar iránt nem legkedvezöbb rendeletek léteztének, még is tömérdek ügyvéd mindent elkövet Barristerré lehetni. — Ki azonban csak ugy nevezett Baccalaureus kiván lenni, — annak három évi gyakorlat elegendő.

Járandóságaikra nézve elég anyit emlitenünk: hogy noha szorosan megvan tiltva perkezdete, vagy annak folyama alatt magokat jutalmaztatni, — a' Barrister évi jövedelmét öt ezertől tizenkét ezer font sterlingre számithatni, 's legyenek ismértetésekül *Archenholcz*nak (IV. k. 363l.) következő szavai: „*Die Raubsucht und Ränke der niedrigen Klassen von Advocaten in England übersteigen alle Vorstellungen.* Genau bekannt mit dem Buchstaben der Gesetze, haben sie ein weites Feld, ihre Künste auszuüben, bevor sie an die Gränzen der Strafbarkeit gelangen. Dieser Unterdrückung, die besonders die Armen hart fühlen, entgegenzuarbeiten, formirte sich im August eine Societät, die Summen zusammenschoss, um in allen solchen Fällen auf Kosten der Gesellschaft die Sache der Leidenden vor die Gerichtshöfe zu bringen.

8. §.

Észak-Amerikában

majd nem nagyobb még tekintene az ügyvédeknek mint angol- vagy franczhonokban, azonban az ügyvédi helyzet

körüli rendelkezések is sokkal hiánosabbak. — Ki három éven át valamellyik ügyvédnél dolgozott, minden vizsgálat nélkül ügyvéddé avattatik, járandósága iránt kénye kedve szerint, akár eleve is, alkudozhat, sőt a' per tárgya felett is; — csak hir, 's névre való tekintet, vagy saját érdekek az egyedüli korlátok, mellyek az ügyvédet észak-amerikában visszatarthatják zsarolásaitól, 's hogy nem ritkán becsület vezérli tetteiket, legot bizonyitja ama körülmény, miszerint annyira tárgyai a' köztiszteletnek. Mindkét ház többségét ügyvédek teszik, ugy szinte a' kormányszék, 's egyes állományok törvényhozó testületének tagjait; ügyvédek köréből választatnak a' birák, legtöbbnyire a' követek, 's ministerek. Szóval: észak-amerikában ügyvédnek lenni anyi; mint a' hon köz ügyeinek épen ugy, miként egyesek ügyeinek vitelével foglalkozni, 's e' tekintet, 's e' köztisztelet sajátithatása végett, a' legtehetősebbeknek fiai ügyvédekké képezik magokat. — *Wirth James*, *Rush Richárd*, *Buchanan James*, *Livingston Edvárd*, *Duane J.*, egykor ügyvédek, nevei örökre nagy nevek észak-amerika évkönyveiben.

*Massachusset*nek, amerika egyik legmiveltebb állományának törvényhozását legujabban *az ügyvédikar rendszeresitése* foglaltatá. Itt az egyed ha bár három évi gyakorlatot nem töltött is, kiállván a' vizsgálatokat, ügyvéd lehet. Egyébiránt mindenki, ha különben nem Attorney is, kellő hatalmazottsággal ellátva, törvényszék előtt képviselheti megbizóit.

9. §.

Genfben.

Valamenyi az ügyvédikar helyzetét érdeklő törvények között aligha nem legjobbnak mondható az 1834ik év junius 20ról költ genfi törvény, — noha alapját a' franezia rendszerből kölcsönzé, de lényeges kijavitásokkal. Igy p. o. az *Avoué* és *Advocat* közti, 's általunk is inkább káros-,

mint hasznosnak nyilvánitott szakadás, ebben helyt nem talál, mind kettönek eljárása egynek minőségében pontositatván. — Az ügyvédikarban való felvételt szigor vizsgálat előzimeg, 's az állományi tanács jóvá hagyása által lesz érvényessé. — Ügyvéd egyszersmint jegyző nem lehet, irásbeli dolgozataira szabott ár van határozva, szóbeli előadásaiért azonban, ugy szinte a' mondott árszabályban nem foglalt eljárásokért az ügyvéd maga határozhatjameg járandóságát, és ha a' fél e' járandóság meghatározásban megnem nyugodna, ennek megkeresésére a' törvényszéki elnök itél, az ügyvédnek mindenesetre elevei kihallgatása után. Egyébbiránt az ügyvédekké avatandók szinte *Stage* alá vetvék, 's ez alatti eljárásaik körét külön 1836ik év julius 1röl keletkezett rendelvény korlátolja; e' szerint az egyed akár két éven át a' törvényszék elötti polgári ügyek vitelénél jelenlenni, és magát valamellyik már legalább négy éves ügyvédnél gyakorolni, akár három éven át a' törvényszék ülésében szakadatlanul jelenlenni tartozik. — Nem szabad a' Stage ideje alatt eljárást, vagy törvényszék elötti vitázást elvállalnia, ha csak ez utóbbit ama ügyvédnek, kinél gyakorlatát tölti, — nevében, és felelőségére nem teendné. — Egyébbkint büntető bíróságok elött saját nevökben is felléphetnek. — A' genfi ügyvédek *testületet* képeznek, melly a' tableauba bejegyzett valamenyi ügyvéd egyenből áll. Az egésznek elnöke, 's egy titoknoka viszi a' kormányt. — *Fegyelmi kamrá*inak czélja épen az, mi franczia országban. Elnök titoknok, 's még egy tagból áll, kik általános szavazat többséggel három évre választatnak, — három év elteltével azonban ujra megválaszthatók. Az elnők a' tableauba bejegyzett tiz ügyvéd közöl sor szerint választatik, e' szerint korosnak kell lennie, és választására az állományi tanács egyezte szükséges. Az elnöknek joga a' tunya, és kötelességeiket mulasztó egyedekre ügyelni, 's öket meginteni, nagyobb kötelesség mulasztása esetében a' fegyelmi kamra itél, 's hozott itéletet végrehajtás végett a' közügyésznek (General-Procurator) adja át, *az ügyvédek büntetése nemeit*;

intés, feddés, egy évrei felfüggesstés, es a' névkönyböli kitörlés teszik; az utóbbi azonban csak a' felviteli szék kivánságára, — hova a' fél felviheti ügyét, — egyedül az állományi tanács által hozható.

10. §.

Az egyházi tartomanyokban

a' legujabbi 1834k év december 17ről: „della disciplina dei magistrati ed officiali dell ordine giudiziario, edicto dell eminentissimo e reverend. Signor Cardinale Gamberini contente le particolari disposizioni indicate nei §§. 257. etc. de sovrano moto proprio. Roma 1834. p. 52." költ rendelvény szerint az ügyvédde leendő egyednek legalább 25 évünek kell lennie, 's fedhetlennek erkölcsi életére nézve, e' szerint a' szó legvalóbb értelmében becsületes embernek, — ezen felül öt évi gyakorlatot, és a' fegyelmi kamra elött nyilvános vizsgálatot kell kiállania; a' fegyelmi kamrának (consiglio di disciplina) czélja a' franczhoni, 's szerkezete a' genfivel majd nem ugyan az, fegyelmi büntetéseket szab, felfüggesztés azonban és hivatástoli elmozditás egyedül a' kormánytól függ. E' fegyelmi kamra elnök, 's más négy tagból áll, ha a' helybeli törvényszék körüli ügyvédek száma huszat felülhalad, — egyébbkint csak két tagból, az elnökön kivül. Meg különbőztendők itt az ügyvédektől az ugy nevezett *Procuratorok*, kik a' feleknek helyettesei törvényszékek elött, iratokat, 's kérelmeket tesznekfel érettök. Ezeknek is saját, amazokétöl különzött, fegyelmi tanácsok van.

11. §.

Belgiumban

is a' kormány legujabban rendelkezett az ügyvédikar helyzetének javitása felől 1836ik év augustus 3én hozott törvény által, — az ügyvédek itt is külön testületet képeznek, ennek föbbjei *Battonier*eknek neveztetnek, van fe-

gyelmi tanácsuk, ennek tagjai a' tableauba bejegyzett valamenyi ügyvéd egyedek közől választatnak. Ez vizsgálja meg, — sértetlen hagyván a' felviteli székhez való folyamodhatás jogot, — a' feleknek mindennemü panaszait, és az állományi felsöbbségek irásbeli megkereséseit. Ez vezeti az ügyvédi tableaut; — hol fegyelmi kamra nincs, ott valamenyi a' tableauba bejegyzett egyed, — hol pedig ez sincs, csak a' három év elött felesküdött egyedek, a' közügyész által hivatnak egybe Bâtonnier választására.

12. §.

Némethonban,

hová az egyedi képződés, művészetek, tudomány, olvasottság, és az emberi élet mindennemü fejlődésének müveltsége korább béhatott, — az ügyvédikar helyzetére jóval kedvezőbb volt a' hajdani alkotmány, mint a' jelen szerkezet; — állományi tanács-, és fenső bíróságoknál nem csekély tekintetben tartattak az ügyvédek, 's ha még az eljárások nyilvánossága is divatozott volna, ez bizonyára ama álláspontra jutatta volna az ügyvédi helyzetet, mellyben az, a' legközelebbi század folytában, némelly alkotmánynyal biró országokban részesittetett; az ország nagyjai között legot ösiség- és utódkodásból keletkező jogviták, 's átalán a' birói székeknéli feleselhetés nem csekély alkalmat nyujta jogtan-, élénkitélet-, 's képző erővel biró férfiaknak, magokat, szorgalmuk által, a' méltánylás legfőbb fokozatára emelhetni. — Egyes tartományokban ügyvédek képezék a' jogtudományi tant, ők valának a' legfőbb törvényszékek tanácsadói, mellyek előtt a' tartományoknak legszámosabb ügyei forogtak elitélendők. — És noha eme testületek egyesektől épen ugy, mint közhatalomtól függetlenek, 's részrehajlatlanok valának, miután azonban megválasztattásaiknál ajánlat, előléptetés, 's elmellözés, mint a' függetlenség eszméjének öldöklő rémei, helyt találhattak, nélkülezhetlen szükségüvé lőn ismertetve, 's egyszers-

mint elősegélve általok az esküdtszék létrehozása. — Szóval: az ügyvédek voltak némethonban is, kik a' törvénykezésnéli okvetlen kellő részrehajlatlanság, és a' jogtudósok iránti méltánylat elvét a' közönség keblében elővarázsolák.

Azonban németország is gyászosan volt kéntelen tanusitani ama mindennapi tény valóságát, miszerint nemzeteknek épenugy, mint egyeseknek számlálvák napjaik; 's miként az irás mondja „megoszták ruháimat" németország is osztva lőn, és osztva az ügyvédek iránti közvélemény is. Ur támada *ügyvéd* és *biró* között, az utóbbi nagynak érzé magát, 's nagynak tartaték; — az ügyvéd — lenézés, 's gúny tárgya lön. Mi vala ekkor természetesebb, minthogy a' jelesebb tehetségüeknek fáradalmai, törvényszékek 's állományi hivataloknáli szolgálatminőség szerzésre irányoztatvák. — És ennek ismét az lőn következése: hogy mi alatt a' szomszéd alkotmányos országokban, öt biró egyed elég volt ama peres ügyek elitélésére, mellyeket a' három, sőt több osztályokra elágozott ügyvédek nem csekély száma alig alig tudott itélethozatalra megérleltetni, 's a' birák elébe terjeszteni: némethonban a' birák száma jóval haladá az ügyvédekét; — árszabály korlátozá a' jutalmazást, 's még csekélyebbek levének az ügyvédnek élelmére különben is alig elég jövedelemforrásai; — és ha már ez által sem vala az ügyvédikar tekintetének aláásása tervezve, bizonyára a' módszer, melly használtaték, nem gyökeiben orvosolván a' vészt, jobb hatást nem reméltetett. Ezenfelől az ügyvédikar számának korlátozása, avagy a' nem szabadon választott, hanem bizonyos, kimutatott helyeni ügyvédeskedhetés által a' concurrentia jóltevő hatása, eme nélkülezhetlen, elzárva lön; a' vizsgálatok ellenben, bármi szigoruak valának is, téveszték irányukat, mert mellékes tekintetek vezérlék a' vizsgálókat, 's a' hatalom oda irányzá törekvéseit, mint volna az ügyvédi helyzet könyebben hivatalivá aljasitandó, 's egyedei állomány hivatalbeliekké? Mindezek egészen alásujták az ügyvédi helyzetet, 's noha nem ritkán, ismételve, emeltetvék szavak az

elnyomottak felélesztését eszközlők, de elhangzanak azok mint szavai a' pusztában kiáltozónak; az állományok törvényhozásai feleslegnek tartának minden intézkedést, és voltak egyedek, egyedek a' szenvedők köréből is, kik mámorositva tán egyedi kéj élveik között, ellenszót emelni tudhattak; és mind az, mi németországban bár mi csekély álláspontra tudta juttatni az ügyvédikar egyedeit, — csak az emberiség szent eszméjét valóbban felfogó ujabb kornak szüleménye. — Lássuk ezt már most, némethon állományai szerint, *különösen:*

13. §.

a) *A' hessent nagyherczegségben,*

1821-ik évben terv dolgoztaték a' giesseni ügyvédség által a' felső hesseni ügyvédikar egyedeinek egy testté olvasztására. Szakadatlan figyelem a' törvénykiszolgáltatására, közértelmi tanácskozás az igazság kiszolgáltatása egyes fogyatkozásai felett, az állomány határain belőli jogszerüség megörzése, kölcsönös felügyelés, kölcsönös törekvés minden ollyasmi ellen, mi egyesek viselete, 's cselekvéseiben az erkölcsiség ismert elveivel ellentétben áll, és végre a' társaságnak szegénységgel küzdő egyedei, és ezek családjának gyámolitása,—mind ezek valának mindenki tiszteletét igénylő czéljai az egyesületnek; — azonban az üdvös törekvést 1821-ik év augustus 15-ről költ ministeri parancs megsemmité. — 1832-ik évben ismét összeállt az egyesület, de csak mihamar, az előbbihez hasonló sors ujra halálát parancsolá, mielőtt sokaktól óhajtva várt gyümöleseinek legcsekélyebbikét érlelheté. —

14. §.

b) *Darmstadtban*

is alakult 1831-ik évben „Gesellschaft der öffentlichen Amvälte“ czimü testület, mellynek választmánya a' leg-

üdvösebb, az ügyvédi helyzet javitását tárgyazó, terveket adá; — a' többi között: nyilvános vitelet a' törvénykezési rendszernek, ügyvédi testület, és fegyelmi kamra alakitását, ügyvédekké leendőknek ügyvédek általi vizsgálását, árszabály megtartására ügyelést 's a' t. Azonban a' fegyelmi kamra létesitésének eszméje maga az ügyvédi kar között sem talált általános pártolást, mert némelyek általa aristocratia gyökeit hitték az ügyvédi karban elvetendőnek. A' sok ellen-, és melletti viták közben végre a' kormány sem nyilvánitá igenlő nézetét, 's 1833-ik évben elhamvadott a' láng, mig utóbb új merény csak ugyan létesité az ügyvédi testület alakultát. —

15. §.

c) *A' hessení választófejedelemségben*

is voltak ügyvédi egyesületek; mellyek elenyésztével ujra terveszteték az ügyvédi helyzet javitásának eszközlése, 's fegyelmi kamra inditványoztaték, némileg a' franczhoni rendszer alapvonalai szerint létesitendő; — azonban süker nem követte a' terveket. —

16. §.

d) *A' bádení nagyherczegségben*

maga a' kormány tüzé ki legelső az ügyvédikar egyedeinek testületté alakitását, 's a' fegyelmi kamra kérdését 1832-ik év martius 12-én költ rendelvénye által, mellyben a' mondottak létesitése, az ügyvédi helyzet javulta zárkövének nyilvánittatik. — *Lauckhardt* udvari tanácsnok igen élénken vitatá: menyire nem létezhetnek az ügyvédek rendes birák fegyelme alatt. Legujabban ismét mintegy harmincz udv. törvényszéki ügyvéd állt össze a' honi ügyvédeknek, franczia rendszerkint, egytestületté-, 's azoknak állományi szolgákká átalakitása tervét kidolgozandó. —

17. §.

e) *Hannoverában*

az 1831-ik év julius 1-én alakult ügyvédi testületnek főbb czéljai: nyájas társalgás élvezete között baráti, és testületi összejövetelt eszközleni, tudományos, és tapasztalati képződést szerezni; különösen munkálni a' helyzet becsületének emelésére, 's általán tartósitani az ügyvédi kamra hasznait, a' menyiben mindezek magános uton, minden törvény általi késztetés nélkül, eszközölhetők. — A' ministerium azonban a' tett bejelentést nem igen méltánylá, sőt világosan kijelenté: miként a' vállalatot nem hagyja jóvá, 's több ellenkitételeket tőn a' testület alapszabályai ellen; — ez azonban máiglan fentartja magát, évenkint kiadja évkönyveit, mellyekben sok érdekes adatok közöltetnek, jog, és törvényhozás tárgyait érdeklők. — Ugyan e' testület alakulta alkalmával, a' nemzeti gyülekezet fenső kamrájában is inditványoztaték az ügyvédikar reformja. — *D. Freidentheil* lehetőleg kifejté a' tárgyat, nyomtatásban is megjelent magán szavazatában.

18. §.

f) *Bajorországban*.

1827-ik év május 23-ról költ ministeri rendelet következtében szinte figyelmet igénylő hangok emeltetvék a' kérdéses tárgy iránt. — Münchenben ügyvédi választmány törvényjavaslat kidolgozásával fogfalkozék, 's köz volt a' vélemény a' hon ügyvédeinek egytestületté alakulta felől. — Tervek készitettek az ország külön részeiben egyes, és Münchenben középponti testületnek mimódoni alakitását tárgyazók, 's a' középpontinak felügyelet adaték a' kerületi testületekre nézve. — De e' tervek csak tervek maradtak, 's a' törvénykezés szükségtelennek vélte az intézkedést. 1834. és 1837-ik években tartott országgyülé-

seken megujitattak a' tervek, de az előbbi sors találta azokat, 's a' király oda nyilatkozék: miként az ügyvédi fegyelem iránti tervet nem látja kamrai ügyvitelre alkalmazottnak.

19. §.

g) *A' weimari nagyherczegségben*

1833-ik évben sok tekintetnél fogva figyelemre ajánlható árszabás készült az ügyvédek eljárásaira nézve; — nem kevesbbé *Schenk* ügyvédnek is, 1832-ik évben kiadott, tervezete a' fenforgó tárgy felől, melly sok egyébb jelességei között igen czélszerü szabályokat foglal magában, az ügyvédikar egyedeinek képezését tárgyazókat, és ennek főfeladását fegyelmi hatóság gyakorlatában és a' helyzet becsületének, épségének legszigorabbani fentartásában mondja helyezettnek; — továbbá szerinte az ügyvédi testület minden őt érdeklő törvényhozói ujabb intézkedéseknél kihallgatandó, 's a' testületbe felvétetni kivánóknak gyakorlati 's tudományos tehetségeik megvizsgálandók. —

20. §.

h) *Szászhonban*

az ügyvédeknek külön testülete nem létezik; vannak azonban nagyobb ügyvédi egyesületek, de csak bizonyos időre, 's egyedül tudományos czélból szövetkezettek. 1831-ik évben tervezteték rendszeresitett testületté alakulás, de süker nélkül. — Figyelmet érdemel e' részben a' jog gyakornokok által 1837-ik év február 16-án benyujtott, 's még azon évben a' kamrákon is, nem csekély viták közben, keresztül ment kérelemlevelük. Ennek oka, 's tárgyai következőkben pontosultak: szászhonban a' gyakornoskodó ifjuság közől évenkint csak 35 egyén avatattatik ügyvéddé; — a' mondott évben anyira megszaporodott az ifiuság száma, hogy ezek, iskoláik bevégeztével, hat, hét,

sőt több éveken át kéntelenek valának várni, mig a' sor reájok következe ügyvéddé avattatni. — E' körülmény természetesen nem csekély hátramaradás volt, 's főleg miután egyébb életpályát e' rendszer nem korlátoza. Ugyan is mondák az ifjak: az orvossá leendő egyed, mihelyt alkalmasnak találtatik, orvossá lesz; — a' művész vagy bármi kézmives, ha egyszer kellően megkészité remekét, mesterré avattatik, a' nélkül, hogy egyik vagy másik legkissebb időtöltést vesztegelni volna kéntelen. — Meglőn továbbá még a' kérelemlevélben vitatva ama nézet is: valljon vészt fogna e' árasztani a' honra az ügyvédek számának emelése? 's valljon nehezülend e' ez által az ügyvédek élelmi keresete? — az első anyiban állittaték nem lehető veszélyesnek, a' menyiben nagyobb leendvén a' coucurrentia, ez a' veszélyt képzelhetőnek sem engedi. A' második kérdés ellenben ama tapasztalati elv által lőn feloldva: mi szerint az ügyes, 's derek jogtudós eddigelé is egyre megtalálta jövedelme forrásait. — Végén a' kérelemlevélnek következők, inditványkép, adattak elő.:

1) bizonyos időre félanyival nevelni a' bejegyzendő ügyvédek számát, — azért

2) bizonyos határidő kitüzése inditványoztaték, mellynek elfolyta alatt kiki, minden meghatározott számra való tekintet nélkül, — egyébkint alkalmasnak találtatván — bejegyeztethető, ha bár egy, vagy két évvel koráb végzé is iskolai pályáját. Ha pedig átalán 's másithatlanúl megtartandó lenne a' fenálló határozott szám, ekkor

3) bizonyos időtől, — tán az iskolai pálya bevégeztét követő vizsgálattól, melly az egyednek ügyvédi képességét határozza meg — számitandó egy évtől kezdve engedtetnék a' sortvárallónak némi, minden esetre korlátozott, hatáskör p. o. másod osztályú üdvédeskedhetés sommás perekre, vagy törvényszabta különzötség szerint kétszáz talléron felől-, vagy alóli esetekre nézve. —

Az alsó kamra némely egyedeinél is viszhangra talált a' kérelem igazsága, 's a' közbenjött viták után

ama nézet határoztaték jogszerünek: miszerint az ügyvédek számának meghatározása nem igazságos, és valótlannak ismertetek ama elv, „minél több ügyvéd annál több per“ — és ezek következtében négy rendü inditvány mellékelteték a' mondott kérelemlevélhez, u. m.

1) bevégezvén az egyed egyetemi pályáját két éven át valamellyik ügyvédnél, vagy törvényszék körében gyakorolja magát. —

2) hiteles bizonyitványokkal kimutatván, hogy a' mondott két évet szorgalmatosan kitölté, nem csak két — egyik polgári, másik büntető — pernek irásbeli kidolgozására, hanem egyszersmint szóbeli vizsgálatra is bocsátandó, — 's ekkor

3) elegendő ismeretét, és ügyességét bizonyitván valódi ügyvéddé avatandó — Végre

4) törvényszéki lajstromozhatásra nézve nem szükség a' vizsgálati bizonyságnak előmutatása.

A' felső kamra azonban mindekkorig csak egykét, kevéssé lényeges, pontra adván egyeztét, — mind eme tervézetek valósitása egy boldogabb idő adománya leend. Egyébkint

A' szászhoni ügyvédnek hajdah jogtanárnak kelle lennie, jelenleg azonban csak a' következők kivántatnak meg:

1) hogy élte 21-ik évét túlélte, 3—4 évig — 's e' közt legalább két évig — az egyetemnél jogtudományt hallgatott, nyilván vitázott, és a' törvénytudói kar előtt szó-, és irásbeli vizsgálatokon keresztülment légyen, az irásbeli vizsgálat két, — polgári, és egy büntető jogi feladat elkészitésében áll. E' vizsgálat után, az arról, ugy szinte iskolai pályájáról, 's helyzetéről szóló bizonyitványokkal ellátott kérelmét az igazságministeréhez nyujtja be, ki megvizsgálván valljon az egyed, a' mondott vizsgálat napjától számitandó egy év alatt, elég szorgalmat forditott e' tapasztalata által nevelni tudományát? bizonyos irásban kidolgozandó tárgyat tüz eleibe, 's ezt az egyed négy hónap

alatt kidolgozni tartozik, csak fontosabb okok következtében nyujtathatván hosszabbra e' határidő; mellynek elteltével az egyed által beadott munkálatot, a' mondott minister által e' végből kinevezett három tagú választmány vizsgálja meg, ha jónak találtatik, 's az egyed megesküvék: hogy a' feladott tárgyat egyedül maga dolgozá ki, az ügyvédekké avátandók sorába feljegyeztetik. Kik közől — mint mondánk évenként csak 35 lehet ügyvéddé. — Ha pedig az egyed meg nem felelt a' kivánatnak, egy év mulva uj vizsgálatra bocsáttatik, kimutatni tartozó, hogy ez idő alatt is gyakorlatilag igyekezett kiképezni magát. — 'S ha már e' másodszori vizsgálat alkalmával sem találtatik alkalmasnak, — többé vizsgálatra nem bocsáttatik. —

2) Az egyednek szeplőtlen hirnevünek kell lennie, és semmi körülmény által ne akadályoztassék; ilyenek lehetnek p. o. ha az egyed ellen vizsgálatok rendeltetvék, avagy ha nyilvános lapok szerint a' közgárdából (communal gardi) kizárva van, — vagy ha mint tékozló gyámság alá vettetett, vagy ha saját adósságai következtében csödület alá került, mig hitelezőit ki nem elégiti, végre ha rosz viseletére hozott itélet által polgári jogaitól megfosztaték.

3) Felesküvése szükséges, melly akár a' ministeri hivatal egyik tagja akár annak elnöke előtt történendő. — Egyébbiránt

4) Ha az ügyvéd a' bíróság bár mellyik egyedével — ha mindjárt a' jegyző fogna is ez lenni, — vérszerinti rokonságban van, azon bíróság előtt nem ügyvédeskedhet.

Nem leend felesleg a' szászhoni ügyvédek kötelességeit is röviden megtekinteni: —

1) csak előre jól megfontolt, 's igaznak talált ügyet szabad elvállalnia. —

2) baráti egyezkedést mindenkép elősegélleni tartozik, ellenkező esetben öt tallér fizetésére itéltetik, sőt ismétléseknél az ügyvédeskedhetéstől is eltiltathatik.

3) Bíróságoknak akár szó-, akár irásbeli megsértőire szigor büntetések rendeltetvék, 's ismétlőkre fogság.

4) Magány naplót tartoznak vezetni.

5) Csalással elő ügyvéd bizonyos időre hivatalától eltiltatik, — 's ha ez nem használna, végképeni elmozditás talál helyt, minden személyre való tekintet nélkül.

6) Szegények ügyeit lelkiismeretesen tartoznak vinni, — hanyagság felfüggesztést következtet.

7) Quotta litis, és in casum victoriae palmariak szigoran tiltvák.

8) Minden iratra, a' feltévő saját nevét rá irni tartozik öt tallér büntetés alatt.

9) Merész felljebbvitel tiltatik.

10) Ügyvéd törvénykezési szakok alatt jelenlenni tartozik, különben öt tallért fizet.

11) Ugyan enyi büntetés alatt tiltatik a' perbeli huzás vonás.

12) Azonnal a' dolog velejébe tartozik ereszkedni, 's a' köztudatuakat tagadnia nem szabad.

13) Ha az ügyvéd távollakó tanúkat kivánna kihallgattatni, maga mond esküt, mitől ha vonakodna, évnegyedre felfüggesztetik.

14) Mindenkor csak előmutatandó megbizatása mellett járhat el.

15) Némelly esetben perköltségekért az ügyvéd tartozik felelni. — Végre

16) csekélyebb ügyek elvállalására is kötelezteték.

21. §.

Erdély

a' kedves, de az alig, alig ismert testvér hazának, a' még csak ügyvédekké leendő, vagyis a' magokat ügyvédi, törvényes pályára képező egyedekről létező, üdvös rendszerét, miként csekélytudomásunkká juthatott *), — röviden közleni

*) Ki ne érezné fájdalmasan a' testvérhon belszerkezete felőli tudományunk csekély lehetőségét? — Itt közlöttjeink legot ponori Thewrewk József egyik munkájából kölcsönöztetvék.

nem véljük feleslegnek, 's érdektelennek. — Erdélyben ugyanis az iskoláikat bevégző, 's törvényes pályára készülő — nálunk előbb Patvaristáknak, joggyakornokoknak nevezett ifjak azonnal „Regio Tabularis Cancellisták, vagy Jurátusoknak, királyi táblai irnokok-, vagy hites jegyzőknek neveztetnek, mert iskoláik bevégeztével'a' nélkül hogy, hazánk példájára „in partibus" gyakornokoskodnának, — azonnal az erdélyi kir. tábla körébe lépnek magokat kiképezendők, 's mondott minőségüknek Maria Therezia királynénknak 1777ik év augustus 6án költ „*Instructió*jának pro Tabula Regia Judiciaria Transylvanica" *de Juratis Tabulae seu sic dictis Cancellistis* *) czim alatti alapszabályai értelmében megfelelendők; — 's legot jellemzi őket ama kö-

*) Az Instructiónak e' részbeni szavai következők:

§. 246. In numerum cancellistarum recipiendi honestis parentibus orti, moribus integerrimis imbuti sint, oportet, quare Tabulae Regiae Praeses, et Magistri Protonotarii, priusquam quempiam in numerum cancellistarum reciperent, inomisse a recipiendo requirent, ut de loco nativitatis, et habitationis, conditione parentum suorum, magistratus circuli, in cujus jurisdictione genitores sui resident: de vitae autem anteactae ratione et moribus praepositorum universitatis, aut collegii, in cujus gremio studiis operam navarunt, aliorumque notitiam ejus habentium notae fidei hominum fide digna exhibeant testimonia, tandemque de progressu in studiis stricto subjicient examini, experimentum de habilitate etiam in scribendi ratione capturi; et quos seu incerti laris, seu de moribus haud probatos, seu denique requisita capacitate non praeditos adverterint, illos absque discrimine relegabunt, nec in numerum cancellistarum recipient.

§. 247. Inter cancellistas assumpti de fidelitate erga majestatem et augustam domum nostram illibate servanda, de debita subordinatione observanda, expeditionibus sibi concreditis fideliter obeundis, et praecavenda omni fraude et dolo, silentii tenacitate, ac reliqnis, sibi ex munere cancellistici ratione incumbentibus, pro posse suo adimplendis strictissimo juramenti sacramento, juxta formulam jam consvetam, sese obligabunt. In hujus consequentiam

rülmény: mi szerint mintegy külön testületet képezve saját felügyeletök alatt állanak, alávetve mindazáltal a' felettök, szükségkép örködő, fenső hatalomnak.

---

§. 248. Quamdiu hoc munere fungentur, ad latus principalium, seu praepositorum suorum assidui esse studebunt, nec sine venia eorum sese absentabunt.

§. 249. Expeditiones nullas suscipient, nisi specialiter scriptotenus ad hanc vel illam obeundam per Praesidem, aut Protonotarium, ad cujus utpote latus sunt, exmittantur; nec fines exmissionis suae ullo sub praetextu excedent.

§. 250. Si quando in expeditionibus juridicis penes specialem, ut dictum est, exmissionem procedent, sibi commissa legibus convenienter, et integerrima fide, fraudeque, et dolo omni evitatis obibunt, a gratuitis victitationibus, illicitis exactionibus sub poena dupli, et amotionis imo gravitate delicti, et circumstantiis eorum ita ferentibus, etiam perferendae captivitatis abstinebunt, et constituto diurno, taxisque expeditionum, in praemissa limitatione determinatis se contentabunt.

§. 251. Dum in aliqua expeditione procedent, sese magistratui circuli in persona, aut si ob distantiam fieri non posset, scripto judici possessionis pro promotione tradendo insinuabunt; declaraturi: in cujus expeditione? erga cujus? quo tempore emanatam exmissionem procedant, et in circulo qualia loca sint adituri?

§. 252. Inquisitiones sincere peragent, testes plures simul in sui praesentiam non admittent, sed quemlibet testem in separato examinabunt; et fassionem prout testis edixerit, genuine adscribent; et etiamsi quidpiam, quod juri exponentis praejudiciosum esset, forsan faterentur, haud reticebunt, sed sincere relatoriis inscribent, fatentes terriculamentis, persvasionibus, aliisque mediis ad svaventer fatendum non inducent; exponentes vel eorum mandatarios, aut necessarios in inquisitionibus praesentes esse non patientur; verbo: uti sinceros, et veritatem sectantes regios de et, expeditiones peragent.

§. 253. Vota judicum nemini propalabunt; plenipotentiariatum, mandatariatum aut advocatum cujuspiam sine expresso praesidis Tabulae Regiae vel Magistri Protonotarii, ad cujus latus existunt, praescitu et indultu non suscipient; nec in

Erdélyben a' fő vagy alkanczellár nem Bécsben de Kolozsvárott lakik, 's hivatala „*Cancellaria maior Provincialis Transylvanica*“ nevet visel, ellenben a' királyi tábla elnőkeinek, 's itélőmestereknek (3) hivatala „*Cancellaria minor*“nak mondatik. Ez utobbiaknak — királyi táblai elnök, és itélőmesterek — kancelláriája képezi a' hazánkban ugy nevezett jurateriákat, — 's mindenik a' királyi táblának kis mása, — ebben tehát, 's szerkezetükben különböznek ezektől, — ugyanis a' kir. tábla elnőke, 's mindenik itélőmester saját *igtatót* (protocollistát) tart, saját kancelláriájának legkitünőbb ügyvédi vizsgálást kiállott, de még a' hitet le nem tett egyedei közől választatni szokottat. Az elnőké „elnöki“ az itélőmestereké „itélőmesteri igtatóknak“ neveztetnek, nem tévesztendők mindazonáltal a' kir. táblának saját „köz“ (generalis) igtatójával; — és a' magyarországi kir. tábla illető tagjainak *kiadói* expeditoraitól legot abban különböznek, — hogy az erdélyi igtatók több éven át hiven, és derekasan folytatott szolgálatjaik után rendszerint a' kir. tábla számfeletti közbirájivá szoktak kineveztetni; — midőn ellenben a' hazánkbeli kiadók — ha tán egyetlen egy esetről mond is valamit a' rege, — legot ügyvédeskedni kéntelenek. *)

---

negotiis illius, cujus plenipotentiariatum, mandatariatum, aut negotiorum gestionem in se susceperunt, seu qua regii procedere, seu expeditiones ullas judiciales facere, seu sub discussione causae interesse attentabunt.

§. 254. Documenta in judicio seu in cursu causae, seu ad transummendum exhibita, et sibi pro descriptione per Protonotarium transposita nemini communicabunt. In transumptione omnem attentionem et diligentiam adhibebunt, justam et praedeclaratam mensuram in numero linearum in una facie describendarum, et condignan densitatis observaturi, errores etiam et correctiones in scriptura evitaturi.

*) Benkő „Transylvania“ czimü munkája IIik kötetének 57 és 58ik lapjain ekként szól:

„Est ad Tabulam Regiam frequentissima nobilis juventus,

Mindenik kancelláriának elnöke az illető igtató, — ezenkivül két — fő- és aligazgatója — directora van, kiknek szoros tisztükben áll az illető kancellisták erkölcsi viseletére felvigyázni, hibajikat feljegyezni, és a' vétkeseket annak ideje, 's rendje szerint megperelni, mindkettőt, mint szinte a' jegyzöt, ki a' kancellaria jegyzőkönyvét kiadja, az illető főnök szokta kinevezni, továbbá mindenik kancelláriának két két, szinte kinevezett, ügyésze van, a' ne tán vétkesek megperlése végett; a' többi magokat kitüntető, idősebb 's hivatalnélküli egyedek mind meganyi ülnököknek tekintendők, 's a' perekben eldöntő szavazattal birnak. — Az igtatókat kivéve, kik a' kir. kincstárból huznak évenként bizonyos fizetést, a' többi tisztviselő ingyen szolgál.

Hogy pedig az iskoláit bevégző egyed irnokká — kancellistává lehessen, — bekell magát jelentenie ama főnöknél, kinek kancelláriájába felvétetni kiván, előterjesztvén születése-, lakása, szüleinek állapotja-, nem különben lefolyt elete, iskolai előmenetéről szóló-hiteles bizonyság leveleit, — mellyek ha fensőbb parancsoknak megfelelők-

---

qui et ipsi fine hauriendae rerum juridicalium notitiae ad audiendas consultatioues, et deliberationes ab antiquo admitti consveverunt; extra has vero etiam partim ad latus Praesidis, partim apud Protonotarios in praxi judiciaria exercentur, vocanturque Tabulae Regiae scribae, ac jurati notarii ideo, quod scribenda calamo excipiant, et ad fidelem negotiorum sibi commissorum curam, servandumque de iis, quae tribunalium ratio propalanda non permittit, silentium juramento obstricti habeantur. Ex his quinque penes salaria ducendis protocollis operam impendunt, tres nimirum totidem Protonotarios, unus apud Praesidem, unus autem, qui primarius est, ad ipsam Tabulam in mensa tamen separata; et quoniam quilibet Protonotarius distinctam habet cancellariam, haec autem praesidem, directorem et notarium, sub quorum nempe vigilantia et manuductione juventus in officiis et terminis disciplinae contineatur, solet praesidio fungi, qui causarum ad Protonotarii sui referatum pertinentium protocollum ducit."

nek találtatnak, a' folyamodó legot felvétetik, és az illető kancellária ülési teremében hitet mond ekként: ha t. i. a' kancellária össze van gyülve, a' jegyző; ha pedig össze nem gyült az illető főnököknek egyik „continuus"a, az az nála mindig lakó irnoka, millyet mindenik főnök rendszerint csak kettőt szokott tartani, elolvassa egy régi kéz iratban letező esküformát, *) — mellyet a' felesküvendő egyed szórol szóra utána mond, és ezután nevét az irnoki névkönyvbe, catastrumba, beirja, ugyszinte szállását 's azt ha van e' vagy nincs lova? — miutan a' honnak hegyes volta miatt legot lóháton szokták kiküldetéseiket megtenni. — Feleskűdni, a' törvénykezési szak (periodus) elején, vagy közepén, vagy végefelé, egyiránt szabad, amint a' feleskűdni kivánó magát bejelenté. — Évenkint öt, hat száz ily irnok szokott lenni, kiknek közelebbről érdeklő kötelességeik ezek: a' törvényfolyamra rendelt napokon az illető kancellária üléseiben nemzeti öltözetben, és kardosan pontosan megjelenni, hallgatni, tanulni, 's ha megszólittatik felelni. Nem különben a' kir. tábla üléseibe szorgalmatosan feljárni, 's itt az előadott és lefolyt perek meneteléről, és foglalatjárol hűséges naplót készitени, 's azokat véleményekkel kisérni, 's ha parancsoltatik az előadó által kezébe adott okleveleket fenszóval, és értelmesen elolvasni. Mindenik kancellária az illető főnök szállásán van, köznapokon reggeli 9 órától 10ig és igy a' kir. tábla ülését megelőző órában, melly tiz órakkor ül össze, tartja üléseit. A' kancellária teremének közepén zöld posztóval bevont hosszú asztal van, fenső végén az elnők, véle átellenben, és igy az asztal tulsó részén, a' két igazgató. Az elnők jobján, az asztal középtáján a' jegyző, — ezzel szembe a' két ügyész, — egyébbkint mindkét oldalról az ülnökök foglalnak helyt.

A' szentmártoni perszak beállásával kezdödik a' kancelláriai dolgok folyamatjának esztendeje, 's ez tart a' kö-

*) A' k. táblai utasitás fentebb olvasható 247ik §ához alkalmazottat.

vetkező nyárhó 2áig — a' legelső ülésben az elnök az irnoki dolgok, és tartozások érdemét tárgyazó magyar beköszönő beszédet tart, — felolvassa a' keze alatti irnoknak a' két igazgató, és jegyző, ugy szinte a' két ügyész neveit, — mindezek vagy ujont kineveztetvén, vagy csak megerősitetvén, végre az elnökök kiszemeltetvén mindenki saját helyére ül, most a' jegyző a' kancellária törvényeit és rendszabályait felolvassa, ennek bevégeztével az elnök két tagú választmányt küld az illető főnök-, 's családjánál tisztelkedendőt, ugyan ezt tévén minden törvényszak elején, 's végén, — és névnapok alkalmával. —

Az elnök tanitó is, 's e' foglalatosságát az első ülésben megkezdvén folytatja a' kancelláriai év minden törvényszaki napokon. — Tanitását a' tiszti irásmód (stylus Curiae Regiae, stylionarium) magyarázatjával inditja meg, azután a' kir. táblai fentebb emlitett utasitást fejtegeti, — továbbá Leopold 1691-ik év Dec. 4-én költ oklevele 3-ik pontjában foglalt törvényeket, ugy szinte az ujabbakat, 's az ideiglen erősitett törv. czikkeket. Végre a' jogtörténetét, az erdélyi hármas nemzetnek, ugy némely testületek különböző szokásait előadja, 's mind ezt magyarul, miután az erdélyi kir. tábla másként mint magyarul nem is hoz itéletet; — Joga van az elnöknek tanitása közben bár melyik hivatalban nem lévő, vagy még ügyvédi vizsgálatot ki nem állott hallgatóját a' már hallotakból kikérdezni; ellenben a' tanulni-, 's ha kivántatik felelni-, egyébiránt pedig hallgatni tartozó irnokoknak is jogok van 1-ször az elnöktől akár tanitása, akár felszólitás közben a' szóban lévő tárgy felöl bővebb felvilágositást kivánni. 2-szor joga van a' feleletre felszólittatottnak az előgörditett tárgygyal rokon egy vagy több kérdést tenni, és mind az egyik, mind a' másik esetben a' nyert felvilágositó válaszszal ellenkező véleményét, 's erősségeit felhozni, eleve kikérvén azonban az elnök engedelmét, 's illő hangot tartván előterjesztéseiben. Már az innen nem ritkán eredő kölcsönös elme surlódások menyire kifejtői az értelmiségnek, 's képzödés-

nek, vitatni felesleges. Ha az elnök betegség vagy egyéb körülmény miatt meg nem jelenhet, — az igazgatók egyike, vagy ha ezek sem jelenhetnének meg, valamellyik más tisztviselő viszi az elnökösködést, mivel a' tanitás semmi esetre sem szenvedhet csorbulást. — Mindenik ülés az előbbi ülés jegyzőkönyvének felolvastával 's helybenhagyásával nyittatik meg, ülések végeztével tartozik mindenki a' királyi tábla üléseibe megjelenni, hol gyakort, az előadó intésére, az irnokok egyike olvassa fel, az e' végre kezébe adott irásokat. — Vasárnapokon is tartatnak ülések reggeli 8 órától 9-ig, 's ekkor az illető főnök is megjelenvén, a' lefolyt hét alatt a' királyi táblán felvétetett 's bevégzett perek historiai előadására szólit fel egyet, vagy többet az irnokok közől, ki egyszersmint okokkal támogatott, és az illető ügyeket tárgyazó saját véleményét is előterjeszteni tartozik. — 'S ezután mindenki saját vallása egyházábani menetre intetik, 's a' két igazgató kötelessége felügyelni: valljon a' kezök alatti irnokok rendesen feljárnak-e a' kir. tábla üléseibe, templomokba? avagy nem tibornyáznak-e tiltott helyeken? — a' vétkesek ellen pert inditatandók, 's ezek társaik közől tetszésük szerint választható ügyved által védelmezhetik magokat. — Itéletet a' cancellária hoz, feljebbvitel a' főnökhöz 's nagyobb vétség esetében a' k. táblához engedtetik; pénzbeli büntetésre — articularis poena — itélt alperes, minden forint helyett egy krt fizet, 's ez irnoki forintnak mondatik. E' rendszer menyire segélli elő a' gyakorlati képződést? szinte nem szükség mutogatni. —

Eljárásaik körét Benkő a' már idézett helyen következőkben sorolja elő. „Solent Inquisitiones, Evocationes, Admonitiones, Statutiones, Literarum prae manibus alienis indebite detentarum, prout fugitivorum quoque repetitiones, et aliae executiones Judiciales per praefatos scribas, seu cancellistas peragi, ubi hoc fine specialis ipsis per Protonotarios suos data exmissio fuisset.“ —

Egyébkint erdélyben sokkal többféle törvényes foglalatosságok van az irnokoknak mint a' mi kir. táblai hites jegyzőinknek, ugyan is az irnokok magok készitenek el mindennemü törvenyes parancsolatokat, 's Benkő által mondottakon kivül, jószágok összeirása-, osztály végett összejrt javaknak az osztály végbemeneteléig való kezelése-, árverések tartása-, családi oklevelek lajstromozására 's a' t: ki szoktak küldettetni, és pedig rendszerint ketten, egyik ki már más alkalommal kiküldve volt; — továbbá az irnokok némely munkákat pénzért, másokat pedig egyedül gyakorlat kedvéért készitени tartoznak, — minden pénzes munkát azonban csak kiküldetés mellett szabad felvállalni, 's véghez vinni, 's a' kiküldést rendszerint az itélőmesterek szokták megadni, ennek pontjai mindig magyar nyelven iratvák — és a' kiküldöttek azon törvényhatóságnál, melynek körébe küldetvék, magokat előre bejelenteni kötelesek, — eljárásaikról ő felségéhez, az uralkodó nagy fejedelemhez intézendők, jelentésüket. —

Ez irnoki pálya két évig tart, ennek elteltével a' kellően elkészült egyed ügyvédi vizsgálat alá kerül, 's ez legelsőbben az illető cancellária előtt történik ekként: bejelentvén az egyed vizsgáltatása iránti kivánatát elnökének, ez a' legközelebbi ülésben előterjeszti, 's a' jegyző három, két két tagú választmányt nevez ki, 's ez a' más három cancelláriát a' következő napon tartandó ügyvédi vizsgálatra meghivja. A' vizsgálat két óráig tart, az elnök szokott helyén ül, vele szemközt, az igazgató helyén, a' vizsgáltatandó egyed, — rendszerint az elnök tesz kérdést az általa tanitott tárgybol, törvénykezési rendszer, 's peres esetek iránt, de szabadságában áll a' hallgatók mindenikének tetszése szerint, rend és illedelem korlátait fentartva, kerdést tenni. — Ha az egyed meg nem felelt a' kivánatnak, mely csönddel végeztetik be a' vizsgálat, 's ezt maga jelenti be az elnök főnökének, ellen esetben pedig 9, 10 személyből álló választmány tesz jelentést, 's a' vizsgálatot kiállott egyed a' cancelláriától elnök, és jegyző által

aláírt, 's pecsetjeikkel erősitett, régi deák szerkezetü, bizonyságlevelet kap, mellyben egyedül csak az foglaltatik: hogy a' nevezett napon illető cancelláriája szine előtt a' vizsgálatot kellően kiállván megérdemlé a' felsőbb: azaz: a' kir. táblai vizsgáltatás alá bocsáttatást. — Melly bizonyságlevéllel ellátatván, a' törvényszak háromi ütosó napját megelőző napjai egyikén, magyar nyelven készitett kérelmi levelet nyujt a' kir. tábla elejébe a' végett, hogy ez maga kebléből vizsgálókat rendelne, 's őt ezek által megvizsgáltatná, — ehez mellékelvén egyszersmint mindennemü bizonyságleveleit. *) Felolvastatván a' kir. tábla ülésében a' kérelmi levél, az elnök két valóságos, és két számfeletti

*) A' többször idézett kir. táblai utasitás, de Procuratoribus következőket rendeli:

§. 255. Cum ad ocyorem Justitiae administrationem integritas, et dexteritas Procuratorum multum conferat, hinc a modo in futurum ad munus Procuratorum aspirantes, non ut hactenus, coram Tabulae Regiae Praeside, ac Magistris Protonotariis in privato, sed coram Tabula Regia, et ex hujus concluso majoique quam hactenus, delectu adjurabuntur.

§. 25[illegible]. Oportet itaque, ut qui in numerum Procuratorum cooptari vult, se honestis parentibus ortum, et certi in magno Transylvaniae principatu domicilii hominem esse, fidedigno magistratus illius, in cujus circulo ipse, aut gentores sui consvetum habitationis locum habent, comprobet testimonio; fidedignis praeterea localis magistratus, et praeceptorum, ac praepositorum suorum, aut aliorum honestorum, aut notae fidei hominum testimoniis morum probitatem; et anteactae vitae honestatem, et quoad introductu jam patrii studio cursum juris hujus cum progressu absolverit, doceat; quo tamen etiam non sufficiente, candidati per Tabulae Praesidem juxta §phum subsequentem examini denue subjicientur, et si substiterint; tunc demum acceptentur, et juramentum deponant. —

§. 257. Qui praemissa probare valuit, de sui in numerum Procuratorum assumtione supplicem Tabulae Regiae Praesidi, et Tabulae Regiae exhibebit libellum, huicque testimo-

ülnököt, és két táblai ügyvédet nevezki vizsgáló választmánynak, a' vizsgálat délután 4 órától 6ig tart a' kir. tábla ülési teremében, mellyen mindenkinek szabad, 's az irnokoknak kötelesség jelenlenni. A' vizsgálást kiállandó, nemzeti ruhába öltözve, az elnöki szék megett áll, 's a' vizsgálásra kirendelt ülnökök jobbra balra ülnek az asztal köről. Mindazon tudományokból megvizsgáltatik, mellyekből a' cancellárián kikérdeztetett. Az ülnökök szabályszerint nem szoktak kérdezni, hanem a' tárgyak sorát, melylyekből a' kérdések teendők, meghatározzák, — 's csak az ügyvédek tesznek kérdéseket, egyébiránt a' választmány az eredményről a' kir. tábla ülésében jelentést tesz, 's ez a' jegyzőkönybe beiktattatik; ha az egyed szerencsésen kiállá a' vizsgálatot, a' kir. tábla elnök aláirása 's pecsétje alatt, deák nyelven szerkezett, bizonyságlevelet kap, ügyvéddé leendő feleskedtethetésére, 's egyik itélőmester által felolvasott, régi kéziratban létező, deák esküforma szerint felesküszik, 's ekkor kapja ki az ugynevezett ügyvédi di-

---

niales juxta statim praecedens punctum requisitas advolvet; si circa natales, et morum probitatem, anteactaeque vitae rationem nullae occurrant difficultates, Tabulae Regiae Praeses cum Tabulae Regia, e Magistris Protonotariis unum, ex Assessoribus autem Tabulae duos, vel si Magister Protonotarius ordinari non posset, tres, praeterea e Procuratoribus itidem duos, a scientia et integritate notos pro instituendo examine ordinabit; hi horis a sessionibus tabularibus vacuis supplicantem stricto subjicient examini, et num solidam juris patrii habeat cognitionem? non secus an historiae juris gnarus? an in praxi judiciaria sufficienter versatus sit? solicite experientur, tandemque de comperta capacitate fidedignam propriis subscriptionibus signatam Tabulae Regiae exhibebunt relationem: qua pensitata, si supplicans pro admissione ad munus Procaratorium idoneus reputabitur, ex concluso Tabulae Regiae per alterum e Magistris Protonotariis in consessu tabulari adjurabitur, et solitum testimonium extradabitur, in simul receptio ejus in Protocollum Tabulare inscribetur.“ —

plomát, az uralkodó fejedelem neve 's pecsétje alatt, ezt azonban nem a' kir. táblai elnök, hanem valamellyik itélőmester adja ki, de ebben sem esküforma, sem calculus nem találtatik. Egyébiránt az ügyvédikar egyedének magának épen olynemü téritvényt kell adnia, mint a' millyen a' magyarországiaktól, felesküvésük alkalmával, követeltetni szokott. —

Mi politikai állását, 's kölcsönös jogviszonyait az erdélyhoni ügyvédikarnak illeti; e' részben is, mint jobbadán egész alkotmányára, a' különben elméletileg nem csekély fontosságú alkotmánynyal biró erdélynek, ellehet bizvást mondani Claprothnak eme szavait: „Was von den Freiheiten, und Vorrechten — der Advocaten — hier und da *in den Gesetzen* vorkommt, wird heutigen Tages nicht mehr beobachtet. *)

22. §.

Hazánkban

Az ügyvédet, mint illyet nem ékitik ama nimbusok, mellyek angol-, franczhon, 's az ezeket mindenben felülhaladó amerika ügyvédjeinek sajátjai; — évszázadok vastagra nyujtotta törvénykönyveinkben nincs betü, melly ügyvédeinknek legcsekélyebb politikai állást sajátitana, de annál számtalanabb bennök az őt sujtó rendeletek, számtalanok, botlásait a' nélkül 's nem ama mérlegben kázhoztatók, mellyben azokat nem csirájokban elfojtanák, de csak ritkitanák. Ezer előitéletek ellene a' népszájában, ‚salakjai az embereknek' ekként nevezik őt a' nagyok; ‚pénzen vásárolt eszköze a' félnek, 's rabja a' birónak', ezek teszik az ügyvéd felöli közvéleményt. De vérfestette betükkel van irva a' mindenség nagy könyvében; hogy épen a' legkeservesebben üldözötteknek biztositvák napjai, mert lesz kor,

*) „Einleitung in den ordentl. bürgerl. Process" czimü munkája 79ik §ában. —

mellyben kivivandják elnyomott helyzetüket, lesz kor, melly után ‚buzgó imádság epedez százezrek ajjakán‘!

Az imént előadott ügyvédi helyzet, állományok szerinti, történeti vázlatát egybevetve nemzetünk évkönyveivel, lehetlen fájdalmasan nem ereznünk, hogy valamint általán kevés ezekben a' fénypont, ‚melly nemes önérzetre emelné keblünket‘, akként nemzeti kifejlődésünk sem haladhatott ama arányban elő, mellyben más velünk ugyan majd nem egykorú nemzeteké; mert ‚történeteink csak átok szülte viszálkodásokra, csak életért 's halálért levivott véres harczokra‘ mutatván, az áldott béke rövid élvezhetésére korlátolt nemzetünk törvényhozása, ujabb és ujabb erőt sajátitandó, legfeljebb az időnként korszüksége zaklatából meghozott törvényeket fódozgathatá; — 's miután nemzeti lételünkkel egykorú rendszerünknél fogva azok, kik a' hozott törvényeket a' napélet próbáló piarczán részint hiánosoknak, részint czélszerütleneknek tapasztalni késztettettek, a' törvényhozásnak részesei nem lévén valamint ritkán érthették meg a' törvényt alkotók czéljait, 's következésképp a' törvény tiszta szellemét, miután ezt tanusitó segédeszközök, naplók épen nem léteztek; akként a' meghozott törvények tapasztalt hiányainak betöltése 's javitása körüli lehető nézeteik kihallgatva 's elfogadva soha sem voltak. Sőt az 1649: 44. t. cz. 2ik §a szerint országgyüléseni jelenlehetésük is világosan tilalmaztaték; „*Procuratores ac Tricesimatores esse allegati non possint, neque in consessum Statuum Regni admittantur.*“ mellyet azonban a' későbbi 1655: 61ik t. cz. következő szavakkal módositott: „*eos Procuratores a legatione consessuque diaetali arcendos esse decernunt Status; qui legationis suae munere non curato, identidem, in diversis variorum supplicantium causis, de medio aliorum regnicolarum exurgentes, officio Procuratoris ibidem funguntur.*“ És innen fejthető meg kétségkivül ama körülmény: miszerint, számra oly dús törvényeink közől, mondhatni egyetlenegy sem lőn kifejtve; — ki által nem tudvák a' még mindenkinek fris emlékében élő,

utóbbi törvényhozásunk egyik legnevezetesebb részének, a' váltótörvénynek egyes tételei felett Császár és Fogarassy között támadt, 's mind eddig majdnem eldöntést igénylő viták? És innét ismét, 's csak innét magyarázható ugyanazon egy törvényeket magyarázó mind még anyi Commentárjainknak hiános, 's egymásközt lényegesen különböző volta.

Nem czélünk az ügyvédnek hazánkbani helyzetét részletesen előterjeszteni, csak a' bírói viszonyt kívánjuk röviden érinteni. Lehet-e — hogy az *ütleg virtuóz 's az ő kényura* vezérczikk írójának szavaival éljünk: „Lehet-e szebb hivatal, mint egy szolgabiróság? lehet-e fontosabb hivatal mint egy szolgabiróé? ő az, ki a' törvénynek életet ád: ő védi, oltalmazza a' népet minden gonosztól, az ő szelid ereje enyhit a' terhek sulyain, ő békebiró, perbiró büntetőbiró, ő kezeli a' törvénykezés, a' közbátorság, és közigazgatás ezer ágait: és ha tisztének szép fogadását meleg kebellel fogja fel, és csilapulni parancsolja kebelében az indulatot, harag és szenvedély nélkül jár el tisztében: egész tartomány áldása kiséri lépteit. Szép hivatás, és szép jutalom. És Istennek hála! vannak, kiknek lépteit szemmel kisérni valódi öröm. Ellenben fájdalom! vannak ollyanok is, kikre az „aprócska kényurak" czim méltán felillik. Ezek tisztök hatalmát nem onnan mérik: mennyi szenvedést háritottak el, — mennyire törvény, és igazságot szolgáltatva, könnyeket törlének szegények, ügyefogyottak, árvák, és özvegyek szemeiről, — hanem az osztogatott botok, és bevégzett (jól-e vagy roszúl felső birósághoz tartozik) executiók számától, kiknek hatalom szavára egyrészről az ütlegvirtuóz durva tenyere, 's mogyoróbot rémitően tünik fel, mint Garay „Konth"jában az óriásbakó, — másrészről a' rabszolgakint lenézett, 's minden fájdalmát a' szegény appellátában rejteni kéntelen ügyvéd némán hódolni tartozik mindazokra, mit szenvedély, 's indulat harsognak.' Igaz, rendelkeznek e' visszaélések távolitása iránt törvényeink, de valljon nem napi tapasztalás igazolja-e miként: a' bár ügyének teljes jogszerüségét

érező ügyvéd, már csak azért sem mer fellépni birájának igaztalan, 's legtöbbször mellékes nézetek sugalta ítélete ellen, ne hogy ez által annak haragját következtetvén magára, majdan többi, ugyan azon biró előtt folytatott, pereit veszélyeztesse? 'S mindazon törvények, mellyek ügyvédeink kötelességeit, mert jogaikról szót nem találandunk azokban, meghatározzák, szerteszórvák törvénykönyveinkben. Mi tehát, a' menyire lehet, röviden sorolandjuk el kötelességeikből eredő viszonyaikat.

Hazánkban szoros értelemben vett ügyvéd, törvényeink eddigi nyelvén, Kitonich szerint, az átalános értelmü Advocatus nevezettől megkülönböztetve, *Procurator*nak neveztetik *), 's csak megbizás, vagy ügyvédvallomás mellett ügyvédeskedhet „ostensis (uti antiquitus mos est) literis procuratoriis principalium suorum" 1574. 34. §. 3. — Ügy-

*) Cap. X. Q. 24.) §. 2. szerint: *Advocatus* dicitur non solum is, qui alterius causam agit, exponendo amici desiderium, et alterius, scilicet adversarii, desiderio contradicendo, ut patronus; sed etiam is, quicunque alteri praesenti adest in causa, officii gratia, etiamsi nihil agat, aut dicat palam, ut multi volunt, sed tantum paratus sit defendere, et Patrono jus suggerere.

§. 3. *Patronus* proprie est, qui causam alterius agit, sed accusati, non autem accusantis. (Tehát az alperesi ügyvédet, 's ügyészt látszik érteni.)

§. 4. *Procurator* vero dicitur, qui aliena negotia mandato Domini in absentia ejus suscipit, et administrat. Vel magis late, ut apud nos moris est, *Procurator* est, qui causas agit tam absentis, quam praesentis Principalis. Unde talis etiam causidicus dicitur, quod in causis et judiciis versetur. Et talis obligat principalem suum ad simplex tantum nobilitatis homagium, hoc est: ducentos florenos et non amplius (tehát ez alatt érti szoros értelemben vett ügyvédeinket); különbségtétel végett felhozza továbbá:

§. 5. *Plenipotentiarius* vero, qui absolute et universaliter ad omnia constituitur, jure vel etiam compositione aliqua utili mediante, peragenda; ideo etiam ad omnia, vel certe saltem ad plus, quam Procurator, ipsum constituentem obligare potest.

védet pedig honi törvényeink szerint csak az vallhat, ki maga is képességgel bir ügyködésre, 's törvényszék előtt fel- vagy alpereskint állhatásra; különben a' gyám teszi azt, 's ő perel. Egyébbiránt a' valóságos hivatalbeli, az az: megyés érsekek és püspökök, auráni perjel, ugy szinte a' pozsoni, és temesi főispánok, zászlós urak magános pecsétjeik alatt *), nem különben a' káptalanok, conventek, ország rendes birái ügyvédjeiket saját ügyeikben saját pecsétjük alatt vallhatnak **); továbbá a' kir. városok, 's más községek birájok által, a' ki különben is helyettök idéztetett, azon helyek és személyek előtt vallanak ügyvédet, hol a' magánosak. A' polgárok önön polgári ügyeikben a' tanács vagy biró előtt, — az uriszék előtt perlekedök pedig vagy ez előtt, vagy csupán az elnők avagy törvényes bizon-

---

§. 6. *Syndicus*, est patronus, qui ab universitate aliqua ecclesiastica vel civili constituitur ad tuendam publicam causam (ugy látszik a' tiszti ügyészeket érti).

§. 7. *Orator* dicebatur olim, qui una oratione sive declamatione, totam causam peragebat dicendo pro Rostris.

§. 8. *Rabula* denique et nomine, et conditione odiosus dicitur, vel a rabie, vel a ravi id est, raucitate; quod in negotiis agendis acer sit et rabiosus: vel potius a radendo, quod radat, hoc est aures offendat, et feriat nimia verbositate, dum sibi disertus non videtur, nisi omnia tumultu et vociferatione compleat, atque concutiat.

*) II. 13. §. 6. Praelati ut Archi-Episcopi et Episcopi: nec non Prior Auranae: ac Comites liberi et perpetui regni: Etiam Rasciae Despotus; per literas eorum proprias, et notoriis sigillis ipsorum roboratas, Procuratores constituendi facultatem habent.

§. 7. Caeteri autem Barones et Magnates atque Nobiles, coram ipsis judicibus regni ordinariis ac in locis testimonialibus, Capitulis scilicet, et Conventibus procuratores constituere tenentur.

**) U. O. §. 8. Judices si quidem regni ordinarii, ac ipsa loca testimonialia, sigilla authentica habentes, ac habentia sub eorum sigillis — procuratores constituendi habent auctoritatem.

ság előtt, kik az uriszéknek tudósitást tesznek. — A' kir. városokban tendő ügyvedi vallomásokra nézve legujabban rendelkezék az 1840; 23ik t. cz. következő szavakkal: „Az 1563: LIIIik törvenyczikkely *) kiterjesztetik szabad kir. városok tanácsaira is oly moddal: hogy az országoknak bár melly nemes, vagy nem nemes lakosa azon tanács előtt annak rendes ülésében személyesen megjelenvén, előtte ügyészeket, sőt a' II. R. 13. k. czimje értelmében városi telkekre, és polgári vagyonokra nézve, teljes hatalmú biztost is vallhasson. Azon ügyészi és teljes hatalmu biztosi vallástól a' szokott mód és forma szerint az illető királyi város hiteles pecsétje, és jegyzői aláirás alatt kiadott hiteles ügyészt valló levél, eröteljes legyen, és az országnak minden birósági azt elfogadni köteleztessenek.“ — Végre az uraságok azon házi ügyészeiknek, kik köztudomás szerint viszik ezen hivatalt, itt ott a' vidéki törvényszéken minden ügyvéd vallomás nélkül megszokták engedni, hogy főnökjeik helyett ügyködjenek, még hivataluk kezdetén is, ha tudva van, hogy azon uraságok rendesen tartanak ügyeszéket. Tanácsosb minden esetre: hogy öket hivataluk egész idejére, vagy valamelly uradalomra nézve irásban tegyék meg. — Már

Az ügyvédi vallomás vagy szóval történik vagy irásban. — Szóbeli vallomás az, melly az ügybirája előtt történik, 's csak azon egy ügyre tartozik, vagy ha többekre is, de csupán azokra, mellyek azon biró előtt inditattnak, 's törvénykönyvünkben a' bizonság levél előszavaitól: „Cum nostris“ (bizonságunkkal) vallomásnak neveztetik 's addig tart, mig azon ügy bevégeztetik, vagy mig ugyan azon biró előtt más tétetik; jóllehet közönségesen, a' melly ügyben bár csupán szóbeli vallomás már egyszer történt: abban más ügyvédet is megengednek további vallomás nél-

*) Ad idézett törvényczikkely rubruma, Procuratores constitui possunt etiam in Sede Comitatus, in causis jurisdictionis Comitatus.

kül, ha az előbbeni meghal, vagy ügyködni nem akar, vagy elköltözik azon helyből; a' mi ugyan nem helyesen történik, ha a' vallomás csak szóbeli, az az nincsen irásban kiadott hiteles helytől; ezen visszaélés más visszaélésben alapszik, hogy t. i. némelly helyeken a' szóbeli vallomás csak általában szokott történni az ügyvéd személye, 's neve meghatározása nélkül, a' mi azért helytelen mivel a' biró nem tudhatja, ha valljon azon ügyvéd, a' ki ügyködni akar, igazan annak a' megbizottja-e? a' ki ő előtte szóval vallott ügyvédet, de megnem nevezte, tehát az épen anyi, mintha vallomás nem is történt volna. Irásbeli vallomás az, melly az ország rendes birai előtt bár az országon kivül, vagy pedig káptalan, convent avagy kiküldöttjeik előtt, végre a' megye közönsége, vagy pedig egyedül az alispán *) vagy szolgabiró 's esküdt társa előtt akárhol történik, 's bizonyság levél alakjában kell kiadattnia. Az irásbeli ügyvéd vallomás az országon mind belől, mind kivül egyenlőn történhet, 's kétféle vagy közönséges azaz, minden ügyvédre nézve, és azokat illetőleg, kik az országban maradnak egy évig tart a' bizonságlevél költétől **) vagy különös és addig tart, meddig azon különösen meg nevezett ügy, melly végett történt vala. Innen jobb különösen megnevezni az ügyeket, ha többek is ezek, — mint általában valami ügyvédet, anyival inkabb midőn csak egy ez ügy. Ha haza téréseig vallja az ollyan, ki külföldre megyen, a' közönséges is hazatéréseig tartand. Visszahuzásig nem vallanak ügyvédet; hogy tehát az ügyvéd, ha ugy tetszik valakinek, ügyködni megszünjek: ez más gondjára bizza az ügyet 's a' vallományt az előbbenitől visszavevén, ennek adja, hogyha pedig az elsőbbi csak szóbeli volt, miután szóbeli minden ügyvédre nem történhet, mást kelletik ugyan azon biró előtt vallania. — Már az irásbeli ügyvéd vallomásra nézve egészen másként van a' dolog; mivel ha a' meg-

*) l. 1765: 28. t. cz.
**) l 1574: 34. — 1723: 35. 36. t. cz.

bizottnak a' neve nincs is beleigtatva mindazáltal ha valaki hiteles helyen költ ügyvéd vallomási oklevelet mutat elő, a' bíróság teljesen meggyőződik, hogy ő a' meg keresett ügyvéd; az 1723: 35ik t. czikk közönségesen költ ügyvéd vallomást emlit, a' melly közönségességet nem az ügyvédek személyeiről, hanem az ügyvédvallónak akármelly szék előtt inditandó vagy inditott minden pereiről kell érteni, és csupán irásbeli vallomásban van, és lehet helye t. i. ollyanban, melly irott bizonyság levél formájában szerkesztetett, már annálfogva is, minthogy a' törvény *költ* (emanatae) kifejezéssel él. — Egyébbiránt az irásbeli ügyvéd vallomásnál azon különbség, ha közönséges vagy különös-e az? nyilván kijelentessék, 's ezen kitétel „másokat is, kik meghitelettek, 's e' jelen iratot elö mutatják" beigtattassék, melly nélkül, még az irásbeli vallomásnál fogva sem válthat szót a' perben az ügyvéd, ha különösen nincsen a' neve beleirva *). Ezt is bele szokták igtatni: „helyben hagyatni, elfogadtatni 's a' t. fog, a' mit az ügyvéd teend vala" hanem ezt meglehet másitni **). Váltó ügyekre nézve azonban legujabban alkotott törvényeink ***) szerint ügyvédi rendelést, vallást magán pecsét alatt is tehetni, de az aláirás valósága két tanú aláirása által elismértetendő, kivéve midőn a' rendelőnek, vallónak aláirási czime valamelly váltó törvényszéknél be van jegyezve, ekkor saját aláirása alatt költ valló levele kiadásában tanukra nincs szükség.

Törvénykönyvünkben az idézetteken kivül sok törvény van az ügyvédi vallást tárgyazó, illyen p. o. az 1638 évi k. u. 68 czim, mellynek szavai következők: „Cum quosdam abusus introductos intelligunt Status et Ordines, in oppida et villa in tractu arcis Tokay, vulgo Hegy-allya vocato, adjacentes; dum per Judices locorum, si super vineis, aliisque haereditatibus, in territorio eorundem oppidorum,

*) l. az 1723: 36ik t. cz.

**) l. mindezekről Fogarassy magyar Kövyjét.

***) 1840: XVik t. cz. II. R. 217. §.

et villarum situatis, juri stare, quis cogitur, literis procuratoriis quorumlibet Judicum Regni ordinariorum, locorumque credibilium et authenticorum nullus locus datur; non sine vilipendio legum patriarum §. 1. Decretum itaque est praesenti statuto, ut deinceps in praetactis oppidis et villis, in tractu Tokajensi Hegy-allya nuncupato, literis procuratoriis authentice et legitime emanatis locus detur.“

Az ügyvédi megbizás vagy vallomás első, és lényeges feltétele az ügyvéd kötelességeinek, mi előtt azonban további kötelességeiről szólanók, szükségesnek véljük az ügyvéddé lét feltételeit, 's divatozó rendszerünket, a' menyiben mindenki előtt eléggé ismeretes, csak röviden érinteni, hazánkban jelenleg az iskolai pályáját bevégző ifju „de regula“ egy évig in partibus akár ügyvédnél, akár szolga biró-, vagy alispán-, 's megyei főjegyzőknél kitőltvén patvariáját a' kir. t. hitesjegyzők sorába felvétetik, 's itten is egy évet in regula kitőltvén ügyvédi vizsgálatra bocsátattik, melly szó- és irásbeli: az első a' kir. tábla választmánya előtt történik, 's ha elegendő tudománynyal birónak találtatik az egyed, irásbeli vizsgálatra eresztettik akként: hogy az elejébe kitüzött tárgyat, társaival bezárva, kidolgozni tartozik, 's ezután az ügyvédi eskületételére bocsáttatik, és oklevelet nyer. — Ez ügyvédi vizsgáltatási rendszer valamint csak a' jelen században lőn ekként megalapitva, akként az előtt, az ügyvédek vizsgáltatásában, nem ugyanazon rendszer tartaték; volt idő, mellyben csak szóbeli vizsgálat kivántaték, ezenfelől mindenik hatóság maga vizsgálá ügyvédjeit, 's.e' szerint csak saját körében ügyködhetőket. — Nem különben szinte az ujabbkorban jött bé az ügyvéddé felesküvőktőli reversalisok kivétele. Az ügyvédi oklevél 1836-ki ország gyülés óta magyar nyelven adatik ki, 's az ügyvédi esküt is magában foglalja; mellyet azonban daczára az oklevél szavainak egyre deák nyelven tesz le. Váltó ügyvédjeink vizsgáltatása iránt mindenki előtt tudvák a' kiadott k. k. utasitásnak rendelvényei; Egyébkint

1) Eljárására, mint már mondva volt, megbizás, vagy

ügyvédi vallomással kell ellátatnia, különben nyelvváltsággal bűnhödik: „nunquam ad fortunam sine literis procuratoriis, revisionalibus, et plenipotentiariis agat, alioquin dignus poena emendae linguae.“

2) A' felvállalt ügyet jó lélekkel vinni tartozik.

3) Mi előtt a' pervelejébe bocsátkoznék, a' törvény rendelte kifogásokkal kellőleg éljen, azonban

4) haszontalan kifogások, 's feleselésekkel élnie nem szabad; „a frivolis exceptionibus abstineant“ 1723 : 38, 3. §. „secus seu ejusmodi profusas allegationes, seu ultra tres a modo deinceps inducendas exceptiones, reliquas quibusvis judicibus praescindere incumbet.“ u. o. §. 4. 's ezért

5) Minél rövidebbek legyenek feleselései: „quam brevissime modoque antiquitus observato, ac sine multis ambagibus, inutilibusque deductionibus cum moderamine allegent.“ 1723 : 38, 1. §. miért

6) legot a' törvény szellemében merítse okoskodásait: „magisque legibus, et rationibus legi conventibus, quam verbis insistant.“ u. o. 2. §.

7) Csak törvény nemléttében hivatkozhat gyakorlatra: „lege deficiente: consvetudinem urgeat.“ II. 2.

8) Előterjesztéseiben mérsékelt, 's illedelemmel legyen mind a' birák, mind a' felek iránt.

9) Tehetségében áll a' pert letenni, főnökjeiket, vagy megbizóikat haszonnal; 's azok javára kétszáz forintig kötelezni, helyettök peralkura lépni, eladást tenni, zálogositni II. 81. a' mit ugyan ily szélesen csak a' rendes házi ügyvédekről kell érteni, másokrol pedig csupán az illető, 's hűségőkre bizott ügyre nézve, ha hasznosnak látják, 's a' kérdésben, mig t. i. a' főnök tanacsát kikérketnék, veszély forogna.

10) Ha az ügyvéd valamelly birságba esik a' perben, a' birói foglalás a' megbizó javaiban vitetik véghez, a' kinek nincs viszonkeresete ügyvédje ellen: „§. 3. Ubi autem in birsagiis convincentur, statim post finem litis, et causae decisionem, de bonis, et possessionibus sui principalis, tam

ad partem judicis, quam etiam adversarii satisfiat.“ Math. VI. Ez mivel ő maga az oka, hogy illyen ügyvédet választott magának; de ha mocskos, és sértő feleléseit a' főnök kiakarta töröltetni, vagy visszahuzatni, 's az ügyvéd ezt megnem engedé, ő maga lakol.

11) Nem szabad az általok folytatott perben biráskodniok: „Hoc autem sciendum est: quod homo Regius, seu Palatinalis in eadem causa (qua evocationem, vel aliam executionem fecerit) Procurator seu Advocatus esse non poterit. §. 1. namsi quispiam homo Regius, vel Palatinalis atque etiam Procurator in una, eademque causa repertus fuerit: — contra eum, adversus quem Procuratoris officium gerit, vel gesserit, in suo homagio de facto convinceretur“ okát ennek a' 2ik §ban ekkent adván: „Procurator pro actore aestimatur. Nam agens et opponens est, sicque judex et actor esse deprehenditur. Nemo autem in una eademque causa actor et judex simul esse permittitur; ideo in homagio suo merito convincetur.“ II. 22.

12) Nem szabad a' per hanyad részéről avagy valamelly nyereségi részről azaz: rendkivüli jutalmazásról a' perben győzelem esetére egyezkedniok: „Advocati de quotta litis ex parte acquisitionis cum causantibus convenire non poterunt.“ 1723: 38. §. 5.

13) Tiltatnak oly adományok nyerésétől, mellyek főnökjeik jogát érdeklik. 1609: 36. és 1655: 32. de fenhagyatik, hogy magát esküvel tisztithassa az alól, hogy nem a' hivatalosan forgatott levelekből jutott volna tudomására az adományos jognak erőtlensége.

14) Soha nem szabad ügyének megnyerése végett semminemü álfogás-, vagy csalárdsággal, ravazsággal élnie II. 83. §. 5. „fraus et dolus patrocinari debet nemini.“

15) Mátyás király VIik decr. 69ik czikje szerint legfeljebb 14 ügyet vállalhatott el az ügyvéd.

Váltó ügyekre nézve legujabban alkotott törvényeink megkivánják: hogy váltóügyvéd bizonság levele előmutatása mellett magát azon váltó törvényszéknél bejelentenni

tartozzék, melly öt a' kebelebeli ügyvédek sorába beigtatja, az ily váltóügyvédek pedig azon kiváltsággal birnak, hogy mihelyt számuk a' váltó törvényszék helyén négynél többre megyen, gondnokságra kizárólag csak ök fognak kineveztetni II. 220 §. továbbá

Ha a' váltóügyvéd valamelly pernek vitelét magára vállalta, szolgálatát védenczének egyedül a' váltó törvényszék előtt szabad felmondania, 's még ezután is, ha az illető fél más ügyvédről nem gondoskodott, köteles azt a' felmondástól számitandó három hónap elteltéig védelmezni. 223 §. Végre

Váltóügyvéd azon egy perben mind a' két félnek ügyét sem egyszerre, sem egymás után nem védelmezheti II. 224. §.

Ügyvédeink járandóságaira nézve: a' biró tiszte az ügyvéd dijját ügyességének 's felvállalt munkájának tekintetbe vételével lelkiismeretesen megszabni: „ocsasione autem limitationis eorundem salarii, in processibus causarum per judices fieri solitae, idem a modo etiam deinceps (habita tamen Advocatorum experientiae, habilitatis, et insumpti, ac insummendi laboris debita ratione) judices, conscientiose limitabunt.“ 1723. 38. 6 §.*) váltó ügyekben, ha a' pert bevégezte, vagy arról a' fönebb mondottak szerint lemondott, munkadijjt követelhet, akár elvesztette, akár megnyerte a' pert, 's e' dijjat a' váltótörvényszék, méltó tekintettel az ügyvéd munkájára, végitéleteiben mindig meghatározza, 's az ily itéletnél fogva, az illető ügyvéd, az abban meghatározott ügyvédi dijjra nézve szinte, mintha váltólevél volna, váltói keresetet indithat fizetni nem akaró védencze ellen. XVik t. II. t. 225. 's 226. §§.

Büntetését ügyvédeink vétségeinek, törvényeink következőkben határozzák:

---

*) Institutum ad limitationem fatigiorum Advocatialium, per procedentem judicem factarum, tamquam facti judicialis condescendit Tahy Györgynek, Hreblay József ellen inditott perében 1798ik évi aug. 23-án a' k. tábla itéletében lőn kimondva.

1) *Nyelvváltság*ba esik az ügyvéd *a*) ha megbizás, azaz ügyvéd vallomás nélkül ügyködnék; ha a' nélkül áll a' felperes mellett, az alperes feloldatik, azon kivül a' felperes elmarasztaltatik az alperes költségeiben, 's ugy nevezett királyi biróságban, melly 6 nehéz girát teszen II. 86, épen ugy mintha fel nem vette volna a' pert; az alperes pedig, ki mellett az ügyvéd netalán vallomás nélkül állott, ugy büntettetik, mintha megnem jelent volna. — Ha végre egyik ügyvéd sem bizonyithat megbizást, a' határ idő elenyészik.*)— *b*) Ha megbizásának ideje már elelt, kivévén, ha nyilvánosan tudatik, hogy annak rendszerinti ügyésze, kinek viszi ügyét. — *c*) Ha a' főnök által peralkunál fogva megszüntetett pert ujra feléleszti, folytatja, felljebviszi, ha szinte törvényes megbizottja volna is.— *d*) Ha a' szóváltásban sértő szókkal él II. 72. **); — a' nyelvváltság 100 forintot teszen; ha tüstént letétetett, a' nehéz gira könnyüvel válthatik meg, különben az egészet kell fizetnie, 's mig megnem fizettetik, az elmarasztalt ügyvéd nem ügyködhetik azon törvényszék előtt.

---

*) „Poena Emendae non dictatur, etiamsi Advocatus per matrem constitutus, hac medio litis tempore mortua, pro ejus natu minimo filio, absque nova constitutione procuratoria litem continuaverit.“ Fabri Anna, Márton András özvegyének Csernus Antal elleni perében 1791ik év Sept. 18án a' k. táblán, — u. a. év dec. 15én a' hétszemélyes táblán hozott itéletben.

„Si quae per actorem et incattum acriori calamo dicta, mutua compensatione sufferantur, laesio autem procedentis judicii nulla prodeat, nec violatae Sedis judiciariae, nec Emendae linguae poena dictari potest.“ Matkovics Pálnak, Dienes Ferencz elleni perében 1814ki junius 23án a' k. táblán, 1815ki dec. 13án a' hétsz. táblán.

**) „Poena Emendae locum non habet in summario, processualibus solennitatibus minus alligato, coram Sede dominali defluente processu etiamsi Advocatus mandatariatum legitimare nequeat.“

„Etiamsi absque procuratoria constitutione praestet Dominus terrestris jurisdictionatis suis assistentiam, poena Emendae locum non habet.“ Tóth Ádám Katalin, és Németh Da-

2) *Hallgatás* vagy *nyelvkötés* szabatik az ügyvedre a' hite és hivatala ellen elkövetett vétek miatt, mellynél fogva más ügyeit ne vihesse, ezen okokból *a*) ha az ellenféllel összeszövetkezik; *b*) ha igaz ok nélkül, idején kivül, hagyja el főnökjét, 's az által neki kart okoz; *c*) ha a' barátságos egyezést akadályozza; *d*) ha törvényes hatóság rendeléséből sem vállalja fel a' szegény ügyét; *e*) ha hamis leveleket csinál, vagy ilyesekkel tudva él, 's azokhoz ragaszkodik; *f*) ha a' pernek egyrészéről a' védettel egyezkedik; *g*) ha többszöri intés után is a' pert huzza; *h*) ha a' birót megsérti. — Addig terjesztetik ki, meddig az azt rendelő birónak hatósága terjed.

3) *Bőcstelenség* alá esik a' hamis levél csinálók ügyvédje, mint szinte az ellenféllel egyetértő ügyvéd 1567 : 27. 4 §.

Vannak e' büntetéseken kivül mások is emlitve törvénykönyveinkben, milyen p. o. Math. k. VI. decr. 7ik cz. 6 §. melly szerint az ügyvédek „capiantur, si prorogatam indebitam et falsam impetraverint, quousque emendam linguae non solvent.“ Ide sorolható a' kir. táblának 1794ik évi április. 4én és a' hétszemélyes táblának azon évi september 26án, Czagányi, másként Hortikovics András ellen hozott itélete, mellyben „ob indecentia, et contra dignitatem Dicasteriorum endentia in instantia exposita verba, poena aresti in vinculis exigenda dictatur in causa tabulari sub actoratu fisci regii decurrente.“ —

Ügyvédeink eddigelé társulatot nem képezének; — történtek ugyan e' részben inditványok, — azonban siker nélkül hangozvák el; ekként 1832ik évben társaságba kivánkozék alakulni a' pesti ügyvédikar, jogszótárt kidolgozandó; — azonban mindjárt kezdetben, noha a' k. Curia egyező határozatát adá a' leendő ügyvédi gyülekezetekre — azért-e, mivel — egy igen jeles ügyvéd urnak nem régiben nyil-

---

vidnak, Svetitska Antal, és Nagy György elleni perében 1819ik év dec. 11én a' kir. táblán — 1821ik év márt. 13án a' hétszemélyes táblán hozott itéletekben.

ványitott szavai szerint — „mindnyájan magyarok vagyunk“ — vagy egyébb akadályok közbejöttével sirját találá az inditvány. Legközelebb ismét, ugymint folyó évi junius 19kén a' királyi Curia kapujára szegezett előleges felhivás következtében nyilvános összejövetet tarta a' pesti ügyvédikar. — Mi akkoron már bevégzendők valánk jelen sorainkat, ohajtva várdalánk az ülés kezdetét, 's csak hamar R. Enzsel Sándor úr tevé inditványát, mellynek azonban sajátlagos czélját, szerényen kéntelenitetünk meg vallani, tisztán felfogni elégtelenek valánk; anyit azonban megértők, hogy oly számosak levén az ügyvédikar egyedei, kik egymást nem csak nem ismerik, de még csak egymás lételéről is mit sem tudnak, ezokon együlést látszék kivánni, 's terve, a' menyiben mi felfoghatánk, oda járult: alakulna az ügyvédikarból választmány, nehezebb eldöntésü jogtárgyak előfordulta alkalmával egybeülendő, tanácskozandó, 's az egyednek utasitást adandó, továbbá átalános javitások emlitettvék a' gyakori visszaélések ellen, mint szinte az ily összejövetelek által eszközlendő kölcsönös ismerkedés az egyedeket egymás barátivá teendi. Végre a' többség a' helyzetnek átalános javitásával, 's e' részben némellyek egyes inditványokkal kivántak foglalkozni, 's mindenek előtt a' kir. személynök eő excellenciájának e' tanácskozások tartására engedelmét kikérni, — a' gyülés azonban annak nyilvánitása mellett, hogy a' mondott hó 21én ismét összegyülekezend, eloszlott; — 's a' most mondott napon elnöknek megválasztott Benyovszky Péter úr többnemü tárgyaknak vitatgatása után kijelenté: miként mindenek előtt az ügyvédikar jelentené ki: valljon csupán gyülekezet- vagy épen egyesület formál an szándékozik magát alakitani? 's ez elfogadtatván, közfelkiáltással választmány nevezteték, a' mondott kérdést, és tervet kidolgozandó, a' választmány tagjai következők: *Ádám Ferencz*, *Ágoston József*, *Csanády Ferencz*, *Enzsel Sándor*, *Háder György*, *Hubay József*, *Illés Ádám*, *Kapczy Tamás*, *Karlovszky Sigmond*, *Kossuth Lajos*, *Lissovényi László*, *Luka Ferencz*, *Román József*, *Serjáv Antal*, *Si-*

mon Florent, *Sztrokay Antal*, *Tabódy Pál*, *Tolnay János*, *Tóth Lőrincz*, *Ujváry Mihály*, *Zsivora György* uu. a' választmány üleseit f. évi september 15én kezdendi meg; 's legelső ülését a' mostani Elnők alatt tartandja, további üléseiben korelnők választandó ülésenkint a' választmány köréből. Határozatra hét tag szükséges, ülések nyilvánosak ezért, mindenkinek tanácskozási, de csupán a' választmány egyedeinek adatik határozó szavazat. Csanády Ferencz és Tóth Lőrincz uu. jegyzökké választatvák, 's jelen üléstöl jegyzőkönyv vitele határoztaték. Mi szivünkből örvendve a' kezdeménynek dús sükert óhajtunk, azonban országos intézkedést, gondolunk egyedül biztosnak a' lehető visszaélések, és még — ellen.

DE BALLAGI GÉZA.

Második Rész.

Ügyvédi helyzet

fontossága, rendszeresitése,

's

viszonyai.

„Si le juge sur son tribunal me parait revêtu de la majesté royale, distribuant la justice au peuple, l'avocat dans ses fonctions me semble à son tour le deputé de ce peuple entier, reclamant cette justice pour de ces membres."

„Qu'est que le juge? la voix du souverain. Qu'est ce que l'avocat? la voix de la nation."

Carre
les lois de l'organisation et de la compétence.
Paris 1826. Tom. I. p. 391.

DR BALLAGI GÉZA.

23. §.

A' jog és igazság előitéletlen 's elfogulatlan vizsgálója nem találand az emberi életben oly esztelen, oly fonák állitmányt avagy nézetet, melly nem egyszer már felállitva, vagy épen létesitve nem lett volna. Ez állitmányok rendsorába lehet, minden hosszasabb elmélkedés nélkül, igtatni ama állitmányt is: melly jól rendezett állomány, avagy jól szerkezett birói testületnek ügyvédikar nélküli fenállhatását lehetőnek vitatja. Állomány és bíróság, e' kettő az, 's e' kettőben pontosúl mind az, mi az ügyvédi hivatás feladatát teszi; egyfelől mélyen hat ő az állomány életébe, 's testvérül annak boldog, — vagy boldogtalanságával, másfelől választhatlan kapcsolatban áll az állománynak legfontosabb intézkedésével, a' birónak hivatásával, szakaszthatlanok a' lánczok mellyek biró, és ügyvéd viszonyait egyitik, 's a' hon egyedei, kik közvetlen tárgyai mindkettő, állomány és biró, iránti viszonyainak, az ügyvédben találják, 's találhatják egyedül jogaik védőit, 's ekként lételük fentartóit! és eme kettős viszonynak közvetlen szemléletére legczélszerübbnek hiszük látni az ügyvédnek helyzetét a' biró- és fél-, 's aztán az állományra nézve; a' két elsőnek megtekintése *az ügyvédi helyzet nélkülezhetlenségét*, a' másik *annak fontosságát 's hasznait* egyedekre, — mint öszvegre egyiránt tüntetendi elő.

‚Vannak ez életben', mellyben semmi rendkivüli, 's minden csak sajátszerűleg forog, ‚oly közönségesen elismert igazságok, mellyeket okokkal támogatni nem csak felesleges, hanem talán magára az igazságra nézve káros volna'; ilyen igazság az: hogy mindaddig, mig ama nagy

problema oldva nem leend: oly egyszerűn, oly tisztán alkothatni a' törvényeket, hogy azokat a' nép bár mellyik egyede, minden mellék segéd használat nélkül, érthesse, mindaddig, mig kitalálva nem leend: a' törvényeket az állományi alattvalók mindenikének közvetlen tudomására juttatni; mindaddig, mig a' törvények nem tudása miatt mentség, akár értelmiség, akár alaki törvény szempontjából, feltétlenül helyt találhat, mindeddig az igazság kiszolgáltatása folyamával sajátlagos ismeret, 's tudomány egyitvék, mellyek nem mindenkinek lehetvén sajátjai, évhosszas tapasztalást nem nélkülezhetnek; mindeddig az ügyvéd hivatása mellőzhetlen szükségü az állományban, sőt „tegyük fel, hogy a' jogtudomány a' tökeletesség azon fokán áll, mellyet csak képzelhetni. Képzeljünk magunknak oly törvénykönyvet, melly az emberi elme legszigoruabb követeléseinek is megfelel, 's mellynek szó-, 's irásbeli előadása oly határozottsággal bir, minőre csak képes az emberi nyelv; tegyükfel: hogy a' birák, kik alkalmazni fogják e' törvénykönyvet, azt egész kiterjedésében tökéletesen ismerik; hogy tartalma alkalmatos utakon kihirdettetett, 's hogy a' néptömeg oly mértékben barátkozott meg vele, menyire azt szükséges foglalatosságai engedik. Először is, kielégitő ismeretével csak ugyan nem fog birni a' sokaság. Bármi egyszerűk legyenek is rendeletei, lesznek mindig nem kevesen, kik azokat tisztán megérteni 's hiven eszökben tartani nem képesek. Addig mig az elmetehetségek különbözni fognak egymástól, mindig lesz olyan, ki a' legegyszerűbb törvényt is kevésbé fogja ismerni, mint talán egy másik 's kitudja, ha csak egy-e oly anyira, hogy ismeretéhez tökéletesen bizhassék. De a' miveltség magasb fokán álló nagyobb község egyetemi birtok-, és személyjogait meghatározó jogrendszer valóban egyszerü nem lehet. Ennél fogva a' népnek nagy tömege egyátaljában nem ismerheti a' törvényeket minden részleteikben, 's egyesek is, más foglalatosságok mellett, aligha tökéletesen megismerkedhetnének velők.“ —

„A' társaság ilyes állapotában ennél fogva egyesek is különféle fokán állanak a' törvényes ismereteknek, 's annál nagyobb lészen a' különféleség, mennél bonyolodottabb magában a' törvénykönyv. De legyen bár a' törvények elvont ismerete épen egyetemi, 's ez már közel jár a' lehetetlenséghez, 's legyen az egyenlően felosztva minden ember között, mi csak ugyan lehetetlen: akkor az ismeret alkalmazása az előforduló esetekre, különféle személyeknél természetes képességeik, tanulásaik, és foglalatosságaik, 's ez ágbeli tapasztalásaik szerint, különféle lészen és változó. A' buta ember járatlan e' tárgyakban; a' henye, bár mi értelmes legyen is különben, szintugy nem igen jártas, 's az, ki már több izben perlekedett, túlfog tenni a' különben értelmesebb felen, ha az még nem állott volt biró előtt. De tegyük fel, hogy mindezen nehézségek legyőzettek, 's mindezèn egyenetlenségek némi csoda által megegyenlitettek; — hogy az egész közönség minden részleteiben is egyenlően ismerkedett meg törvényeinek theoriájával, 's ennek a' tettekrei alkalmazásával, — e' tetteknek pontos előadása uj, szintugy felől nem haladható 's az egyenetlenségek bő forrását azonkép magában foglaló nehezséget támaszt. És igy ha meg engedjük is, hogy lehetséges oly törvénykönyvet szerkeszteni, mellyet mindenki egyiránt érteni, és alkalmazni képes, mindazonáltal kéntelenek vagyunk megismerni, hogy még mindig helye lészen a' legnagyobb különféleségnek annyiban, mennyiben a' tetteket biró elejébe hozni, 's a' kétségbe vontt igazságot kimutattni kelletik.“

„Kitetszik innen, hogy lehetetlen tiszti védők nélkül kiszolgáltatni az igazságot; mert láthatja kiki, hogy nem csalhatatlan birák előtt, gyakran a' mellett fogleszállani a' mérleg, kinek természetes képessége, törvénytudománya, vagy pörlekedési gyakorlottsága az ellenfél ebbéli tulajdonait felülhaladja. — Legyen bár a' biró oly jártas a' törvénytudományban, 's oly ügyes annak alkalmazásában, hogy semmi fogás által törvényes tárgy körül megnem csa-

lattathatik, valjon mint fog nyomára jutni a' tett és az adatok szóbeli elcsavarásának? Képzeljünk magunknak egy czudar de álnok embert, ki eléggé ügyes fogásait eltakargatni, pörben egy félénk asszonnyal, egy jámbor parasztal, vagy más elaggott személlyel, kit megbántott volt, vagy kinek ártani készül: igen természetes, hogy a' czudar, birát, és felet egyiránt kijátszani fog. Aztán, eme fél talán épen nem akadályoztatik megjelenni a' biró elejébe, de a' másik igen, kor, betegség, vagy oly foglalatosság által, melly reá nézve fontosabb a' kérdésben forgó tárgynál." *) — Avagy egy pillanatot vetve emberi gyarlóságunkra, ki fogja állithatni hogy a' biró addig, mig ember, ezernemü szenvedélyekkel küzdő, 's azokkal csak ritkán daczolható, ember marad, elérje az emberi tökély ama magas pontját, mellyen nem vezérlik őt többé szenvedélyek, nem részvét, avagy gyűlölet, és harag, mellyen mindezektől, és elöitélektől menten, megkülönböztethesse a' valót az áltol, és az igazat szeplötlen fényében tündököltethesse? — Mindezeknél fogva világos, hogy kell lenni segédnek, kell lenni oly eszköznek, melly segédje legyen a' gyámot kereső védenczneк, segédje az istápot kereső birónak, — 's ez az ügyvédikar; mert *Stübel*ként (Criminal-Verfahren in den deutschen Gerichten czimü munkájának IVik kötete 2250ik §ban): „*Ohne Rechtsbeistände ist kein Richter, ohne Richter kein Recht, und ohne Recht kein Werth des Lebens.*" Biró és ügyvéd egymással kezet fogva tartozik, az elébe tüzött czél elérésére kölcsönösen, működni, — mindkettőnek tiszte egymás tettei felett ellenőrködni, de tiszte mindkettőnek segélni egymást az alaki jognak, az állománybani meg állapitásán, mindkettő egyitett erővel tartozik megőrzeni a' valódi polgári szabadság palládiumát, az állomány egyedei jogainak szigor meg- 's fentartása által. „*Sie sind eine bewaffnete Macht, welche der Fürst gegen sich selbst aufstellen muss, damit er die seinige nicht missbrauchte.*" — Zacharia „Vierzig Bücher vom Staate" 2ik köt. 328. l.

*) Szalay f. i. h.

Valóknak ismerek ezt nem csak az állományok, de azok is, kiknek a' végtelen sors a' legszebb helyzetet juttatta az állományokban, azoknak fejeikké lehetni;—'s csak egy IIik Friedrik, ama különben nagy királynak, jutott eszébe 1780ik évben átalában eltörleni az ügyvédi helyzetet; de rögtöni intézkedései, a' segéd tanács (Assistenzrath) felállítása igazolák tettének károsvoltát, mig végre maga az eltörlött ügyvédikar, ha bár más „Jogsegédek" (Rechtsbeistände) név alatt, ismét helyre állt.

Menyire képtelen tehát száraz elmélete azoknak, kik az ügyvédikar nélkülezhetőségét lehetőnek hiszik, kitetszik mondottjainkból, 's azokból, miket a' napi tapasztalásbol meritett nem legkedvesebb gyakorlati tan mindinkább kétségtelenit.

„Szólani, isten adománya, szabadon szólhatni, csak szabad nemzet egyedeinek lehet sajátja," — oly tény, mellyet kétségbe vonni csak az fogna, ki a' nap joltévö heve alatt fagyot, vagy éjt keres; miután azonban szabadon szólani nem mindenkinek engedtetik, 's nem mindenkinek adatik tollának szabad birtoka, 's vannak esetek, mellyekben saját jogvédelmét sem készitheti mindenki, idegen befolyás, 's segéd nélkül, ezért örökre nélkülezhetlen szükségü oly testület, mellynek egyedei, tanácsuk, ügyességük, 's tehetségük által szóbeli alkudozásoknál épen ugy, mint irásbeli ügyekvitelénél segédül legyenek, 's jogaik fentartására azoknak kik magok magokat védelmezni képtelenek. És ha ily testület, mellynek egyedei különösen e' czélra képződnek, hiányzik, vagy ha létezik is, de nem kellően rendszeresitve létezik az állományban, igen természetes: ha mint Chinában csak nyomorult cselszövő, alatson jöttment, avatlan kóborok foglalkoznak a' hon polgárainak ügyeik vitelével, kik még sokkal nagyobb mértekben vonják nem anyira magokra, mint a' testületre, mellynek bitorlói, mindama becsmerléseket, mellyek napjainkban sem ritkán, — 's legot igaztalanúl szóratnak az ügyvédikar egyedei felett. Csak egy példát, 's ez igazolandja

mondottjaink kétségtelen voltát, a' nassaui herczegségben 1816ik év junius 3ról kiadott rendelvény 3ik §a által meglőn tiltva az alatvalóknak: magokat, első bíróságok előtti ügyes dolgokban, ügyvédek által képviseltetni, mint szinte az ügyvédeknek átalában el vala tiltva a' bíróságok előtti megjelenés, és csak azon feleknek, kik a' bíróságtól távól laktak, avagy a' kiknek, állományelleni vétség esetében, személyes megjelenésük akadályoztaték, lőn megengedve panaszaiknak hatatmazottjaik általi előadása, vagy irásbeli előterjesztése, — 's minden egyébb perlekedő felek kötelezteték a' birák előtt személyesen megjelenni, 's ezek, az elejökbe terjesztett ügyet, rövid uton megvizsgálván, elitélek. — Igy a' bádeni nagyherczegségben is 1820ik év november 2ik, és ugyan azon év, és hó 11ikről költt fensőbb rendeletek következtében tiltaték az ügyvédeknek a' bíróságok előtti megjelenés, 's mi lőn mindkét helyütt a' következmény? panaszos illedelmetlenségekre nyittaték tágmező anyira: hogy voltak esetek, mellyekben majd nem lehetlenné lőn az alatt valóknak jogaik keresése, sőt a' mondott esetekbeni képviselhetőségekre mindenki, akár birt elegendő jog ismerettel, akár nem, különböztetés nélkül, alkalmaztaték, és ebből ismét mi következek? nem egyébb, minthogy oly egyedek igyekeztek képviselökké lenni, kik nem hogy hibátlanul irni, de valami jogszerüt még csak képzelni sem valának képesek. Mindezekből végre ama közösen elfogadott kivánatnak kelle erednie: hogy az előbbi ügyvédikar, előbbi helyzetébe minélelőbb visszaállitassék, melly szerint annak egyedei, alsóbb bíróságok körében is, üdvösen működhetének.

Valamint pedig a' mondottakat, ugy ama nézetet sem nyilvánithatjuk feltétlenül elfogadhatónak: mi szerint átalán mindenik perlekedő fél köteleztessék magának ügyvédet választani, mert a' védelem szabad természeténél fogva nélkülezhetlenül megengedve kelletik lenni a' félnek, választhatni magának ügyvédet, vagy nem választani, miután minden ilynemü korlátozás mélyen hat az állomány életébe,

az állományi polgár szabadságába, és miként a' napi tapasztalás bőven igazolja, magából a' dolog természetéből láthatók eme korlátozásnak legot káros következései. — ‚Minden élő teremtményben személyes neme megtartásának ösztöne létezik, ez kénszeriti őt maga védelmére, ha vésztől fenyegettetik. Ez Isten adta ösztönt teljesitve Isten törvénye teljesittetik. Ember tehát legyen csak az árva lény, ki eme ösztönnel ne dicsekedhessék? Egyedül ő ne védhesse magát ész adta moralis pajzsával? avagy lemondott e' természeti ösztönéről, midőn a' társasági lét élveit megizlelve abba belépett? vagy a' társaság, és igy ember baráti lehessenek e' azok, kik attól elzárhassák őt? nem! ezt hinni nem lehet! A' legborzasztóbb gonosztévőtől sem tagadhatni meg a' védelmet! 'S e' védelem nem lehet más, 's csak azt nevezhetni annak, mellyet a' vádlott magának választ, 's ha ezt tettében korlátok szoritandják őt, akkor többé nem védelem, mi e' névvel ugyan illettetik, hanem oly morzsalék, mellyet egész jog helyett mint koldusnak alamizsnául nyújt a' kegyelem, ily védelem mellett hatalom 's önkény eltiporhatja a' gyengét, de megnem itélheti, mert Isteni 's természeti törvény szerint, melly egyedüli alapja, 's rendithetlen alapja minden emberi törvénynek, teljes, tökéletes védelem nélkül itéletet hozni nem lehet, 's nem szabad.'

Létezni kell tehát ügyvédikarnak az állományban, mellynek egyedei, segédei legyenek a' gyámot kereső, 's magokat nem védhető védenczeknek, és kalauzai az egyre ember birónak, és innen czáfolhatlan elvként mondhatni: az ügyvédikar egyedeinek erkölcsi ereje-, és tökéletessége-, 's ama köztisztelet szerint, mellyben részeltetnek, itélhetni meg az állományok magasabb vagy alsóbb képzettségének fokozatát. És nincs is az összes polgári társulatban helyzet nincs foglalatosság melly az állományok politikai visszonyaival szorosabban egyúlne, 's jobban eszközlené azoknak érdekeit, fentartaná lételét, biztositaná boldogságát, mint az ügyvédikar. Ugyanis az állományok évkönyvei elég bőven tanusitják miként az ügyvédikar a' törvényes sza-

badság megállapitása-, és az állományban létező minden intézetek tökéletesitésére — ha lehettek is egyedek csak saját érdekeiknek élők, — minden időben 's mindenütt a' többi néposztályok feletti hatást gyakorolt; ugyanez évkönyvek tanusitják: miként csak ama arányban képeztetvék ki az állományban létező minden intézkedések, mellyben a' honi ügyvédikar jog-, és állományi tanok megszerzésében előhaladni tudhatott, 's ennek egyedeiben a' rendíthetlen jogszerűség, és érzelmi függetlenség szelleme kifejtheté magát, és saját hivatásuknak fontossága felőli fogalom, 's ez által helyzetük becsületének fensőbb érzete erősebb 's mélyebb gyököket verhetett, ama becsület érzete melly az ügyvéd egyénbe merény önt: az elnyomottaknak önzés, és tudatlanság ellen segédül lenni a' jogot fenső hatalom, és uralkodási szomj ellen oltalmazni még akkor is, midőn tetteiket kényurak, vagy demagogok rosszallának, sőt veszélylyel fenyitenék. Mert legyenek bármi jelesek, bármi tökéleteseknek látszók valamelly állománynak alkotó részei, bár menyire felvilágosittatvák a' fejedelem érzelmei, egyre a' szabadság fokozata, mellyet a' nép élvez, nagyobb részben csak a' birák és törvények mikénti kiszolgáltatásától fog függeni, már pedig azok, kiknek a' legszentebb hivatás jutott, az igazság kiszolgáltatás, előbb az ügyvédikar egyedei közzé számittattak, vagy legalább azok közől kelle származniok, és hivatásuki eljárásában ezek ellenőrködnek, vagy legalább ezeknek tisztük ellenőrködni tetteik felett, mert törvényes szabadság körében az ügyvéd képviselője a' birónak, 's képviselője egyszersmint a' törvénykezési gyakorlatnak 's ezért alaposzlopa a' nyilvános rendszernek, és pedig olylag, hogy képződése, és tanulmányai következtében, felül van ő minden állományi helyzeten, akár a' törvényhozó gyülekezetekben, akár az állományi ügyek kezelésében, — és ezért nem alaptalanul mondja egy jeles iró *) „Wenn man das Amt eines

*) Versuch über das rechtlich-politische Verhältnisz des öffentlichen Sachwalters zu dem Staate: 27. lap.

Anwaltes von seinem wahren Gesichtspunkte in das Auge fast, so musz es wahrhaftig nicht anders, als ehrwürdig erscheinen. — Der ruhige Besitz unseres Eigenthumes ist eine der theuersten Güter unseres Lebens. Wer uns diesen Genusz sichern hilft, wer gleich entfert von den unedlen Reizen der Bestechung, der Chikane, des Eigennutzes, und jeder andern Leidenschaft, als gesichert, hier bei dem mangelhaften der vorgetragenen Thatsache, dort bei dem Unbestimmtheiten der geschriebenen Gesetze deutlich zu sehenden Punkt zu finden, und zu vertheidigen versteht, der nach Vernunft, und Recht der Wahre ist, wer den armen gegen den reichen, den schwachen gegen den mächtigen, den guten gegen den bösen schützt, und der Unschuld den Sieg verschafft, *der ist in der That kein gemeiner Mann, sein Amt musz dem Staate heilig, ehrwürdig sein.*" És mégis Chinában csak nyomorult cselszövők, gazlelkü kóborok foglalkoznak polgártársaik ügyeinek a' mandarin előtti vitelével; igy van ez török, siam, perzsia, és többi ázsiai országokban, igy egész Afrikában, igy végre magokban a' már félig miveltebb állományokban is, mellyekben ugyan már némileg rendszeresitett birói székek léteznek, de az ügyvédikarnak nincs megadattatva a' kellő állás, mellyen ez üdvös hatását állomány és egyedekre gyakorolhatna egyiránt. Angliában ellenben a' legelőbbkelő családoknak fiait látjuk esengni ügyvédi pálya után, — 's francziaország nagyjai nem tartják kissebbittetésnek, hivatalaikroli kiléptök pillanatában, visszalépni az ügyvédi pályára, mint ama pályára, melly fénylésük eszközlő rugonya volt. És éjszakamerikában az egykor 2ik Ádám alatt sok éven át attorney tábornagyságot viselő *Wirth James* jelenleg mint ügyvéd él Floridában; — igy hét éven át amerikai követ Londonban, később kincstári titoknok *Rusch Richard* Pensylvania York városkájában ügyvédkedik; igy *Buchanan James*, pétervári minister, és *Livingston Edvárd* párisi követ, hivatalaik előtt ügyvédek, arról leléptükkel ismét azok lettek, igy Philadelphiában ügyvé-

deskedő *Duane J.* 1833ik év végével Jackson Praesidens által közjövedelmek ministerévé, 's kincstári titoknokká neveztetett, hivatala vitelének mindjárt harmadik havában, önként az ügyvédi pályára visszalépett, tudta 's szavazata nélkül keletkezvén a' Praesidensnek, az egyesült állományok bankját érdeklő rendelvényei. —

Már az ügyvédikar eme különböző méltányoltatásának okait a' dolog egyszerü természetéből kiindulva szükséges önmagokban megkülönböztetni, okait t. i. ez ügyvédikar helyzete méltánylásának, 's okait aláztatásának; az elsőnek okait magokban az állománynyal biró országokban mint ilyekben, és a' másodiknak okait magokban az alkotmányt nélkülző,—alkotmányra meg nem ért (!) országokban szinte mint illyekben, 's csak egyedül illyekben lehet, és kell keresnünk. — Kényuraságokban nincsenek magán jogok, — ne szóljunk közjogokról, tisztviselők önkénye határoz mindent, ők itélnek, és rendelkeznek a' rabszolgák — mert itt mindenki ez — élete 's vagyona felett. Már hol a' rabszolga üldöztetik, menyivel inkább fog üldöztetni az, ki az üldözött rabszolga mellett emelni merész emberiségre ügyeltető védelemszavát. Chinában bambussal veretnek az ügyvédnek lábai, ha igaztalan ügyet véd, itt tehát legfőbb hiányja a' becsületérzésnek, és nem szorgalom, vagy müveltség, nem független érzet teszik fő kellékeit az ügyvéd hivatásának, miért igen természetes, ha csak oly emberek, kik mesterséget nem üznek, még kevésbbé viselnek állományi hivatalt, ily henye, 's mint mondva volt, — ily nyomorult cselszövők, vagy hazátlan kóborok, alacson önhaszonvágyaikból, adják rá magokat az anyira üldözött, anyira fékezett pályára. Ellenben alkotmányos országokban az emberiség szelid nemtője tanyázván, mindenkinek személye, 's jogai, habár csak aránylag is, tiszteletben, 's biztosságban tartatnak, mi a' mandarin bambusa a' kényúr- 's rabszolgaság mostoha honában, az a' birónak törvényszavain alapuló itélete, alkotmányos országokban. Tiszteli itt mindenik egyed a' bi-

ró itéletét, védeszközeül hiszi azt, 's biztositásául minden lehető jogsérvek ellen; a' biró pedig, kivált ha ön személye is az ügyvédikarból származik, — ugyan ebben tudja ellenőrjét hivatala eljártában, 's csak az ügyvédek előterjesztései vezérlik, 's határozzák itéletét; — miért ismét igen természetes, ha azok, kiknek tudománya, szorgalma, 's tulajdonai oly felette nagy hatásnak a' polgár magányos ügyeire, 's ezek által az állományra, a' birák által is nem aljas tiszteletben tartatnak. Hol pedig tiszteltetés, 's ezzel még párosult jövedelem élvezése vár, ott a' nagy elmék sem késnek soká osztozni a' közügy létesitésében; innen az egyházi tartományokban pap, a' katonai országokban katona, Chinában mandarin óhajtna lenni a' honfiainak többsége; — „rosz katona, ki tábornagy lenni nem óhajt", igen jól mondja egy régi magyar példaszó; — 's valóban a' napi élet gondtengerén tuladó, — 's e' fáradalmait édesen pihenő órában „mi leszel fiam?" szokta kérdezni a' csak magzatjaiban, 's magzatjaiért élö családatya, előtte futkosó kisdedét, és ez oly helyzetet mond jövője sajátjának, mellynek, alig alig eszmélni kezdő fogalma nem sejditvén terheit, egyedül, tán naponta, látott kéjjeire épiti gyenge igényeit, 's kétségtelen; hol állományi élet boldogit, minden életpályára majd nem egyenlőn osztozvák az egyedek hajlamai, mert tudja itt mindenki, hogy a' magát kitüntetőt, bár a' sorsnak ez vagy amaz zászlójára esküdött is, tiszteltetés, és egyszersmint evvel párosult anyagi érdek jutalmazandja. Az ügyvédi pálya pedig itt legot az, mellyen tisztelet- 's gazdagság leggyorsabban sajátithatók. Francziaországban az első rangosztályú ügyvéd évi jövedelme 40 ezertöl 100 ezer frankra, angolhonban 500tól 12 ezer font sterlingre hágván, teljesen egyenlő mindkét hon ministereinek évi fizetésével, éjszakamerikában pedig 10 ezertöl 25 ezer dollárig számittatván, anyi mint a' Praesidens évi illetősége. Innen magyarázható aztán ama körülmény is; miszerint a' mondott országok első rangú ügyvédjei nem sokat, vagy épen mit sem törődnek állo-

mányi hivatalszerzéssel; kivált ha hirnevük ügyvédi minőségeikben oly nagy-, oly hireszteltté lőn: hogy azt bár mellyik állományi hivatalbalépés alig alig foghatná nevelni.

Mindezeknek egybevetése mellett, tekintve az ügyvédi helyzetnek az összes állomány-, mint annak egyedeire, oly felette fontos, 's nélkülezhetlen voltát; tekintve a' helyzet méltóságát, valamint egyrészről kétkednünk nem szabad: hogy ama férfiak, kik magoknak az élet ezer meg ezer pályái között eme legfontosabbat, eme legméltányolhatóbbat választák sajátukká, magokat mind erkölcsiségük, mind vallásosságuk által, — életmódjukban hivatásuk jogszerüsége, a' közjó, tudományok, müvészetek, közhasznú intézetek létesitésében, cselekvőségük által lehetőleg kitüntetni már csak azért is kötelességüknek, — és eme kötelességet, melly a' romlatlan emberi sziv nélkülezhetlen feltétele nem anyira annak, mint legkedvesebb törekvésüknek, — ismerendik, minthogy helyzetüket, tekintetüket egyedül a' nyilvános bizalomnak, melly bennök pontosúl, köszönhetik, ama bizodalomnak, melly eme arányban soha sem lőn sajátukká, ha kitünő tehetségeik, ismeret, 's szorgalommal egyszersmint, de főleg tiszteletre késztő jelemmel nem egyitvék; — ugy másrészről szükség, sőt kötelesség gondoskodni mindama eszközökről, mellyeknek érett megfontolás által lett életbe léptetése, hazánkbeli ügyvédeinek is, kétségkivül megadandja nélkülözött valódi helyzetét; és ezen, egyeseknek, mint az összes állománynak nevelendi boldogságát, 's tartositandja jólétét. —

24. §.

Ily eszközök egyikének, 's legfőbbikének mondhatni *az ügyvédikar egyedeinek rendszeresitett testületté alakulását;* — ennek következtében továbbá *fegyelmiszék*, — melly az ügyvédikar egyedei felett hatóságot gyakorolna, és *különös ügyvédi törvény*, — melly fél-, és birósági kölcsönös viszonyokból eredő jogok, és kötelességeket foglalna magá-

ban, — létesültét, végre *az ügyek nyilvános vitelét*, 's az ezzel választhatlan kapcsolatban álló *szó-*, és *írásszabadságot*.

Mindeme eszközök nélkülezhetlen kellékei az ügyvédi helyzet javultának, kellékei az egyedek becsületérzete ébresztésének, 's fentartásának; kellékei ama mindenki által egyiránt forrón óhajtott czél valósitásának: mi szerint csak ügyes, tapasztalt, 's szeplőtlen hirnevü egyedek helyeztessenek ama férfiak tisztelet igénylő sorába, kik népműszereinek tekintendők; szóval mindeme eszközök kellékei az állomány valódi boldogságának, 's ezért mellőzhetlen feladata az állomány törvényhozása bölcsességének.

25. §.

Légy kész egyesülni!

Kölcsey.

Erkölcsi épség, és alapos jogképzettség ama sarkoszlopok, mellyeken az összes ügyvédilét alapszik.

Mi az elsőt, az *erkölcsi épséget*, illeti; noha ez, az ügyvédikarban való belépésnek nem egyedüli feltételekint tekintendő, lehetőleg mindent elkelletik azért követni, miszerint az, az összes ügyvédikarban fentartassék. Erre nézve pedig csak egy biztos eszköz vezet, 's ez az *ügyvédi egység*.

Már, az *egység*, *egyesülés* hasznait fejtegetni ép oly felesleg lenne, mint a' napnak jóltévő hatását hosszasan magyarázgatni; kivivta korunk azok kétségtelen voltát, 's a' napi élet újabb meg ujabb tanúja ama arany igazságoknak: *‚több erő többet tehet'*, 's *‚ész, és erő csak társas életben fejlődhetik.'*

Mi is a' mondott *‚ügyvédi egység'* alatt egyitést értve, egyiteni kivánnók a' honnak minden részeiben szétlakozó ügyvédeit, és a' felettök eddigelé rendes törvényszékek, 's birák által gyakorlott fegyelmi hatalmat, az egység ke-

beléből, annak tagegyedei által kiszemelendő választmánynak, melly fegyelmiszék nevet viselhetne, átadni a' testület tagegyedei feletti kezelés végett nem átalán, hanem csak bizonyos, alább meghatározandó, esetekben. — Ez egység által egyrészben az ügyvédnek oly igen szükséges önállósága és függetlensége, másrészben az összes ügyvédikar becsületvágya ébresztve, 's éltetve leend. — Szóval az állományra, mint az ügyvédikar egyedeire csak hasznot hozand, egyitvén az értelmi erőt, mellynek józan vezérlete alatt ama lehető erkölcsi tökély pontjára jutatandja az egyedeket, melly magas 's szent hivatásuknak ama percz óta lőn már sajátjává, mellyben az állományok, és bíróságok felőli képzetek csirája kélt.

Azonban mint mindennek, magának a' legszentebbnek, ugy eme fegyelmi intézetnek is, miként számos pártoloi, akként vannak ellenségei; — ugyan is vannak, kik attól látszanak mintegy tartani: hogy a' tervezett fegyelmiszék létesitése esetében könnyen megeshetnék: miként *az összveség mintegy késztetve leend ama keveseknek vakon engedelmeskedni: kik netalán nem is igen tekinthetők az összes akarat képviselőinek.* Erre azonban csak azt válaszolhatni, hogy miután a' tervezett fegyelmiszék egyedei a' hon valamennyi ügyvédei által választhatók, bizonyára oda irányozható a' közfigyelem: hogy a' megválasztandók minden tekintetben méltó képviselői legyenek az összes ügyvédi testületnek. De van-e egyébbiránt intézet, van-e vállalat, melly a' tagegyedek, válalkozóknak magok alávetése, 's engedelmeskedése nélkül létesülhetne, 's fenállhatna? avagy nem abban áll-e a' valódi szabadság józan fogalma: hogy az, önhaszon, egoismus befolyásától lehetőségig ment legyen, és saját egyedi érdekeit fensőbb, összes érdekeknek, fel tudja áldozni?

Mások ellenben azt állitják: hogy *ez ügyvédi egyesülés létesitésével csak nagyobb 's könnyebb alkalom engedtetik a' kormánynak, a' kevés számú egyedekből szerkezett fegyelmiszékek által, az állományra káros hatását gyakorolhatni,*

már ha létezhetne kormány, ily gyáva, ily aláváló eszközök használatában kereső biztosságát, 's terveinek kivitelét; — szánatraméltó a' nemzet, melly őt övének volna kéntelen mondani, mellynek lételére a' kormány, csak eme ügyvédi egyesület léte vagy nem léte által, gyakorolhatná határozó befolyását. Mert az ily kormány azon felől, hogy minden egyes ügyvédre kiterjeszthetné befolyását, sokkal inkább biztositottabbak tudhatná czéljai kivitelét, ha az ügyvédikar legfőbb tekintetű, 's leghiresztelteb egyedeit választaná tervei kivitelének eszközeül, bizonyitja ezt nem egy esetben Anglia története, és ama körülmény: miszerint ha a' tervezett szék felhatalmaztatnék az ügyvédikar becsületének fentartására, nem zárná ki az egyedeket a' közczélnak részvétes előmozditásából, mert midőn magok mindent elkövetnének, helyzetük becsületének épentartására, példaadásuk által legot másokat is erre buzditanának.

És ama szorgoskodás: mellyet a' fegyelmiszék ellenségei netán az iránt nyilvánitanak, hogy *eme fegyelmi hatalom sajátitás könnyen felekezeteskedésekre fogna alkalmat szolgáltatni*, *'s a' kitüzött határvonalok egoismus*, *'s egyéb fegyelmiszék elleni ferde nézetek által fognának megszegetni*, — valóban legkevesebb diszére szolgálna az ügyvédikar egyedeinek, ellenben ezeknek oly nagy száma között bizonyára fognának találtatni részrehajlatlan, és haszonkereső, önkénytől ment, tapasztalás által érlelt, 's kipróbált férfiak, kiknek itélete alá mindenki szivesen alávetendi magát, és a' kiknek valóban semmi egyéb mellékczéljaik, mind az ügyvédikar becsületének, 's erkölcsi épségének megállapitását, 's fentartását eszközleni. —

Továbbá czélszerütlennek nyilvánitják azt némellyek azért: *mivel a' vidéken, távol a' fegyelmiszék helyétől, történtek nem igen juthatnak ennek kellő tudomására.* — Erre ama átalános feleleten kivül: hogy eme eset lehetősége egyéb hatóságok alá tartozó vétségeknél fájdalom gyakort előkerül, legyen elég még azt megjegyzenünk: miként eme

fegyelmiszékeknek is lehetnek szinte ily vidéki megbizottjai, saját testülete köréből értendők, kik a' netán előadandó vétségeket körülményesen bejelenteni fognák.

Végre legot mondhatná valaki: hogy a' *fegyelmiszék eszméje, főleg hazánkban, új;* ezt mi sem tagadjuk, sőt bátrak vagyunk *Mittermaierrel* nyilvánitani: miként a' javaslott fegyelmiszék hasonlit ama exoticus növényhez, melly sehol sem ver erős, és ép gyököket, hol nem háladékony földbe vették a' mag, ezért valamint egész munkánk czélja *eszmeébresztés*, ugy javaslatunkat csak akkor, és akként vagyunk merészek elfogadáskép ajánlani: ha, és miként *az* üdvösnek találtatik. Egyébkint valamint hazánkban az eszme új, akként nem az többé más állományokban, és miként valamit csak azért, mert újnak tetszik, elvetni — legalább józan ész nem szokott, főleg ha ez újságnak már más állományokbani létesültét közmeltánylat, 's igénylő süker igazolja, akként hazánkban csak kevés évek előtt nem voltak-e újak, nem lehetetlenségek sorába tartozóknak tetszök mindazok, mik többé nem újak óságot szerető szemeinkben? avagy e' haladás századában, — mellyben nem haladnunk többé nem lehet, — nincsennek-e új eszmeink p. o. — hogy többeket ne emlitsünk — az állandó törvényszékek eszméje? — mellyek azonban, daczára új voltuknak, bizonyára létesülendnek, 's eleve jóknak ismertetendnekel üdvös következményeikben.

Mindeme 's netán több lehető, ellenvetések önmagokban omlandanak össze, mert az ügyvéd fegyelmiszék hasznai jóval lenyomondják a' mérleget; mellőzve ugyanis ama nem csekély körülményt: midőn valamelly birói testület gyakorol, jelenlegi törvénykezési rendszerünk folytában, fegyelmet az ügyvédikar egyedei felett, menyire ezek, vesztvén helyzetük igénylő függetlenségét, vesztik egyszersmint többet kevesebbet védenczeik bizalmát is; bátran merjük állitani: hogy rendes bíróság kezében gyakorlott fegyelem e' részben csak fél rendszabály, mert ha tekintetbe vesszük: mi csekély tudományt sajátithat e' bíróság

az ügyvéd cselekvései felöl, 's legfeljebb határidő mulasztás, sértő kifejezés, vagy perben hozott végzés meg nem tartása teszik ennek vétségeit, mellyek a' biró tudomására juthatván, következtethetik egyszersmint annak büntető szavát; lehetetlen nem éreznünk mi veszélyes lehet az ügyvéd a' közjóra, a' nélkül, hogy tette a' bíróság tudomására juthatván, kellő büntetés tárgya lehetne p. o. midőn négy fal között, vagy alatson, alattomos utak, 's módokon pénzt hajhász, erkölcstelen életet él,'s magát megvesztegettetés tárgyává teszi, pedig ki fogja tagadhatni hogy valamint egyrészben ezek temetik alá az ügyvédi kar becsületét, ugy másrészről, mint állomány elleni vétségek, sulyos büntetést érdemlenének? és mégis ezek rendszerint legritkábban szoktak büntetést vonni magok után, mert az egyedül bebizonyitott tettek valósága felett itélő biró a' cselekvést, mellyet ugyan mint ember, teljes alávalóságában, fájdalmas érzettel igaznak ismerni kéntelen, mint biró ritkán: vagy soha sem tudhat valónak,'s mint illyet, vétséget, ritkán, vagy nem is büntethet. Mi másként álland ellenben a' dolog, ha köztiszteletü, becsületes, 's igazlelkü egyedek mindenikének bizalmát biró választmány leendne, javallatunk szerint, feje az ügyvédi testületnek, melly kétségtelenül hasonlithatlan arányban jobban ismerendi tag egyedeinek viszonyait, mint a' jelenleg, legjobb akarat daczára is, sükeretlen nyomozó bíróság. — De nefeledjük azt is, mi sokan vannak, kik viselik ugyan, vagy inkább bitorolják az ügyvéd nevezetet, a' nélkül azonban: hogy annak magas hivatása eszméjét legkevésbé ismernék, vagy ismerni akarnák,'s kiknek minden tette, minden lépte szégyent, és gyalázatot hárit — szégyent és gyalázatot nem anyira magokra, mint az egész helyzetre, mellynek mint mondánk bitorolják nevét, — mert jusson eszünkbe: mi kész a' közönség egyetlen elvetemültnek tettéért — mellyről tán a' biró mit sem tud, mit sem tudhat, — legot az ártatlan egészet sujtani kárhoztatása menyköveivel. — Ellenben e' vész is, mert nem annak tartani nem lehet, jól ren-

dezett fegyelmiszék felállitása által bizonyára, ha épen nem egészen is elenyésztetve, de legalább jóval ritkitva leend; — mert hogy a' jól és czélszerü szerkezett fegyelmiszék teljesen megfelelend czéljának, legnagyobb bizonysággal kezeskedik ama magas érdek; melly közös sajátjául tekintendő az ügyvédikar valamennyi egyedének — 's ez: a' helyzet tiszteltetése, 's ennek, főleg a' tag egyedek általi, épentartása. — Attól lehetne inkább tartani, — 's e' félelem nem épen alaptalan volna: hogy a' fegyelmiszék, helyzete méltóságát fentartandó, könnyen túlságra kelhető szigorjában netán keményebb leend, mint jelenlegi rendszerünknél szelidebb. Igenis e' végett kelletik szigoran kitüzni eljárása, 's hatósága korlatait, hogy sem szigor ne legyen az egyed személyes bátorsága, vagy épen annak családviszonyai iránt, — sem ne avatkozhassék annak, ügyvédi hivatása körén kivüli cselekvéseiben. Innen önként következik: valamint minden törvény ugy ez is meghatározott értelmü, 's ne átalános jelentőségü legyen a' hatalom szó megadásában.

Főbb czéljait tehát e' fegyelmiszékeknek következőkben pontosultaknak hiszük:

a) az ügyvédikar becsületének fentartása, és ezért, az egyedeknek, hivatásuk körében, eljárása feletti szigor örködés, jogaik-, és kötelességeikre való felügyelés.

b) tudományos képződését az egyedeknek nyilvános összejövetelek, jogbeli tárgyak feletti tanácskozások, s minden egyébb czélszerü módok p. o. jol, 's czéleránosan szerkezett jogfolyóirat által eszközleni,

c) tanácskozások az ügyvédikar összes-, és egyedei érdekét tárgyazók, p. o. elhalt ügyvédek árváit, özvegyeit, 's elnyomorodott ügyvédegyedek sorsát segélő pénztár felállitása s kezelése.

d) az egyedeknek netán tulságos *dijjak* követelései feletti itélkezés,

e) ezeknek egymással, vagy másokkal való ügyvédi viszonyaikból eredő *viszálkodásoknak*, ha lehetséges, ha-

rátságos, 's ha ez nem sükerülhetne, magautjáni elintézése. — Végre

f) fegyelmi rendszer gyakorlata alább meghatározandó esetek szerint.

Már, mi magát, eme ügyvéd fegyelmiszékeknek hazánkban tervezett felállitását illeti; legczélszerűbbnek, 's nem ép kivihetetlennek vélnök: ha ily fegyelmiszék hazánk mindenik megyéjében létesülhetne, és eme egyes megyékben felállitott, egymással kölcsönös érintkezésben élő, *vidéki fegyelmiszékek*, egy *középponti főfegyelmiszéknek* lennének alávetve anyiban, a' menyiben ez a' védékiektől felhozott ügyek vizsgálója, 's azok valamenyiének képviselője lenne. — Kir. városokban azért nem javasolnók külön fegyelmiszékek felállitását, mert miután az ezekben lakozó, 's ezek birósági előtt feleselő ügyvédek rendszerint az illető megyék birósági előtt is feleselhetnek, — feleslegnek vélnök eme részletes, 's épen szükségtelen statust in statu létesiteni, — nem értvén azonban ezt a' megyéktől teljesen különzött hatóságok körében lakozó ügyvédekről, millyen p. o. a' Jász, Kún vagy Hajdukerület, ezeknek ügyvédei szinte külön fegyelmiszéket alakithatnak.

Belszerkezetét pedig, eme fegyelmiszékeknek, következőleg tervezzük:

A *középponti* elnök, 's tiz vagy tizenkét rendes tagból állana, kik közől egy a' jegyzőséget, —'s mivel lehetőleg, a' fegyelmiszék czéljai között elsorolt *c*) pont szerint, pénztár kezelése nélkülezhetlen lenne, szinte egyik egyed pénztárnokságot vinne. — A' *vidéki* fegyelmi székek ellenben egy elnök és négy vagy hat tagból állhatnának, kik közől egyik egyszersmint jegyző foghatna lenni, pénztárnokságot is viendő egyúttal. —

Mindenik szótöbbség által választandó, az ügyvédi kar egyedei által titkos szavazat utján, akként: hogy a' középponti szék tagjai megválasztására valamennyi, az országban létező, ügyvéd egyenlő szavazati 's megválaszthá-

tási joggal birna. — A' vidéki székekre ellenben csak a' saját kebelbeli ügyvédek valamint választók, ugy választhatók. —

Határozatra a' középponti széknél az elnök szavazatával hét, vidékieknél öt szavazat elégséges. Mindenkor titkos szavazás.

Választhatási képességre nézve, az ügyvédben megkivántató tulajdonokon kivül, semmi mást nem kivánnánk.

A' megválasztottak hat évig vinnék hivatalukat, épen ha vétség, vagy egyébb közbenjövő körülmény új tag választását tenné szükségesnek, p. o. ha a' megválasztott máshova költözne. *)

Választás szüksége fordulván elő, ez az illető jegyző által nyilvános utakon közhirré tétetnék, mint szinte a' fegyelmi szék által kitüzött határnap is.

Ülések nyilvánosak. —

A' középponti jegyző egyébb hivatalos foglalatosságaihoz tartozna: az évenkint ügyvédekké felesküdött egyedek névkönyvét vinni, a' szerint, mint ez a' maga helyén, a' kir. személynöki hivatalnál, történik.

A' középponti fegyelmiszék üléseit kétségkivül Budapesten, a' vidékiek saját fővárosaikban, tartanák.

Már eme mondott szerkezetre nézve legot a' következő ellenokok, mint a' fegyelmi székek czélszerűtlenségét bizonyitgatók, hozatnak fel; u. m.

a) ki tudja, mondják ők: — nem fog e' a' fegyelmi székek munkaköre anyira szaporodni, — hogy annak rendes vitelére, a' meghatározott számu tagok kellőleg meg nem felelhetendnek?

b) a' nem fegyelmi székek helyén lakozó ügyvédek nem igen fognak, 's nem is igen fogják magokat megválasztatni, 's e' szerint csupán a' helybeliek fognak megválasztatni, kik vagy nem lesznek elegen, vagy nem leende-

*) Munkánk IIIdik része ötödik czimében részletesebben előadott mód szerint. —

nek alkalmasak, vagy miután senki sem szeret ingyen fáradni, nem is igen leendenek a' fegyelmiszék tagminőséget elvállaló egyedek, — 's minden esetre

c) megválasztásukban az összes ügyvédikar képviselőségének eszméje nem létezend.

Az elsőre nézve: alább, a' fegyelmi szék hatásköréről szólván, látandjuk: mi ritka leend a' mondott tény valósulta, — mindazonáltal ha csak ugyan előkerülne, könnyü leend a' tagok számát szaporitani.

A' másodikra, vagyis a' *távollakozók kizárására* nézve: miután mi, a' fegyelmiszék helyén való lakást, nem tevénk feltételnek, legkevésbbé kivánjuk ezt, távollakozó egyedeket kizáró előjog gyanánt tekinteni, — noha más részről tagadhatlan marad: hogy valamint a' hatóságok keblében, — fővárosaiban — rendszerint legtöbb ügyvéd lakik, ugy mi sem igen hisszük, hogy a' távolabb lakozó egyedek, csupán fegyelmiszék tagjávátel végett, végkép elhagyandják lakhelyeiket: — de egyébbkint a' fegyelmi székek üléseit, legot az előfordulandó esetek határozandják. — Innen következtetőleg:

A' harmadikra, avagy: *a' képviselőségi eszme hiánosságára nézve:* felette kivánatos lenne; ha átalán mindenik ügyvéd résztvehetne a' fegyelmiszék minden egyes üléseiben, mert hisszük: hogy az azokban előfordulandó tárgyak minél nagyobb értelmiség mezejére jutván, annál tökéletesebb eldöntést nyerendenének, de miután ellenfeleinkkel imént magunk is mondók: nem igen lehet feltenni a' távolabb lakozó egyedekről: hogy ők csupán csak fegyelmiszék tagjávátel végett, — az ügyvédikar méltóságának fentartása levén az egyetlen, 's csupán magában anyagi hasznot nem igen igérő czél, — elhagyandva lakhelyeiket, a' fegyelmiszékek helyeire költözendnek. — Legyen szabad jelen rendszerünkből, legközelebbi törvényeink következtében, egyetlen példát felhoznunk; ugyanis az 1840. évi XXIIik törvenyczikkely csödület esetében, állandó törvényszék alakitása végett, választmányt rendel kinevezen-

dőnek, már mellyik ki nem nevezett, különben pedig kinevezhető, megyei táblabirónak jutott eszébe: panaszkodni a' mondott választmányi taggá ki nem neveztetés eránt? Nem szólunk jegyzőkönyveinket „Nos Universitas" (Istennek hála! már magyarul) kitétellel kezdő közgyüléseinkről, van-e jogok a' jelen nem lévő, de jelen lehetőknek, az azokban hozott határozatok ellen tenni? — Egyébbkint gyakorik a' hatóságoknak gyülései, gyakorik törvényszékei, 's a' törvénykezési perfolyam legalább 4szer fordul elő évenkint, ekkor szinte behuzódnak a' hatóság fővárossába a' távolabb lakozó ügyvédek is, és ekkor csak olylag vehetnek részt a' fegyelmiszék üléseiben, 's ép oly szavazatot gyakorolhatnak, mint az őket, jelen nem létükben, képviselő fegyelmiszék alakitására megválasztott tagegyedek. —

De sokkal fontosabb feladásnak hisszük azon határvonalokról szólani, mellyek között az ügyvéd fegyelmiszékek hatósága kiterjesztendő; — mert a' nélkül tehetni ezt: hogy egyrészről korlátlan hatalom ne sajátitassék valamiképp a' fegyelmiszékeknek, másrészről hogy jelen rendszerünkben fenálló törvényszékeknek fentartatni kellő hatósága némileg se csonkitassék, kétségtelenül a' feladások nem legcsekélyebbike; — 's csak a' törvényhozás magasabb állása birhat e' részben eldöntő sulylyal, 's csak ez tudhat eszközölni módot czéljainak valósitására. Mi tehát, valamint minden eddigi mondottjainkat, javallatkép előadván, — e' részben is csak, és egyedül javallatkép következőket vagyunk merészek felhozni:

1. Csak alsóbb osztályú vétségei az ügyvédikar egyedeinek, mint p. o. intést, feddést, pénzbeli büntetést, választói-, vagy választatási jogtóli kizárást magok után következtető vétségek vettessenek a' tervezett fegyelmi székek hatósága alá.

2. Az ezeket illetendő főfelügyelés legot oly esetekre szoritassék, mellyek által az összes ügyvédikar gyalázva van, sértetlen hagyván a' rendes törvényszékek e' részbeni

hatáskörét. — Már eme átalánosnak tetsző kitételünk alatt mindama eseteket kivánnók értetni: mellyek által a' helyzetnek, főleg az ügyvédegyed által, sértetlenül fentartani kellő finomsága sérteték meg; millyenek p. o. ha az egyed aljas eszközök, haragra gerjesztő nyilványos cselekvések által igyekszik védencze kegyét magáévá tenni, továbbá ha az ügyvéd, hivatása elleni folytonos cselekvések által, az összes ügyvédikart megbecstelenité. — Hogy ez esetben az azok részről feddés, kik az ügyvédikar tag egyedeinek szabad választása következtében erre jogositvák, czéliránysága miatt, ép a' maga helyén valónak látszik, ugy hiszük hosszabb fejtegetést nélkülezhet, mert ha a' vétkező egyed javulta még valóban remélhető, ezt bizonyal a' mondott mód legczéliránysabban eszközlendi.

Oly esetekben azonban, mellyekben a' fegyelmiszék által szabható büntetés elégtelen az egyed javultát eszközleni, ekkor az, ennek hivatasátoli felfüggesztését, vagy végképi elmozdittatását köztörvény szerinti illetőségénél eszközlendi. — Továbbá felügyelni kell: nehogy

3) Az ügyvéd fegyelmiszék hatósága valamikép köztörvényi bíróságok hatás körét korlátozza, — vagyis, hogy a' fegyelmiszék ne sajátitson magának bíróskodhatási jogot ama alsóbb osztályú vétségek eseteiben, milyenek p. o. perhuzás, illetlen irásmód, 's mellyekre a' köztörvények különös büntetést szabtak, mert ugyanis: hogy ezekben, 's egyébb snlyosabb vétségek eseteiben, ne maga az ügyvéd fegyelmiszék itélhessen, hanem a' köztörvényileg illető bíróság, magában a' dolog természetében fekszik, mert ekkor a' fegyelmiszék sok eseteknél mintegy biró jelenne meg saját ügyében is.

Ha pedig ugyan azon ügyvéd ugyan azon vétkeinek ismétlése által illető rendes bíróságokhozi többszöri panasztételre szolgáltatna okot, oda irányzandja az ügyvéd fegyelmiszék cselekvőségét: hogy az egyed ily merészlet ismétlésére ne vetemedhessék. —

Magában értetik egyébbiránt: hogy valamint e' mondottakban az ügyvéd fegyelmiszékeknek csak jogviszonyok körüli hatóságát kivántuk előterjeszteni, nem érintvén annak lehető egyébb magán intézkedéseit, milyenek p. o. árvák, özvegyek, 's elnyomorodott ügyvédegyedek segedelmezését tárgyazók, vagy tudományos foglalkozások, miként ezek az ügyvédfegyelmiszék czéljai között röviden érintvék, 's alább bövebben megemlitendők; ugy az ügyvéd egyedek által ne tán elkövethető mindennemü vétségek túlhaladván a' fegyelmiszékek hatóságát, saját illető bíróságaik nyomozása, elitélése, 's büntetése köréhez tartozandnak. —

És ezekben véljük hazánkbeli ügyvédeinek egy testületté alakulása előeszméjét foglaltatni, — valamint pedig minden jól rendezett testületnek, ugy az ügyvédikarnak is czélszerü törvényekkel ellátottnak kell lennie, mellyek egyrészről vezéreljék őt tetteiben, másrészről magokban foglalják jogait, 's kötelességeit. Ezekről tehát a' következökben.

26. §.

Csak az ügyvédi helyzet felőli ferde nézetek eszközlék az állományokban: hogy az ügyvédikar egyedeinek, jogai, 's kötelességei eddigelé külön törvény által nem rendszeresitvék, és hogy annak erkölcsi nemesitésére czélszerü intézkedések mind eddigelé hazánkban sem tétetvék; mert komoly figyelemre méltatása annak: hogy az ügyvéd, legközvetlenebb viszonyban állván az állományi alattvalókkal, vezérli ezeknek, javitja 's enyészteti az igazság kiszolgáltatása-, és kormányszék felőli itéletét, — éltetheti a' népgyanúját, 's bizalmatlanságát épen ugy, mint távolithatja; szóval egy szavával a' legjoltévöbb, ellenben a' legkárosabb 's legveszélyesebb befolyást is gyakorolhatja; bizonyára mindezek kellő megfontolása nem fogta volna késleltetni az ügyvéd eme nagy befolyású hivatásának megfelelő czélszerü módokroli szorgoskodást, melly a' helyzetnek erkölcsileg való nemesitése által vezérelte

volna annak egyedeit cselekvésükben a' nélkül, hogy megfosztotta volna őket polgári szabadságaik, 's ön állóságoktól, sőt kétségkivül engedélyekkel ruházta volna fel, mindenek előtt pedig, jogaik- 's kötelességeiket magában foglaló, külön törvénynyel.

Az ügyvédi helyzetnek feljebb előadott történeti vázlatából kitetszik, miként az ügyvédikar helyzetének rendszeresitése közel másfél század óta foglaltatja a' törvényhozások figyelmét. — Ugyan annak folytában elmondánk hazánk iskolai, 's ügyvéddé képeztetési rendszerét, 's ezt olynak tudva, mint minő, csak ugyan valljuk meg öszintén, és ne éljünk az illusiók dús, de valótlan országában, ne ámitsukel önmagunkat, hanem valljuk meg felette csekély körét tudományosságunknak iskolai pályánk bevégeztével! Valljuk meg mit tudánk ama óhajtva esdekelt pillanatok elértével, mellyekben gyermeki örömélvezettel fogadva a' jelent, feledénk multat, feledénk jövőt, mellyekben minden üdv-, minden valórul letudtunk volna mondani, csak hogy az iskolai port lerázva hihettük magunkról, 's a' nagy világ kapuit tárva véltük magunk előtt, kéjt szemlélve ezek mögött, de nem legkissebbikét az emberi szenvedéseknek? Lettünk-e volna képesek e' boldognak vélt órainkban mi, kiket tán érdemeink felett is elsőknek nyilvánitának tanitóink, pályatársaink között, lettünk-e volna ez-, vagy amaz főbb rangú férfiút, kellő czimén meg szólitani? holottezek tanja is, a' tiszti irásmód, egyike volt utóévi iskolai tanulmányainknak? — Mit szóljunk azokról, kik pályatársaink, de tán csak névre valánk azok? És ez egyetlen szempontból hiszük nélkülezhetlen szükségűnek a' szigor ügyvédi vizsgálatot mellyről, mint szinte az ezt megelőzni kelletó gyakorlatról, alább teendünk szót, mert nélkülezhetlen szükségűnek hiszük abban, ki ügyvéddé lenni vágy, hogy mindazt, mi ennek körébe tartozik, kellően megtanulja; ezt pedig nem másként teheti, mint ha látandja: mit tesz az ügyvéd, kinél gyakorlatát tölti, adandó esetekben? — mert a' törvények elméleti száraz tudása anyi, mint a' tenger végtelenségé-

ból meritett maroknyi menyiség; avagy követhetni-e a' törvény holt betüit? esetek kerülvén elő, oly esetek, mellyek bármi gondos törvényhozásnak is — miután ennek öszvegét szinte emberek, 's csak véges emberek teszik, — kikerülték figyelmét. De van-e idő, és lehetség jelen rendszerünkben, hogy az ifju pusztán elméletileg felfoghassa törvényeink tiszta szellemét? — nem napok tömege kivántatik-e csak ama törvények előkeresgetésére, mellyeket ügyvédnek, mint ilynek, nem tudnia nem szabad? avagy Commentárjaink a' segéd eszközök? 's repertoriumjaink? nálunk, kiknél felsőbb biráinknak, 's legot változó, itéletei is törvényerejü zsinórmértékül szolgálnak? és van e' tökéletes repertoriumunk, mellynek használatával minden szükségeseket kiszemelhessünk vastagra nőtt törvénykönyveinkből? mit mondjunk Commentárjainkról? nem elég az egy irott hübér feletti Kelemen és Kövy, bizonyal első Commentátorok, között támadt vitákra-, 's lényeges különösségekre való emlékezés? holott mindkettő ugyanazon egy törvény szavaiból indul ki, 's mindkettő, saját nézeteit igazoló, decisiókkal harczol.

E' visszaságon tehát, melly naponta mindinkább terjedez, szükségkép segiteni kell, és ez nem másként történhetik, mintha czélszerü *ügyvédi törvény* létesül, melly mind azt, mi az ügyvédre nézve érvényes, 's kötelező, és egyszersmint az összes ügyvédikar műszeresitésének fensőbb tekintetek parancsolta javitását, ugy szinte birák és félközötti viszonyaikból eredő kölcsönös jogaik-, és kötelességeiket, magában foglalja. Mi előtt azonban egyenkint elsorolnók, nem tartjuk czélszerütlennek némelly, az ügyvédikart magát közelebb érdeklő, tárgyakról szólani.

27. §.

Az ügyvédilét másod alapjának mondánk a' Jogok ismeretét, és pedig a' jogok általános ismeretét 's tudományát, melly bíróban és ügyvédben, ha mindkettő hivatásának teljesen megfelelni óhajt, egyiránt nélkülezhetlen, Ad-

vocatus peritia juris sit instructus', ez elv honni rendszerünknél fogva az ügyvédben szükségkép megkivánja az iskolai pályának, annak rendje szerinti bevégeztét, és az ügyvédi pályára való avattatást. Némelly tartományokban ezen felől megkivántatik, mi előtt valaki ügyvéddé lenne, jogmesteri (Baccalaureus) vagy jogtanári (Doctor Juris) rang sajátitása.

Ellenben nem mindenik jogtudós lehet egyszersmint ügyvédségre alkalmatos. Ugyanis e' képesség korlátozása vagy viszonyzatlan (absolutus) vagy viszonyos (relativus).

Viszonyzatlan gátoltatnak ügyvédekké lehetni:

1) Sok helyütt a' kiskorúk, amint a' nagykorúság évei különböznek; — e' részben honi törvényeink mit sem mondanak.

2) Nőszemélyek. Ezt Borell Camilló (de Ed. Magis. Libr. I. Cap. 7. N. 47.) azon okból következteti: „quod Judex mulieris venustate vel facundia amore capi posset.“ — Ellenben mások a' nő személyek ügyvédeskedhetéstöli eltiltását' a' romai korból következtetik, nevezetesen bizonyos Carfania nevü nő szemtelen magaviseletéből: „Origo vero introducta est a Carfania improbissima foemina, quae inverecunde postulans et magistratum inquietans causam dedit Edicto.“ (Cic. l. 1. §. 5. D. de postulando 3. 1.)

3) Állományi szolgák, 's tisztviselők.

4) Papi személyek „Cum Sacerdotis sit Officium nulli nocere, omnibus autem velle prodesse.“ (Cic. 3. X. de postulando.)

5) Eretnekek.

6) Ügyvédkedhetéstől végkép eltiltott egyedek.

7) Becstelenek „Infamia juris, et facti notati.“ Végre

8) Kik természetileg akadályozvák az ügyvédeskedhetéstől p. o. mindkét szemre vakok, süketek 's a' t.

Viszonyosan gátoltatnak:

1) Az ugynevezett patrimonialis birák, mondott minőségük ügyeire nézve.

2) Jegyzők azon ügyekre nézve mellyekben saját bizonyitványaik használtatnak.

3) Kir. ügyészi hivatalból kilépett egyed, azon ügyészi hivatal ellen inditandó perekre nézve.

4) Hübéres a' hübérür ellen. — Végre

5) azon ügyvédek, kiknek bizonyos ízigleni rokonai, 's atyokfiai azon bíróságnak tagjai, melly előtt ügyvédkednének.

Törvénykönyveinkben ügyvédkedhetést viszonyzatlan tiltó törvényünk az 1569ik évi 41ik t. czikkelyen kivül, melly a' külhoni (exteris) ügyvédeknek szentszékek előtti ügyvédeskedhetést tiltja, — más nem létezik.

28. §.

E' helyre valónak hiszük ama nem egykétszer élénken megvitatott kérdés felől, ‚kelljen e' 's mikent az ügyvédek számát korlátozni?' röviden szólani:

Kétségtelen joga, és kötelessége a' törvényhozásnak, lehetőleg gondoskodni mindazoknak, kik az ügyvédi pályára nem alkalmasok, sőt az állományra nézve káros hatást gyakorolhatnak, ügyvédeskedéstőli kizárása eránt; nem lehetünk azonban egy véleményben azokkal, kik azt merik állitani: ‚minél több az ügyvéd, annál több a' per is'; 's ez okon az ügyvédek számát majd legszigorabb ügyvédi vizsgálatok, majd sok helyütt létező, 's nem anyira az ügyvédikarra káros, mint magára az állományra veszélyes ugy nevezett szoba ügyvédek-, majd végre állományi hivatalra többé nem alkalmatos személyeknek ügyvédeskedés megtiltása által kivánják korlátozni, mert ugyanis a' mondott állitás, ‚minél több ügyvéd annál több per', már magában véve hibás, miután tapasztalás által legkevesbé igazoltatik, 's ha létezne oly gyenge, oly elromlott nép, melly magát ügyvédei által perlekedésre elkábitatni engedné, méltán viselné majdan gyávasága érdemlett káros következményeit. — Egyébbkint az ügyvédi vizsgálatokat, — bár mi igaznak tessenek is azoknak nézetei, kik

ezek czélszerütlenségét legot következő okokból 1) mivel a' vizsgálók is emberek, 's mint ilyek, könyen mellékes tekintetek által vezéreltethetök; 2) mivel az ember, élte huszadik évében igen szorgalmas, de élte harminczadik évében a' legtunyább lehet, és végre 3) mivel az ügyvéd csak gyakorlat, tapasztalás által, mellyek nem kötvék évekhez, és csak férfi korban képezheti magát jeles ügyvéddé, valónak hiszik; — nem épen nélkülezhetöknek hivén óhajtanók, hogy a' magát ügyvéddé képezendő egyed, iskolái bevégeztével, mi előtt kir. táblai Jegyzővé felesküdne bejegyeztetvén magát azon fegyelmiszéknél, mellynek körében legalább két évig az ugy nevezett patvariát valamelyik ügyvédnél töltendő, — a' ki már maga is legalább négy éves ügyvéd lenne, — 's ettől, mint szinte a' mondott fegyelmiszéktől, nyert viseleti bizonyság levele előmutatása mellett, a' kir. táblai jegyzőségre eresztetvén, e' minöségben szinte legalább egy évet, de semmi esetre sem kevesebbet töltene, mert nem lehet-e napjainkban tapasztalni: hogy vannak fiatal embereink, kikre a' jóltévő nap nyájasabban bocsátja sugárait, kik egy év alatt, ha nem korább, iskolai pályájok letudása után, patvariát, Juratériát kitöltve, *praeclarumos* ügyvédekké lesznek, „rendkivüli körülmények adván elő magokat.“ — Mi előre bocsátva, hogy ily rendkivüli körülményeket egy átalában lehetöknek nem hiszünk, miután különben is minden kivétel, bár mi csekély legyen is az, sérti a' fenálló rendszert, semmi esetre sem engednénk helyt a' mondott kivételeknek, mert vagy kiván az egyed ügyvéd maradni, vagy nem. Ha igen, ekkor köteles magát ügyvéddé képezni, mit bizonyára egy vagy fél év alatt nem tehetend, — ha pedig nem kiván ügyvéd maradni, — minek hát az ügyvéddé lét? hiszen rendszerünkben, legalább gyakorlatilag, az ügyészi hivatalakon kivül nincs tiszti minőség, melly az ügyvédséget szükségkép megkivánná, avagy ha az emberi kebleket örökre kibérlő hiúságnak csakugyan engedni kelletik, nem lehetne e' a' váltójogi rendszert átalán életbe léptetni? 's

ez okon azoktól, kik az ügyvédi pályát állandóan sajátjukká kivánják, a' legszigorabb, nem annyira elméleti mint gyakorlati, vizsgálattételt óhajtnók, mind ama tárgyakból, mellyek tudása 's ismerete ügyvédnek nélkülezhetlenjei, — a' festő művészségét, 's ügyességét nem költészeti tehetségéből, hanem abból, mit ecsetje előnkbe teremt, szoktuk megitélni, az ügyvédben kellő ismeretek, felette különbözők a' jó biró ismereteitől.

Igen czélszerű lenne a' szóbeli vizsgálatokra nézve az erdélyi rendszert, legalább anyiban, követni, mi szerint az ügyvédi vizsgálatok ezután is mindenesetre a' kir. tábla választmánya előtt, de akként történnének, hogy sértetlen maradván ennek kérdezési joga, minden esetre ez jelelné ki a' tárgyakat, mellyekből eme vizsgálatra a' Személynök által, a' középponti fegyelmiszék tagjai közöl nevezendő két ügyvéd tenne az ügyvéddé leendőnek kérdéseket, felállna irásban ki dolgozandó tárgyakat.

Ha az egyed szerencsésen esne át a' vizsgálatokon, ügyvéddé esketendő, 's oklevéllel ellátandó, mellyben azonban minden különző osztályozást mellőzve ama általános kitétellel kivánnók ügyvédi képességét tudatni „ügyvédkedhetésre alkasmasnak találtatott"; mert ilynemü osztályzásoknak gyermekek között ösztön élesztésül ha lehet is helye, de nem férfiak között, kik ügyvédekké levén egyformán tartoznak ügyvédi hivatásuknak megfelelni; — valamint tehát ez osztályozásnak, ugy —

29. §.

Nem lehetünk baráti ama némellyektől tervezett, 's a' már ügyvédek közötti *életkor szerinti osztályzásoknak* *) sem; — ki ügyvédkedésre képesnek találtaték, legyen öregebb, vagy fiatalabb, mindegy, 's nem épen igen kell attol

*) Versuch über das rechtlich-politische Verhältniss der öffentlichen Sachwalter zum Staate. Von Hofrath Grund. Regensburg 1804.

tartani: hogy a' fiatal ügyvéd a' tán nagyobb feladatú ügyeket könnyen veszélyeztethetné; bizonyára elég belátásuk leend a' feleknek magokat nem koczkáztatni, midőn öket 's egyedül öket találná a' vész.

30. §.

Szinte ekként nem helyeselhetjük ama nézeteket sem, mellyek szerint az ügyvédnek, *évei után bizonyos minőség* sajátitatnék *) ha p. o. az első évben alsó bíróságoknáli ülnököknek, 's későbbi években felső bíróságok szavazattal biró tagjainak, — mindig azonban csak mint ügyvédek, neveztetnének. — Minek törvény által olyasmit kimondani, mit az ügyvéd érdemei által különben is sajátithat? — Előadánk feljebb az ügyvédi hivatás fontosságát, 's ugy hiszük egy derék ügyvédet sem ismerendünk, ki szégyenelni fogná minőségét.

31. §.

Ügyvédnek ügyvéddé avattatása alkalmával *eskü* kell mondania; 's ez esküforma legot minden nemzetnél törvénykönyvébe foglaltatik, már eme esküforma szerkesztetése nem csekély feladat, hogy egyrészről czélirányos legyen, 's másrészről álesküre ne vezéreljen. Vannak esküformák, mellyek szerint az ügyvéd esküt mond, hogy szóváltásaiban minnél rövidebb, világosabb leend, 's mindenkor megbizatását pontosan követendő. De valljon hánynak adaték közzülünk ama ritka szép tehetség: rövidséggel világos, 's a' tárgyat még is kifejező tehetséget párosíthatni? 's ki erre esküdne, nem legkönnyebben követhetne el álesküt? sokkal czélirányosabb az esküformát általános kitételekkel szerkeszteni, 's ekként fentartani az eskü szentségét, melly legot megsértetik, mihelyt az ügyvéd legcsekélyebb pontját mellőzi

*) Über die Organisation des Advocatenstandes. Hannover 1801. — Entwurf einer Advocaten-Ordnung für das Grossherzogthum Sachsen-Weimar-Eisenach. Weimar 1832.

adott esküjének. — Mit mondjunk honi ügyvédeink esküjéről! menyi esküttörés! borzadunk meggondolni! *)

32. §.

Az ügyvédikart közelebb érdeklő tárgyakról szólván nem lenne épen czéliránytalan, ha ügyvédeink rendesen vezetett kézi könyvet, vagy naplót tartanának. Bizonyságául szolgálandna ez az egyed ügyességének, 's egyszersmint: miként helyetteskede védenczéért? — Ez okon magában foglalna ez minden, a' fél részére tett, bevétel vagy kiadás pontos feljegyzését, annak leveleit, megbizását, okleveleit, 's a' t. Magából értetvén, hogy az ügyvéd a' mondott eredeti okleveleket az ügynek bíróilag bevégzete vagy elintézte után többé a' félnek feltétlenül kiadni nem tartozik, mert azonfelől, hogy az erre netán kötelező törvény a' legszigorabb, legkevésbbé méltányolhatóbb, sőt legigazságtalanabb késztetés fogna lenni, bizonyára ha csak ugyan létezne ily törvény, szorgalmas 's lelkiismeretes ügyvéd soha sem foghatna megnyugodni, soha sem lehetne biztositva: valljon, az oklevelek kiadása után később, nem fognak e' védencze részéről olynemü igénylések tétetni, melyjyek alól, az oklevelek hiánya miatt, nem kellőleg, vagy épen nem is foghatná magát kitisztithatni? — Csak ama feltét mellett adhatja tehát ki az ügyvéd védenczének a' kivánt okleveleket: ha ez eleve mindennemü, részére tett kiadások, és illető járandóságoknak eleget tett, és minden közötte, és ügyvédje közti viszonyokból keletkeztethető igénylés jogáról lemond. Igen kivánatos fogna lenni: sőt magában a' dolog természetében fekszik, miszerint az ügyvédnek naplójában létező oklevelek igazságszerűségére nézve, ügyvédi hivatása minőségére tett hivatkozása elegendőnek tekintetnék mindaddig, mig csak ellenkező nem bi-

*) Einige Worte über den Advocateneid. v. Kettennacker, im Archive für die Rechtspflege und Gesetzgebung im Grossherzogthume Baden.

zonyitatna ellenne, 's ekkor a' törvények világos rendelete követeltetnék felette.

33. §.

E' részben az oldenburgi herczegségben ugynevezett utasitási *Jegyzőkönyvek* (Instructions Protocol) léteznek, 's a' fel- és alsó bíróságok előtt folyó perekbeni eljárás röviditése-, 's javitására használtatnak. Ez utasitási jegyzőkönyv mintegy jelenvalósitja az ügyvédnek a' per előtervét, magában foglalja a' pert, a' módot, és utat, melylyel kerestetik, ugy szinte minden a' perhez tartozó, az által érdeklett, vagy abban álló személyeknek p. o. litis consors, litis denuncians, adcitatus 's a' t. vezeték, 's keresztnevét, lakását, és helyzetét, a' speciesfactit, szóval mind azt, mi ügyvéd, és védencze között, ugy lehet kétesség-, vagy ellenkezésre szolgáltathatna okot. Ezért mindennemü bizonyitások, bizonyitási eszközök, oklevelek, szemlék, esküfeladások körüli észrevételek, tanúk előállitása, ezeknek vallomásait netán tárgyazó ellenvetések, — továbbá a' panaszbeli kitételt érdeklő feleselések, és pedig ha az ügyvéd panaszlottát képvisel, tartozik ez a' kérdéses panasz kitételei felől: valljon, és menyiben lennének igazak? el nem változtatvák-e abban a' tett körülményei? avagy el nem hagyatvák-e? ügyvédjével őszinte értekezni, ez fogván őt értesiteni, miként viselje magát? miként intézze netán lehető ellenvádját? — mindezek következményeikkel együtt pontosan bejegyzendők. Miután azonban a' birónak joga van eme jegyzőkönyveket, a' mikor tetszik, maganak előmutattatni, abban a' védencz titkai saját veszélyeztetése nélkül benemjegyezhetők, 's ezért bár mi hasznosaknak látszassanak is, lehetetlen azokat a' mondott birói megtekinthetési jog miatt, nem czéliránytalanoknak nem mondani.

Áttérve már most az ügyvednek ama egyes jogai, és kötelességeinek részletes előadására, mellyek biró- és félközötti viszonyaiból keletkeznek; lássuk tehát először

34. §.

Bíróság iránti jogait és kötelességeit az ügyvédnek. Valamint az ügyvéd joggal követelheti, hogy a' biró egymásközti viszonyaiknál fogva, 's ezekhez mért tisztelettel viseltessék iránta, ugy másrészről szinte kötelessége minden tisztelettel viseltetni birája iránt, 's ezért különösen figyelemben kell tartania, hogy bíróval levén dolga, ennek, mint az állományok legelső, 's legszentebb intézkedésének telljes tisztelettel tartozik még akkor is, midőn jogositottnak érzi magát ellenszót emelni. — E' tisztelet, és becsület alatt azonban nem kelletik rabszolgai alávetettséget érteni, és minden igazság kiszolgáltatását tárgyazó ellenkezést, vagy szót tiltottnak tartanni, csak hogy a' bíróság méltóságához, 's illedelemhez legyenek alkalmazvák. Mind ama esetekben pedig mellyekben a' bíróság magát ügyvéd által, akár szóval, akár irással sértetve érzi, joga van törvényszabta elégtételt szerezni a' nélkül, hogy ezt fegyelmiszéktől várná, mert ennek — mint előadva volt, legot abban sarkallik kötelessége; hogy a' vétkező 's bíróság által vétkesnek talált egyedet, mindenkép a' jogutra tériteni igyekezzék. — Megkelletik azonban mondottjainkra nézve különböztetni a' **birót** a' **bíróságtól**, vagyis a' személyt a' hivataltól; és e' megkülönböztetésnél fogva, mellyet igazság elvei szerint nélkülezhetetlennek hiszünk, midőn ügyvéd birót, tehát személyt, sért meg, őt a' fegyelmiszéknek bejelentetni, 's az által saját rendje szerint, óhajtnók elitéltetni, mert ez által egyrészben főleg távolitva lenne ama veszélyes körülmény, melly szerint a' sértett maga bosszulja meg sérelmét, — ugy másrészről kétségtelen lévén az, hogy eme mondott esetben nem büntetés fogna lenni a' sértést sujtó következmény, de legot birót legkevésbbé illő bosszú; — „Nemo in propria Causa Judex" oly elv, mellynek valóságát czáfolni nehezen, de távolitani lehet, és kötelesség, noha napjainkban fájdalom! nem egészen küszöbölteték ki ugynevezett divatvilágunkból. —

Ovakodjék továbbá az ügyvéd a' bíróskodás *sanctum* et *terribile* helyét szenvedélyek, es Conviciumok bajhelyévé lealacsonyitani, vagy oly kivánatok, 's követelésekkel terhelni a' birót, mellyek jog, törvény, és igy, igazsággal ellenkezők. Jaj annak az ügyvédnek, ki a' törvénykezés szenthelyét, mintegy sorshuzási teremnek merész tekinteni, mellyben a' törekvések eredményét egyedül vakszerencse szülöttének képzeli.

Joggal követelheti ellenben a' bíróságtól fáradalmai, 's érdemei meltánylását, mert e' nélkül hivatása szentségének kellően megfelelni képtelen. Követelheti: hogy hivatása eljartában semmi gátló akadályok ne hengeritessenek elébe, 's a' biró ne merje késztetni őt a' rá bizott ügynek ez-, vagy máskénti vitelére, mert noha nem csak joga, de kötelessége a' birónak a' netán törvényt mellőző, megszegő ügyvédet annak megtartására késztetni, egyátalában nem tiltathatik el semmi törvényes okoskodástól, és bármi jogtétel-, 's mi módoni védelmétől mindaddig, mig törvény korlátai között halad. — És ha a' birónak hatalmában áll büntetni az ügyvédet, 's csak azért büntetni: mivel az ügyet igy, és nem amugy védé, mivel ez, vagy amaz perutját választá, mivel itt rövid-, amott hosszas védelemmel élt, mivel perorvoslatot használt, mivel a' tán nem törvény, de ugy lehet önkény szerint hozott itélet ellen felsőbb bíróságnál keresett pártolást, (mert e' sorok irója is ismert, 's fájdalom, hogy igen ismert Kazinczy Gábor fésüs honában egy pünkösdi királyka szolgabiró-; vagy jobban Kossuthként kényuracsot, ki előtt nem lehetének sértetlenek a' házi viszonyoknak leggyengédebbjei sem, 's az igazság helyett „hatalom" volt jelszava tetteinek; — e' kényur bizonyos pernek rögtöni bevégeztét csupán személyes, vagy inkább baromi düh élvezésből óhajtván végitélet hozatal fenyegetésével siettetvén a' perben álló, különben a' megyei ügyvédek egyik legjelesbikét, 's attól e' választ nyervén „*hogy hoznál itéletet, hiszen még azt sem tudhatod, mit irok e' condescendálandó perben, 's semmi*

esetre se hidd, hogy mi alperesek fogunk veszteni!" (NB. a' szolgabiró, és ügyvéd egykor tán iskolatársak voltak, 's innen magyarázható a' vice istenke*) leereszkedése) mi lőn a' válasz „*anyit mondok Zsiga! végezd be a' terminuson a' pert, mert* — magyar affirmativa — *bár mit irsz is bele, itélni én fogok!*" 's ugy lőn az oroszlányi igazság végbement. Ha ily esetek adhatják előmagokat, pedig kifogja tagadni, hogy nem gyakort adják elő?) hol ekkor a' védelem szabadsága? hol az ügyvéd függetlensége? hol az igazság? 's legfeljebb Bajza eme versecskéje:

„Van biró a' felhök felett, áll a' villámos ég!"

nyújthat a' valóban anyagilag szenvedő kebelnek szellemi vigaszt.

Honi törvényeink a' bíróság elleni vétőre, minő büntetéseket rendelnek? előadva volt történeti vázlatunkban.

35. §.

Fél iránti jogai, és kötelességei az ügyvédnek mindazon alapszanak, min hivatásának egész létele. Igazlelküség, hüség, titoktartás, és a' jogok tudása kisérje őt, 's jellemezze cselekvéseit, és mind azt, mit védencze személyesen igazságosan felhozhatott, vagy tehetett volna, mind azt fogja képében igazságosan elmondani 's tenni az ügyvéd.

Igazlelküségből kiindulva tartozik az ügyvéd a' megkereső félnek ügye állását, minden szinlés avagy visszatartózkodás nélkül elébe terjeszteni, mert ki a' rábizott peres dolgot annak igazsága felőli saját meggyözödése ellen, csak mesterkedés által, húza vonja, ügyvédi diszes hivatása ellenére tesz; ellenben joga van követelni, hogy a' fél is tudassa véle a' dolog mivoltát, annak legcsekélyebb körülményét sem titkolván el, és ekkor az ellen, mit roszal, legkeményebben nyilatkozni köteles, 's a' hatalmában

*) Egyik tisztválasztás alkalmával főszolgabiró kivánván lenni; a' ként tetszett alszolgabiró urunknak nyilatkozni „ha fő nem, vice isten sem leszek", pedig megmaradt alszolgabiró.

lévő minden eszközökkel vivni oly cselekedet, vagy védelem ellen, melly neki, midőn az iránt megkérdeztetett, gáncsosnak látszott.“

Észtani elv „igaztalan ügynek védelmezése tilos.“ Szabad legyen azonban kérdeznünk: *miből áll az igaztalan ügy?* az-e mellyet a' biró ilynek nyilvánitott itéletében? vagy mellynek igazságtalansága felől az ügyvéd egyedileg meggyőződött? miután az első esetre nézve itélet előtt nem lehetne határozni, ha csak lehetőnek engedjük a' ‚filius ante patrem‘ képtelenségét? — Mi e' részben a' ne tán felhozandó analogiát illeti, melly a' honi rendszerünkben ugynevezett „praejudicia Curiae Regiae“ felső bíróságok itéleteire legot alkalmazható; — kérdjük: lehet-e biztosan az analogia hibátlan voltát lehetőnek gondolni? — lehet-e ezekből hason eseteket szabályozó rendszert következtetni? mi ennek hosszas fejtegetésébe bocsátkozni nem akarunk, mert kétségtelennek hiszük ama természet titkaiban sarkalló elv igazságát, miszerint semmi sincs a' természetben egymáshoz hasonló; — mert tudjuk, hogy miként lehetnek 's vannak Curiánknak egyenlő itéletei, lehetnek, 's vannak egymással ellenkező itéletei is; — 's legyen e' részben csupán például felhozva a' kir. Curiának két ellenkező itélete az Ingessióra nézve; ugyanis 1796-ik év május 23-ról költ a' kir. táblának, Tasnády Klárának Sárközyek ellen hozott perében egy itélete melly eme elvet állitá fel „Causae ad Invalidationem Fassionis ex neglecta praemonitione Ingessionem non recipiunt,“ *) holott előbb mind a' két tábla 1779ik év jan. 11én mind a' hétszemélyes tábla 1781. év január. 31én, Somogyi Sándornak Almássyak elleni perében, — ugy szinte később a' kir. tábla 1819ik év Egerváry Kristófnak gróf Festetics György elleni perében hozott itéleteiben ugyan azon szavakkal az ellenkező mondaték ki: „Causae ad Invalidationem ex neglecta Praemonitione In-

*) Lásd Molnar „Sententiarum Curialium“ Extractussának I. R. 57ik lapján a' 20ik szam alatti itéletet.

gessionem non recipiunt.“ *) Láthatni csak ezekből is, mi gyakran változnak, 's szükségkép változni kelletik a' birák itéleteinek, mert mi következnék ismét abból, ha azt, mi tán egyszer gyarló emberi tévedésből felállitva lőn, megmásitani, végkép eltörleni nem lehetne? — Bizonyára sokkal fontosabb ama második kérdés:

Valljon *tartozik-e az ügyvéd általán minden ügyet felvállalni?* tehát azt is, mellynek igazságtalansága felől egyedileg meggyőződött? — E' kérdés már az 1836iki angol „Edinburgh review“ után jeles Szalay Lászlónk által megvitatva lévén, nem tartjuk feleslegnek az általa mondottakat nagyrészben szórúl szóra közleni: „Ha olly esetet vall be ügyvédének a' védenz, melly magában véve nem áll; ha megismeri, hogy azon kereset, mit védelmeztetni kiván, alaptalan, akkor kétségkivül tartozik azt fel nem vállalni az ügyvéd, mit valótlannak tud. De ha csak gyanúsnak látszó esetet biz reá a' védencz, köteles-é az ügyvéd azt mindenkép megvizsgálni, 's azon lenni, hogy előlegesen kitudja, ha való-é vagy sem? — Bizonyosan nem. Néki arra nincsen módja, nincsen ideje a' vizsgálódásra. Ő gyanu esetében, az illető féllel tudatni köteles, hogy elfogja veszteni az ügyet, ha nem ollyan minőnek elejébe terjesztetett; de ő köteles egyszersmind ollykép felfogni az adatokat, mint azok elejébe adattak, a' felelet terhe ez esetben is az értesitőt illetvén“, mert az ügyvéd előterjesztései mindenkor mint a' védencz előterjesztései tekintendők, 's nem ön hanem védencze személyében és képében jelenik meg a' biró előtt, 's bár mit állitson is feleselése közben azt ugy kelletik tekinteni, mintha azon fél által mondatott volna, mellynek képét, és személyét viseli. „Ha csak a' törvény világosan nem szól a' fél ellen, 's ha csak az eset jogtalanságát megnem ismeri a' védencz, ennek tagadhatatlan joga van védetni e' két tekintetben az ügyet,

*) U. o. a' 2ik R. 112ik lapján a' 12ik és a' 127ik lap 131ik szám alatti itéleteket.

's ezt előadni, és mindenkép előmozditani köteles az ügyvéd. Okát könnyü átallátni, nem csak ha az ügy felvállalása előtt járó, mindenkori előleges megvizsgálás teljes lehetetlenségét vesszük tekintetbe, — hanem még világosabban, ha egy más, igen lényeges körülményre figyelemmel vagyunk."

„Ha az ügyvéd véleményétől függ, valljon hozzá fogjon-é az ügy, viteléhez, vagy sem (az az oly ügyhez mellynek vitelét, dij fejébe, reá bizta volt védencze) — mennyi idő fog kivántatni, hogy meghatározott véleménye lehessen az ügy egészéről? 's ha e' véleményhez képest kell védenczének segédére, mennyi idő fog kivántatni, hogy hajlandóságot is érezzen az ügyhez? Lehet-e csak legkevesebbé is kétkedni arról, hogy ezen előleges megvizsgálás kaput tár a' legvastagabb, 's az igazság védelmére, és kiszolgáltatására nézve leggyászosabb visszaélésnek, uz ügyeknek és védenczeknek az ügyész inye szerinti választására? Mi könnyű lesz majdan válaszolni: „én azt nem hiszem, mit ön regélt nekem", vagy „én nem tartok e' törvénynyel" és igy megtagadni a' segédet nyomorútól és szegénytől azon ürügy alatt, hogy nem akarunk védelmére kelni az igazságtalanságnak! valóban azon silány ellenvetés, hogy kivétel nélkül minden ügynek segédére kél az ügyvéd, 's hogy ennél fogva eszközül szolgálhat az elnyomatásra, és kezet nyujthat az igazságtalanságnak, egyenes és rövid uton vezet minden bizonnyal az ártatlanság elnyomására, és az igaztalanság elkövetésére. Mert ezen vád, közelebbi vizsgálatra, azon panaszban pontosul, hogy mindenik félnek van ügyvéde, 's miután csak egy fél mellett állhat az igazság, tehát igy okoskodnak, minden esetre igaztalanság véde az egyik. Való, — de az itélet hozataláig a' feljebb mondottak szerint nincs jogod mondani, mellyik oldal az igaztalan. Ennél fogva a' vád csak abban állhat, hogy az ügyvéd előleges megvizsgálás nélkül válalta fel az ügyet. Következőleg, az ajánlott gyógyszer épen emez előleges vizsgálat, melly természetesen magában foglalja az ügy el nem

fogadásának jogát, 's ime ez a' törvényes segéd monopoliumát adja a' gazdagnak, a' hatalmasnak, a' népszerűnek, 's ha egészen el nem zárja az itélő székeket a' gyenge és a' nyomorú előtt, legalább megfosztja őket azoknak segédétől, kik ügyességök és tapasztalásuk által a' tárgy biztos vitelére alkalmasak volnának. Valóban ha ezen fonák, de erősen pártolt vélemény megállapitatnék, ha gyökeret verne olly annyira, hogy gyümölcsét termeszthesse, a' felvállalás előtt járó, mindenkori előleges megvizsgálás kötelességét, — ollyas idők állhatnának be, mellyekben bizonyos felek egyátaljában minden jogsegédtől záratattnak el, e' rendelet következésében. Álljon be a' politikai erőszak, az önkénykora, valljon foghatna é védőre találni az áldozat, akár a' törvénykar alantabb álló tagjai között, ha ügyének felvállalása vélemény szerinti volna, és nem parancsszerü? — Ha a' felszólitott ügyvéd illy fonák szabálynál fogva köteleztetnék azt megvizsgálni, 's ön maga iránt igazsággal megnyugtatni, valljon nem fogja é ön védelmére forditani e' szabályt, 's attól megtagadni a' segédet, kit áldozatul jelelt ki az önkény? Ha nem fog é épen e' szabály az ügyvéd veszedelmének forrásává, egyetlen egy forrásává alakulni? Mert még a' felvállalás nem függ szabad választásától, még szoros törvény által mindenkinek, 's mindenik ügynek védelmére köteleztetik, addig szükségképen ment minden felelet terhétől. Maga az önkény sem fog vádat találni ellene, még szoros kötelességből jár el az ügyben, de függjön csak véleményétől az elvállalás, már akkor őt kérdőre vonhatná, 's elégséges okot fogna találni, őt nemes tisztének gyakorlatáért megis büntetni. A' mi Károlyaink, és Jakabaink alatt nem sérültek meg anyagilag azok, kik ollyas ügyeket védelmeztek, mik ellen agyarkodott az önkény. Az itélet közben magát néha csakugyan hallató becsületért bünhődtek a' birák; az ügyvédek nem soha. Még a' rémület uralkodása alatt is, Párisban, midőn az iszonyatos revolutioi itélőszék a' vérszomjazó nép fenyegetéseinek engedett egészen, — mindig találtattak, kik

védjék az ügyet: de a' birák gyávasága miatt foganat nélkül maradott a' védelem. — Ha az ügyvédek, mint vádolóik kivánják, annak gyakorlatában lettek volna, mit az igaztalan ügy fel nem vállalásának nevezgetnek, akkor az emlitett angol birák még csak egyszer sem hallatták volna az igazság szavát; 's mi jóval fontosabb mind azon nemes példányai a' tanultságnak, és okoskodásnak, mik azon gyászos időben a' jog őrzésére szolgáltak, oda vesztek, és az önkénynek végre csak ugyan sükerült lerontatása még tova halasztatott volna!" —

„Azon kétségbe nem vonható tételből, hogy az ügyészet elkerülhetlenül szükséges az igazság kiszolgáltatására, következik ama szintugy tagadhatatlan másik, hogy az ügyvéd egyátaljában nem biráskodhatik az ügy felvállalásakor 's foganatot amaz első tétel csak e' második által nyer. Azon esetek, mellyekben az ügyvitele tilos, már feljebb jeleltettek ki; de ezeken túl egyátaljában nem korlátolhatni az ügyvéd kötelességét. Ez világos magából az alapszabályból, melly az ügyek válogatás nélküli felvállalását egyenesen parancsolja. Mert ha joga volna hajszálhasogató pontossággal előlegesen fontolgatni védenczének mindenik ügyét hogy igazsága iránt megnyugodhassék; akkor az ügynek felvállalása után, némelly esetekben puszta játékká válnék az egész védelem. 'S csak ugyan nem volna lényeges különbség az ügyvitelének egyenes megtagadása, 's annak olly czélboli felvállalása között, hogy megmondhassuk védenczünknek, miképen ügyét a' bíróság elejébe lélekismeretesen nem terjeszthetni, vagy — a' mi egyre megy ki — hogy bizonyos részek alaptalanoknak látszván, azokat elhagyni kelletik. Az előleges vizsgálat, mellynek ugy — tekintvén azt, mint lehetségest, rosz következményeit kimutattuk, igy esak a' felvállalás napjától az első feleselés napjára tétetnék által, 's csak új kapu táratnék, kibúvhatni az ügyből. Innen az ügy fel nem vállalása ellen szóló szabály kikerülhetlenül ama másik szabályra vezet, melly mind azon adatokat előterjeszteni parancsolja, miket ügyére nézve

kedvezőknek tart a' vedencz; előterjeszteni ennek auctoritásából, az értesités pontosságának előleges megvizsgáltatása nélkül is. Azon ellenvetésre, hogy az ügyvédnek gyakran ollyasfélét kell állítania, mit valótlannak g y a n i t, azt válaszoljuk, hogy neki gyanúján megnyugodni nincsen joga. Azon ellenvetésre hogy néki néha ollyasfélét kell állítania, mit valótlannak h i s z, válaszunk az, hogy tiszte nem ollyas dolgok állitásában áll, miket valóknak hisz, hanem ollyasokében, mik valók gyanánt terjesztettek elejébe a' fél által. Az ügyvitele nem alapúl felőlöki individualis hitén, 's védenczének követelését nem e' hitalapra építi. Aztán az ügyvéd, ki azt állítja, hogy valónak hisz olly ügyet, mellyet nem tart annak, megszegi az igazságot, 's épen menthetetlen cselekvényt követ el. Dr. Paley ugy szól az ügyvédről, „mint ki védenczének ügyét igaznak állítja, vagy igaznak véli." Ő az ügyet igaznak állithatja, sőt igaznak állitani tartozik, mert azt úgy cselekszi mint ki védenczének képét viseli, de az ügy igazságában önhitével előállani nincsen joga, hanem ha valóban igaznak hiszi. Mert különben kivetköznék képviselői characteréből, mellyben egész kötelessége és egész vedelme áll; és ön személyében állana elő, 's ez meg nem fér tisztével." — Egyébiránt.

„Addig, mig az ügyvéd csak mint képviselő állitja azt, minek állítására a' fél által felhatalmaztatik, semmi esetre sem gáncsoltathatik, mert tudja kiki, hogy a' fél ön előadását olvassa, 's kivilágosúl majdan, ha ez hitelt érdemel-e vagy sem. Minden buzgóság, mellyel csak vihetni az ügyet, — minden elmésség, mellyel azt valónak kitüntethetni, — minden pathos, mellyel részvétet gerjeszthetni iránta, szükségkép ugy tekintetnek, mintha a' védencznek saját kiömlései volnának; az ügyvéd csak azt terjeszti a' bíróság elejébe, mit előterjesztene maga a' fél, ha a' szükséges képességgel, és szónoklattal birna. Azon ellenvetésre, hogy a' szónoklat gyakorlását nem kellenék megengedni, minthogy nem csak védelmezni a' jogot, hanem segiteni az igaz-

talanságot is czélja, — azt válaszoljuk, hogy ennek vitatásába most bé nem ereszkedünk, mert igy magok a' felek hasonlókép eltiltatnának minden hivatkozástól az érzelmekre; nekünk pedig jelenleg csak az ügyvéd tisztével van dolgunk. Kétségkivül, ha a' szónoklat művészetét számüzni kelletik a' közügyekből, számüzetni kell a' törvénykedésből is. De azon ellenvetésre, hogy több bajt vonhat maga után a' gyakorlott szónok kezében illy eszköz, mert az igazság folyamata igy függővé tétethetnék ez vagy ama fél ügyvédének nagyobb, kisebb szónoki képességétől, válaszunk az: hogy az ügyvédek szónoki tehetségei sokkal inkább közelitenek egymáshoz, 's hogy köztök nincs olly nagy különbség e' pontban, mint a' nagyobb közönség tagjai között. Aztán a' fél tekintete és könyei néha több hatással lehetnek a' biró érzelmeire, mint az ügyvédnek legszivrehatóbb beszédei."

„Az eddigelé mondottak talán kimerítik a' kérdést. De más alakot ölt fel ez néha; lássuk tehát ebben is, ámbár könnyü leszen reá alkalmazni az előbbeni észrevételeket. — Egy fél azon van, hogy megnyerhesse, mit igazságosan bir egy másik, vagy olly jószágot tart mint sajátot, mellynek birtoka mást illet. Bizonyosan, nincsen igaza, — ő ezt nem is akarja elhitetni az ügyvéddel, de tudja, hogy vannak törvényes árnyalatok, a' törvényes folyamat és bizonyitás szabályaiban példának okáért, mellyek őt képessé tehetnék a' lélekisméret ellenére is győzni; és a' nélkül, hogy elcsavarná az adatokat, segédet kér ügyvédétől az igaz tulajdonos ellen. „Én a' jószág birtokában vagyok, igy szól, melly különben szomszédomat illeti, de az egyetlen egy tanú, ki ellenem bizonyíthatna, meghalt, 's azt kivánom öntől, hogy védelmezzen. Ez, kétségkivül, tulságos egy eset," hazánkban azonban az aviticitas szerencsétlen csillagzata alatt, mindennapi 's azt hiszi a' review irója: „egyike azon kivitelbelieknek, midőn az ajánlott követelés igaztalanságáról maga a' védencz értesiti az ügyészét", 's úgy vélekedik, hogy „igen kevés ügyvéd fog találtatni, kik ma-

gokat illy szembeszökő igaztalanság eszközeivé lealacsonitsák.“ Mi hazánkra nézve ellenkezőt hiszünk a' napi tapasztalás által igazoltatni, noha lehetnek esetek, mellyekben az ügyvédek akaratlanúl vállnak illyes eszközökké, „elpalástolván előttök is az igazat a' felek, de bár mit gyanitson is illyenkor az ügyvéd, kötelessége világosan ki van jelelve, mint azt megmutattuk volt.“

„Lesznek, kik mondani fogják, hogy, ha tudja is védenczének jognélküliségét az ügyvéd, még is kötelességében áll felvigyáznia védenczének ügyére, azon esetre, ha más a' követelő: mert ki valakinek birtokában van, csak törvényes uton fosztathatik meg tőle; mert a' positivus törvény teremtménye lévén minden birtok, a' jószág azt illeti, kit más törvényesen nem vethet ki belőle; és mert a' tanúnak esetleges halála csak ugy árt a' keresetnek, mint akármi más eset, melly valóban másra szállithatná a' tulajdont. Rövideden azon szoros jog, mellyre mindenik fél hivatkozhatik, élni a' hozott törvény egész jótétével, 's ügyvédet jelelni ki képviselőül, fenntartathatik. Mondhatni azt is, hogy fél és ügyvéd egyiránt nem tartoznak felelni a' törvény hijányáért; hogy midőn tökéletlensége miatt valakit jogának elérésében gátol a' törvény, tettleg másra szállitja e' jogot; és hogy csak olly eseteket vonhatni a' lélekismeret magasabb itélő széke elejébe, mellyekről megfeledkezett a' birói rendszer. Ha a' tárgynak e' nézőpontjából igazolhatni-é az ügyvédet, midőn megismérvén igaztalanságát a' fél, az eset kedvezésére támaszkodván, még is a' védelemhez fog, — ennek vitatásába nem ereszkedünk. De a' mondottak elégségesek annak megmutatására, hogy azon közönségesebb esetben, ha egy fél védelmére szólitja az ügyvédet a' nélkül hogy jogát bebizonyitaná, ezen védelmet késedelem, és előleges vizsgálat nélkül felvállalni kelletik.“

„Van egy eset, mellyben soha kétség nem támasztatott e' jog iránt, még akkor sem, midőn ügyvédjének megvallotta a' fél, hogy védelme épen alaptalan. Értjük azon ese-

tet, midőn gonosztévő a' védencz, és a' fenyitő törvény alá került, vagy midőn polgári keresetben ugyan, de gonoszságról vádoltatik valaki. Soha sem vonatott kétség alá, hogy az ügyvéd köteles felvállalni illyenkor a' védelmet, 's mindenkép azon lenni, hogy sükerét lássa a' fél. Okúl ezt szokták adni: mert igazságosan csak az szenvedhet, kit szoros törvényes próba vallott vétkesnek; 's ellenkező esetben joga van azon bánásra, melly illeti az ártatlant. Bajos volna mindenik esetre alkalmazni e' különböztetést: mert az sülne ki szorosabb vizsgálat után, hogy azon okadás, melly gonosz tett esetében vagy ehhez közeljáróban a' védelemjogának istápolására fordíttatik, hasonló jogot fogna más esetekben is alapitani." És e' rövidke okadás felesleggé tesz minden hosszasabb vizsgálatot. „Hogy a' fenyítő jog alá kerülő esetben, midőn büntetést rovunk valakire, nyilvános példa adás fejébe, élesen kijelelt különböztetést kelletik tennünk a' vádló, és a' védő kötelességei között, 's ennek olly széles tért kelletik nyitnunk, minőt amaz egyátaljában nem követelhet, — erről nem is kétségeskedhetni, 's eléggé ismeretes alapon nyugszik e' különböztetés."

„Van egy nevezetes hely Cicero officiumaiban, — mellynek betűértelme meghatározottság hijányt árulna el ezen nagy philosophusban és tökéletes ügyvédben, vagy mindennapi körülményekre nem ügyelést, mi nála olly szokatlan, hogy más értelemben kelletik venni e' helyett. Minekutánna elmondotta volna, mint tagadhatatlan tételt, hogy nincs mivel igazolhatni egy ártatlan személy üldöztetését, — 's itt olly személyt kelletik értenünk, kit ártatlannak tart az üldöző, — beszédét igy folytatja: „Nec tamen, ut hoc fugiendum est, ita habendum est religioni, nocentem aliquando, modo ne nefarium, impiumque defendere." Ez betüértelemben véve azokat, kik ollyasról vádoltatnak, mit a' legnagyobb véteknek tart, ugy látszik, eltiltja a' védelem jótéteményétől; pedig ez, a' hogy észrevettük volt, annyi, mint azt kivánni az ügyvédtől, hogy előleges vizsgálat után szüntesse meg a' védelmet olly esetben, melly védői kötelességét

épen parancsszerüleg igénybe veszi. De itt a' védelem alatt Cicero alkalmasint a' vétek védelmét érti, ha az megvan mutatva, vagy megismértetett. Ez kevéssé valótlanná teszi a' tételt, — de még ez értelemben is csak ugyan alap nélkül szükölködik. Mert védelemben, akár igazulóban, akár mentegetőben, illyes vádlottak is részeltethetnek, épen ugy, mint a' gyilkosság vádja alá vonatott, 's azt, hogy Clodius általa megöletett, nem tagadá Miló. Igy példának okáért, ugyanazon Clodiusnak istentelen tette, hogy a' titkos szertartások ünneplése alatt Caesar házába lopódzott, meg ismertethetnék, 's a' félnek nem tudása, hogy mi történik, hozathatnék fel védelmül; vagy az, hogy tudott felőle, 's ennél fogva vétkessége megismertethetnék, de ittassága, az ifjuság, elcsábitás, 's egyébb környülmények hozattatnának fel a' büntetés lágyitására. Nincs ok, mellyel azt meg mutathatni, hogy illyenkor különböztetést kelessék tenni az istentelenség és más vétkek között."

Nem kevésbbé lőn vitatgatás tárgya ama kérdés is „valljon vállalhat-e ügyvéd ügyet ama reményben: — hogy az általa tudva lévő 's lehetőleg a' pert, védencze részére, veszélyeztető körülmények nem fognak szóba vétetni, avagy nem fognak bebizonyíttatni;" oly soknemük, 's annyira elágazvák e' kérdés lehető esetei is, hogy azt általános, „igen" vagy „nem"mel eldönteni alig lehet, 's feloldása legfeljebb ama közönséges elv által eszközölhető, valljon az ügy magában véve jó-e vagy rosz? valljon az ügyvéd védencze javát vagy kárát eszközlendő lélekismeretes meggyőződésből vállalta é el az ügy védelmét? —

Az ügyvéd, fél iránti, kötelességei egyikének mondánk a' hűség, és titoktartást. A' hűség nem egyedül abban áll, hogy hűtelen ne legyen az ügyvéd, hanem abban, hogy hűnek mutatkozzék a' rá bizott ügy egész vitele alatt. Tettleges hűtlenségek, mint: titkon való megvesztegettetése az ellenfél által, a' rá bizott titkoknak az ellenféllel való tudatása, egy másik véteknek teszik alapját, a' praevarica-

tiónak, ama már az ó kor által is anyira szörnyűnek ismert bűnnek, hogy magok a' Rómaiak kétkedének a' praevacatió szónak eredetét meghatározni *). E'bűn cselekvés — committendo, — és mulasztás — ommittendo — által követtetik el; amaz tanácsadás által az ellenfélnek, azok ügyeinek titkon vitelével, 's a' rá bizott titkok elárulásával; emez szándokos mulasztás által; — mindkettő azonban gonosz szándokot tesz fel. — Tartozik tehát az ügyvéd a' közte, és fél közötti viszonyok telljes megszüntével is, az az: ha a' rá bizott ügyet megbizóinak akár önként átadá, akár elvéteték tőle, a' reá bizottakra nézve hűséggel viseltetni, a' rá bizott titkokat soha sem szabad elárulnia, vagy az ellenfélhez áttérnie, a' viszony, melly ügyvéd, és fél között létezik, leggyöngédebb természetü, 's bár menyire legfinomabb tapintatra mutassanak e' részben is a' romai törvények, némellyeknek áltudományossága oly zavarékokat idézett elő a' kérdésben vett tárgy körüli egyes esetekben, hogy alig lőn valami gondolható, mi legot védőre nem fog ott találni, és a' többség árulás, és hűtlenségnek csak legdurvább eseteit számitá praevaricatió esetei közzé, 's annál ritkábban ismeré birói mérleg tárgyának.

Leggondosabb ügylet a' helyzet, és saját becsület fentartására, 's a' kifejtett igazlelküségnél fogva, semmi áldozatot nem kimélő visszautasitása mind annak, mi csak lehetségét is valamelly árulásnak eszközölhetné, vagy kétoldalú itéletre szolgálna okot, szinte kötelességei az ügyvédnek, ha hivatásának kellőleg megfelelni óhajt. Egyes szabályok e' részben igen kevesek, akár polgári, akár büntető jogtan iratokbol előidézhetők; — az egyed becsülete, 's lelkiismeretére kelletik legtöbbet e' részben helyezni.

Ugyan a' mondott igazlelküség, 's ebből következő felekérti cselekvőségből származik az ezeknek netán okozott kármegtéritési lekötelezettség is a' menyiben t. i. mindenki tisztjébeni hibás, 's szándokosan hibás eljárá-

*) l. Plinius Hist. L. 18. Cap. 19.

sáért kármegtérítésre kötelezhető, enyiben az ügyvéd is. Ez általános szabály, mellyen túl nem lephetni, mert mihelyt az ügyvéd lélekisméret szerinti cselekvőségének eleget tett, a' dolog mikénti kimenetéért kezeskedni, sőt saját jogismérete hiánosságáért, a' sok helyütt, 's hazánkban is törvényesen divatozó, 's ugynevezett ügyvédi visszahivási perorvoslat használatán kivül, kármentesiti lekötelezettség nem érheti őt, ép ugy, miként biró, itéletében tévedéséért feleletre nem vonható. — Végezetre

Ama kérdést „valljon az ügyvéd volt védencze ellen vállalhat-e ügyet? törvény által ugyan eltiltani nem igen lehet, mindazonáltal itt ismét az ügyvéd egyéni becsületérzetére kelletik bizni a' megfejtést, ki szive nemesebb sugalmát tanácsúl véve a' szerint intézendő cselekvését. —

A' mondottakat azokiránt is tartozik az ügyvéd teljesiteni, kik nem ügyvédi védelmét, de egyedül tanácsát kérik ki.

Mindeme jogai, 's kötelezettségei az ügyvédikarnak legot a' romai törvényekből, mint mindanyi törvények kutfejéből keletkezők. Történeti vázlatunkban előadánk állományi helyzetüket, 's némileg egyedi jogaikat; — megjegyezve: bármi kitüntetőknek tessenek is ezek, alig árnyékai a' hajdani romai ügyvédek jogai 's kitüntetéseinek, — mert Claprothnak általunk Erdélyre idézett szavai: „Was von den Freiheiten und Vorrechten der Advocaten in den Gesetzen vorkommt, wird heitigen Tages nicht mehr beobachtet“ fájdalom igen igazak! —

36. §.

Szükség röviden szólanunk az ügyvéd-, és fél közötti viszony megszüntéről; — megszünik ez:

1) Egyik vagy másiknak közben jött halála által.
2) Az ügyvédnek hivatása üzhetésétőli eltiltása által.
3) Kölcsönős felmondás következtében, mi azonban az

ügynek bevégezte előtt csak megbizójának akaratjával, de elegendő okok mellett, p. o. ha az ügyvéd megmutatja miként az ügyet megnyerni lehetlen, — történhet.

37. §.

Az agg Romában a' pártfogó (patronus) védencze védelmezésére pártfogói viszonyoknál fogva kötelezteték. Sokféle volt e' viszony, mint az ezekből származó kötelezés is; nem csekély volt azonban a' származásra való tekintet, és ezt a' pártfogó, biróságelőtti pártolásáért, busásan megfizetteté magának, honnan legnagyobb zsarolások keletkezvén Marcus Cincius Alimentus, város épülte 550ik évében, törvényt hozott, saját nevétől ‚Lex Cincia', név alatt maiglan is ismeretest, mellyben átalán megtiltá ügyek védléseért fizetés-, vagy ajándék elvételét; de a' törvény süker nélkül maradt, mert egyedül tiltó volt, 's nem foglalt magában büntetést. Augustus megujitá, 's négyszeres megtéritést rendelt; de ez sem eszközölhetett kivánt czélt, 's Claudius alatt 10 ezer sestertierre (mintegy 250 mostani értékü arany) határoztaték a' jutalmazás maximumja. Mi hamar azonban Nero helyreállitá a' Cincia törvényt, de csak rövid időre, mert Sueton bizonyitása szerint ön maga nyitott utat jutalmaztatásoknak; — végre Trajánus teljesen visszaállitá a' claudianusi törvényt ama módositással: hogy a' meghatározott maximum csak az ügy véghezviteléért legyen fizetendő, 's nem egyes eljárásokért, mellyek minden fizetés nélkül valának teendők. — Ezóta az ügyvéd fáradságáért járó fizetéseket törvény sem nem tiltá, sem meg nem engedé, mig végre az egészen változó viszonyok-, 's körülmények által a' törvénykezési eljárás bonyolodattabb, és a' védelmezési feleselés különzött jogismeretekbeni járatosságot tevén szükségessé, az ügyvéd egészen, 's egyedül hivatásának élni lett kénytelen; — miután tehát munkadijja lőn jövedelmének egyetlen

kutfeje, maga a' törvény természete nélkülezhetlenné tevé illő jutalmaztatását.

38. §.

Mit a' romai törvények az ügyvéd jutalmaztatására nézve rendelének, — azt más tartományokban az ugy nevezett, 's maiglan is divatozó árszabály rendeletek anyira korlátozák: hogy még ez árszabály megszegői ellen is hol nagyobb, hol csekélyebb büntetés rendelteték. — Nem czélünk e' helyet az árszabályoknak káros voltát átalán fejtegetni, nem ennek élet zsibbasztó békóit valóknak hirdetni, hanem egyedül, miként Pest megye folyó évi junius 8 és 9ik napjain tartott közgyülésében, „arató, nyomtató, cséplő rész, 's kaszás, és szöllőkapás napibér meghatározása forogván szönyegen, elég volt az egyszerü kérdés: „ha nem jött-e még el az idő Pest megyében nem csak arról tanácskozni, mennyire szabassék a' szegény ember munkabére, hanem arról is, ha jogszerün ezt megszabni lehet-e, 's ha lehet, tanácsos-é; és ha tanácsos lehetne, nem haszontalan volna-e?" ugy mi is eme egyszerü kérdésben hiszük az egésznek valóját rejleni „lehet-e a' semmiből teremtő ész szüleményeit külalak, irott ívek száma, avagy az azokban foglaltak fontossága szerint, becslés tárgyává tenni? 's ha lehet, van-e biró e' becstételre alkalmatos? és ha van is ily biró, a' törvénykezési dolgozatok kellő méltánylására képezett, — semmi esetre sem képes az, az ügyvéd fáradalmainak megitélésére. Valóban ha az ügyvéd járandóságai árszabályozásának történeti okai körül puhatoloskodandunk, szükségkép csak e' három okot gyanithatjuk; 1) talán az ügyvédek védenczeikeni szemtelen zsárolásaik, vagy épen elnyomásaik által késztették az állományokat köz jólét szempontjából árszabálytételre? — vagy 2) talán a' kormányok eszköznek akarák azt az ügyvéd helyzetét függővé, vagy épen elnyomottá tételre? — vagy végre 3) talán joga, sőt kötelessége is az állományoknak a' hon polgá-

rait egyiránt érdeklő élethivatásnál — miután ügyvédi segédre mindenki szorulhat — mint egyéb mesterségeknél, p. o. pék-, mészárosoknál, közjó fentartása, és nagy drágaság elháritása szempontjából, árszabálylyal élni?

Mi az elsőt illeti; kérdjük: mellyik isteni, vagy emberi intézkedés, mellyet egyeseknek legot önhaszonkeresetből eredő gaz törekvései nem megszeplősitettek? és lehet-e józan ész biró széke előtt, egyesek vétkeiért, egész testületeket lakoltatni? 's oly büntetéssel, melly már magában véve is isteni 's emberi józan törvényekkel ellenkező? nincs-e mód, nincs-e eszköz, egyesek visszaéléseit büntetni a' nélkül, hogy ártatlanok szenvedjék legot a' büntetés sulyát?

A' másodikra igen jól jegyzé meg egy német iró: „Es ist irrig, dasz der consequenten Erniedrigung und Unterjochung des — Advocatenstandes durch die Gerichte ein klug ausgedachtes und wohl berechnetes System zum Grunde liegt, da die Gerichte hierin mehr einem Naturgesetze gehorchen, welches eben so unwiederstehlich auf die Gemüther wirckt, wie das Gesetz der Schwere auf die Körper;" mert tagadni nem lehet, hogy az ügyvédi hivatás gyakort nélkülezhetlenné teszi: birák-, és kormány ellen határozott szót emelni; és innen hallható aztán hazánkban is, hogy ez vagy amaz megyében ügyvédek tevék az ugy nevezni szeretett „oppositiot", innen legközelebb: hogy könnyü volt Biharban az ügyvédeknek adandó szavazatot kivivni, midőn a' határozók nagyobb számát ügyvédek tevék; már valamint egy részben e' vádak igaztalanok, 's valólag csak rágalom, csak elfogultság éretlen szavai, ugy más részről kétségtelenül az ügyvédi hivatás természetében fekszik szabadon, és félelem nélkül, hatalom, és erő előtt fellépni. Távol vagyunk azonban mi attól, távol gondolataink legmerészbike, hogy a' követelt szabad szó alatt értelmetlen 's sértő szabadság szellemet rejtezhetni állitsunk, nem! mi a' szabadon szóló ügyvéd alatt ama férfiút kivánjuk érteni, ki szerénységgel 's tisztelettel a' birák, hódo-

lattal, 's őszinteséggel a' kormány előtt, de minden kislelkü nézetek, minden ideigleni javak elvesztése félelemtől menten, jog, és igazság-, mint pályáját szünetlen világító csillagzat által vezéreltetve kiván haladni, méltósággal, és késedelem nélkül győzi le ő mind ama akadályokat, mellyek hivatása ösvényén elébe szóratvák. — 'S ki fogná hinni, ki fogná, 's ki merész hihetni, főleg e szebb században, létezhetni kormányt, melly ily alávaló módszerekkel akarná az ügyvédi helyzetet, annak egyedeit iparjok után érdemlett csekély járandóságaiknak fukar mérlegezése által alásujtani, elnyomni, 's elveszteni? nem, mi ezt nem hiszük, nem hihetjük; — hiszük ellenben, 's sziveink legbensőbb részéből kelő örömeink között hiszük, hogy a' még sok helyütt divatozó árszabály oka, legfeljebb az imént lehetőnek mondott első ok vala. —

Mi végre a' harmadikat illeti; mind azt lehetne itt elsorolni, mind azt, mi az árszabály, és egyedárusság ellen valaha irva, 's mondva volt, mert „e' két nevezet tág értelemben magában foglal mindent, mi Augustustúl kezdve le az egyptomi alkirályig, a' Pháraók fényének ezen megujitójáig (miként Napier Károly nevezé) a' kereskedés gátlására, a' műipar lankasztására, a' földmivelés, és termesztés megrontására, a' birtok viszonyok összevisszazavarása, az élet szükségek értékének minnél fölebb rugtatására, következőleg a' népek rendszeres elszegényitésére, testi lelki épségök csonkitására, és létezésök aprolékos körülményektől függővételére történt." — Mindezek Széchenyinktől, mint eszméletünk első rugonyától kezdve nem egykétszer ismételtetvék; 's elég e' helyt anyit megjegyeznünk: hogy ha a' némellyek által malum necessariumnak hit árszabály tárgyai lehetnek is az anyagi láttárgyak, egy zsemlye, vagy egy font hús; soha sem lehetnek azzá az isteni szikra, emberi agyban csak ideiglen lakozó ész szüleményei! És túl megy körén az állomány, midőn a' közbenjött, 's veszélylyel fenyitő bajon segiteni akarván, minden egyébb eszközöket mel-

lőzve, egy testületnek, mellynek létele egyedül önbecsületén alapszik, feladozásával 's lealacsonyitásával, kivánja jólétét eszközleni, noha ‚ember' ész fonokságait neveti, 's bizonyára eljő a' pillanat, mellyben iszonyú elégtételt követelend a' természet.' — Egyébiránt az ugy nevezett *járulék jövedelem* már magában is igen lealázó, minek azt még ily korlátozások által ocsmányabbá tenni? a' művész, ha sükerült művét bevégezhetni, örvend, 's keblében élő reménye biztositja fáradalmainak kellő megjutalmazása iránt. Nem ez az ügyvéd sorsa! el van ugyan ismerve, hogy jól eszmélt, jelesen feltett keresetlevél, szorgalommal kidolgozott oklevél, mind elméleti, mind gyakorlati szabályok szerint készitett védelem, a' művésznek bármi remekjét is tulhaladja, de ki fogná biztosan remélhetni, hogy a' szegény ügyvéd, kinek szorgalma mindene, elveendi ipar 's fáradalma érdemlett jutalmát? 's miként a' müértőknek nem egyszer különbözők itéletei az előttök lévő remek mű eránt, akként különbözők a' birák nézetei is, 's lehetnek-e a' birák, mint feljebb mondánk, eme megitélésre elégségesek? mert mit egyik felesleg terjedelműnek, 's haszontalannak tart, nem tartja-e azt sokszor a' másik épen szükségesnek, szorgalommal, hűn, 's tudománynyal egybeszerkezettnek? mit egyik szellemdús, éles belátású, 's ezért dicséretekkel elhalmozott, jeles kidolgozásnak nyilvánít, nem ritkán a' másik ugyan azt sophisticai paradox-, avagy kontárműnek nyilvánitja? — 's remélhető-e e' szerint, 's józan észszel egyezőleg remélhető-e az ügyvédnek védencze általi tiszteltetése, látván ez, mi bizalmatlanul, mi igaztalanúl viseltetik a' biró, saját személyét képviselő ügyvédje iránt? — bizonyára mi természetesebb ekkor, minthogy az ügyvéd, törvény engedte szabad uton nem kereshetvén magának anyit, miből magát, 's családját szükségkép fentarthatná, oly eszközhöz, 's hivatása önkényti üzéséhez nyúl, mellyet törvények tiltanak 's melly Isten, és ember előtt egyiránt nem méltányolható.

Miután tehát csak a' visszaélésekből fejlödő szükség tevé, nem anyira nélkülezhetlen, mint csak segéllő eszköznek a' kézmüvek feletti árszabály eszme valósitását, kellett lenni kornak, 's kelletik ismét lenni, mellyben az állományok figyelmét végkép kikerülé, kézmüves, pék, kereskedő müveinek árát meghatározni; akként ép oly kevésbbé kötelezettnek hiszük az állományt, 's ép oly kevésbbé józan ész által méltányolhatónak: megóvni a' hon polgárait, ügyvédek netán tulzó követeléseitől, miután a' magát terhelttnek érző félnek tárva a' kármentlenitését eszközlő ut; — mint a' való élet által igazoltnak találjuk azt: hogy az ügyvédnek, vagy inkább nemes érzetének szabadságára bizattassék mindenkor saját itélete szerint számolhatni védenczével, járandósága iránti követelését megtehetni, fenmaradván itt is, mint egyébb dolgozatoknál, ha a' kért menyiséget tulzottnak vélné a' fél, müértők által megitéltethetési joga, ily müértő fogna pedig az ügyvédre nézve lenni illető fegyelmiszéke, melly itéleteiben fensőbb megvizsgálásnak lévén alávetve, valamint önkéntes, 's az ügyvédre nézve kedvező itéletet nem igen fogna hozni, ugy ellenben az ügyvéd is már csak azért, mivel társai nyilvánitandnák tulzottnak követelését, tartózkodand ilyek tételétől. És e' részben nem épen czélszerünek, sőt az ügyvédi helyzet méltóságával nem igen egyezőnek találjuk, törvénykezési rendszerünkben is divatozó ama szokást, miszerint az ügyvéd, végitélet kérése alkalmával, a' tett költségek megitelését sürgetvén, ezek közzé saját járandóságát is besorozza. Oly módszer ez, melly az összes ügyvédikar becsületébe lényegesen hat, de a' melylyen tervezett fegyelmiszékünk létesitése által bizonyára segiteni lehetne, mert azon felől: hogy az ügyvéd szégyenelni fogná, miként a' fegyelmiszéket tévő ügyvéd társai nyilvánitandnák követelése tulságos voltát; ugy ellenkezőleg a' fegyelmiszéknek, mindig az ügyvéd részére kedvező, itélete iránt,— azon kivül, hogy ez eset kézmüvek árának hozzá értők általi megitélésénél is épen ugy helyt találhat, — kezeskedik a' fegyelmi-

szeknek, mint imént mondánk, felsőbb biróságok vizsgálatától függése. —

A' bádeni herczegségben e' részben divatozó szokást kívánjuk megemliteni: itt ugyanis az ügyvéd járandóságait maga az állomány szokta beszedni; mi eme módszert sem tudjuk az ügyvédnek birói hatalomtoli szükségképi függetlenségével megegyeztetni, mert kétségtelen: hogy eme szokás csak a' birák ellenörködését teszi hatalmasabbá, 's egészen azok kezeikbe sajátitja az ügyvédnek polgári lételét, kik ennek járandóságait beszedhetik. Minden késedelmezési, minden beszedési halasztást, kétszeresen volna ekkor kéntelen érezni az ügyvéd, 's a' perlekedő feleknél, kiknek, mint előadva volt, ezer gyanú nyomasztja kebleiket, legot ama bizalmat sujtó eszme találhatna helyt: hogy az állomány fizeti ügyvédjét. — De magának az állománynak, — az-e végett okvetlen felállitandó külön hivatalok által, — sem csekélyleg sokulnának gondjai, noha tagadni nem lehet: az ügyvéd meglenne kimélve járandóságainak sok kellemetlenséggel párosult beszedésétől.

Némelly állományokban az ügyvéd szerzeménye *tábori sajátság*, peculium castrense, természettel, 's csödület esetében, elsőbbségi joggal bir; egyébkint igen természetes: hahol megtartási joggal, — jus retentionis — élhet, hogy követelései kielégitésére nézve, — minden kezeihez adott oklevél, 's tárgyat magának megtarthat még csödület esetében is.

39. §.

Van még mit, mint különösen e' helyre tartozót, érintetlen hagynunk nem lehet: „Valljon t. i. *van-e joga saját ügyét folytató ügyvédnek, megnyervén ügyét, költségei megtéritéseit az ellenféltől követelni.*“ Némellyek megkülönböztetéssel élvén a' perre tett kölcségeket átalán, de az ügyvédi fáradságérti járandóságot nem, vagy legfeljebb akkor megtéritendőnek hiszik, midőn az ügyvéd bebizonyitja; miként a' kérdéses perre kellő fáradsága által elvonatván, más perek űzhetésétől kárt szenvedni kéntelenitetett; —

mi átalán azt hiszük, csak sophisticai okoskodás adhat nemlező feleletet. Az ügyvéd nyilvános pályát üz, 's ha valaki másnak idejét, és erejét saját hasznára forditatja, e' használatot megtériteni tartozik, 's mért legyen az: ki igazságtalansága által szolgáltat okot, hogy az ügyvéd idejét, 's erejet pazarolja, eme megtérítéstöl, melly Isten, és emberi igazság elvein alapszik, felmentve? — avagy a' kézműves p. o. asztalos nem követelheti e' kész akarva eltört asztalának megtérítését? ha bár tán nem maga készité is azt; avagy ha csak azon esetben lenne az ügyvéd fáradsága mégtéritendő, midőn szenvedett kárát bebizonyitani képes, kérdjük: nem szenved e' kárt az ügyvéd, kit az állomány minden fáradságáért illő dijj követelhetésre feljogositott, ha mint egyes személyében, mint fél, mint ügyvéd ingyen dolgozni köteles?

40. §.

Nem lehet végre a' *szegények ügyeinek* védelmezése módját megnem emliteni. Már az ősi kortol öröklött szabály: hogy az ügyvéd ingyen tartozzék védeni a' szegények ügyeit, 's fáradalmaiért legfeljebb akkor remélhet jutalmazást, ha védencze javak birtokosává lőn, vagy az ellenfél, költségek megtérítésében is elmarasztatott. Az emberiség szebb érzete nem enged kétkednünk, hogy mindenik ügyvéd szives készséggel viendi azoknak ügyeit, kiket eme önként irgalomra késztő szó ‚szegény' eltaszit onnan, hová csak a' tehetősek juthatni szerencsések; — mert „van a' jóltevésben oly mi isteni." — De van-e joga az állománynak valakit eme különben emberi legszentebb kötelesség telljesitésére késztetni? egészen más kérdés. Mi azt hiszük: ha joga van, van kötelessége egyszersmint annak fáradalmait jutalmazni is! Hazánk rendszere is megismeré eme állitásunk igazságát, midőn minden egyes hatóságainknál nélkülezhetlenné tevé a' tiszti ügyészi pártfogolást, — illőleg ellátva ennek egyedeit; és csak némi czélszerü intézkedés, mellyet jövönktől nem várni nem lehet, telljesen valósitandja a' kor-, 's józan ész kivánatait.

41. §.

Midőn az ügyvédnek szabad egyezkedhetési jogot kivántunk sajátitatni, elmondánk nézeteinket, elmondánk kivánátunk okait, és czélját, elvégre, miként a' kivánt sajátitás által épen nem czélunk zsarolásokra adni alkalmat, sőt e' részben a' jogtanilag „*quotta litis*“ vagy „*palmaria*“ név alatt ismert, fél-, és ügyvédközti, alkudozásokat egyátalában eltiltottaknak óhajtjuk; — a' *quotta litis* alatt ama alkudozás értetik, midőn az ügyvéd, védenczének védelme alávett keresete bizonyos része felett, alkudozik. — *Palmarium* pedig az: midőn az ügyvéd feltételezettes jutalmaztatását kötiki a' védelme alá vett ügynek megnyerése esetére nézve. — Sok helyütt mindkettő bizonyos feltételek mellett, 's a' meghatározott maximumig, érvényes. — Azonban minden ilynemü szerződések, ha bár jog, és méltányosság legszigorabb elveivel kötvék is, miután a' legnagyobb visszaélésekre, 's legkönnyebben szolgáltathatnak alkalmat, — felette veszélyesek, 's ezért legot eltiltottaknak kell lenniök. Menyire ártalmasak enemü egyezkedések legot a' védenczekre, ki tetszik csak onnan is: hogy miután a' védencz ügyének kedvező helyzetét soha sem láthatja ama arányban, mellyben ügyvédje, 's e' szerint saját hasznát sem tudván olylag mérlegelni, legot ön magát csalja meg. Ehhez járúl: hogy az ügyvédnek anyira nélkülezhetlen finomsága, ama nemes érzet, melly mindent távolitani parancsol, mi az ügyvédnek saját haszna utánni vágyát legkevésbbé is elárulná, eme szerzösködések által többet, kevesebbet sértetik; — végre hogy a legnagyobb csalásoknak nyitattik tág kapu; mert ki fogja tagadni miután mindnyájan emberek vagyunk — nem lehetőnek: hogy az ügyvéd, védencze ügyét sajátitandó, mindent elkövetend, 's a' dolgok állásának ál előtükrözésével igyekezend védenczét ügyének eladására birni?

42. §.

A' jelen tárgyat érdeklőleg figyelmet érdemel *Müller Sándor*nak igen jól eszmélt, de felette nehéz kivitelű terve, szerinte annak eszközléseül: hogy a' per tárgyát tévő értéknek bizonyos része feletti egyezkedések végkép megszüntethessenek; legczélarányosabb lenne, ha mindenik fél, a' már kereset alá vett, vagy csak veendő ügynél, azon esetre, ha az ügyvéd bizonyos határ idő alatt a' pert, egyesség utján bevégezné; bizonyos jutalom adásra *(proemium transactionis, sive pacis)* kötné le magát ügyvédjének biró előtt, vagy csak egymás között, két tanú jelenlétében mindazáltal; és e' lekötendő menyiség a' kereseti értéknek bizonyos kamatjáradékat, vagy törvény által meghatározandó „*quottam objecti*" tehetné. — Azonban, bármi kívánatos a' perek számának kevesitése, 's azoknak még csirájokbani elfojtása, nem lehet még is másrészről kellőleg arra nem figyelni, hogy rögtöni meggondolatlan egyezkedések, mellyek lételőket, legot az ügyvédnek pénzbeli haszon valósitásán épült reményeinek köszönik, a' roszt, még rosszabbá ne neveljék, és egyujabb, úgy lehet sokkal veszélyesb, magából eme egyezkedésből ne keletkezzék. Másik ellenszme a' mondott terv ellen az: hogy mi nehéz fogna lenni nagyobb értékü peres dolgoknál az aránylagos jutalmázást, sőt mi nehéz magát az időközt, melly alatt az egyezés valósitandó, meghatározni, 's mi sok esetben igaztalanság adná előmagát, midőn véletlen körülmények, p. o. a' védenczeknek felette távol volta, a' per által érdekeltek nagyobb száma, ezeknek egyenisége, az egyezkedés valósithatását, a' kitett határ idő alatt, gátolják, 's lehetetlenitik; és igy az ügyvéd szorgalma, faradozásai mind a' mellett jutalmazottlanok maradnának, ha a' ki tett határ idő alatt az egyedeké nem valósitatható. — Ezen felől a' pereknek terjedelmük, és nehézségeik szerinti tág-, 's külön neműsége, a' körulmenyek, reszfelek, birák, és törvények külön minősége szinte meg anyi gátak bizonyos,

's ugyanazon egyezkedési idő meghatározására. Mind ezek elég alapot nyujtanak az iránti méltó aggodalomra: hogy a' kivánt egyezkedési tervnek nem az leend következménye, melly valóban váraték.

43. §.

A' büntetés az ügyvédikarra nézve is malum necessarium. De valamint mindent elkelletik követni e' rosznak, a' menyire lehetséges, kiirtására, ugy tapasztalás mutatja, hogy feddés, és pénzbeli büntetések sükert soha, vagy csak igen ritkán eszközölnek, 's a' törvény áthágásának okát gyökereiben épen nem irtjákki. — Legyenek csak tárvák az elzárt utak, éleszszék csak, és éltessék czélszerü intézkedések az ügyvéd becsületvágyát, 's távolitassanak el mind azok, mik eddigelé helyzetét lealacsonyiták, mi hamar üdvteljes következmények mutatkozandnak, 's kerülve a' büntetésekre való alkalom; 's minél ritkábban találandanak ezek helyt, annál hatékonyabbak, 's sükerdúsabbak leendenek.

Az eddigelé divatozott büntetések: intés, feddés, dijelvonás, pénzbüntetés, fogság, hivatástoli felfüggesztés, és attoli végképeni elmozditás, valának. Mindez, kötelesség mulasztás megitélése, 's büntetés határozása kizarólag a' fel 's altörvényszékeket illette; de e' jog, a' tervezett fegyelmiszékek által sem elveendő illetőségeiktől, hanem csak ritkitandók a' mondott jog gyakorlatának esetei, és közre munkalátbani részesités tanácsadó szavazat által.

Intés és útbaigazitása a' fegyelmiszéknek, mint szinte az ügyvédi testületnéli szavazatnak elvétele, avagy a' választói és megválasztási képességnek örök vagy bizonyos időre megszüntetése, végre az egyedek köréböli kitiltás, mind ez, ha a' fegyelmiszék hatósága által gyakoroltatnék, 's az ügyvédikar visszahelyeztetnék saját fenségébe, bizonyára sokkal előbb, és könnyebben remélhető a' kivánt czél, mint sem ezt bár melly törvényszéknek avagy birónak itélete foghatná eszközleni.

44. §.

Itt a' büntetésnek egy, némelly tartományokban jelenleg is divatozó, czélszerütlen, 's szigor neméről röviden szólani, saját helyére tartozónak véljük.

Miután ügyvédnek védenczéhezi viszonya alapját bizomány teszi, sajátszerűnek tetszik: hogy az ügyvéd védenczének okozott kárát megtériteni tartozzék; — azonban ez elv, nyilvános kárára a' védencznek. 's sulyos elnyomására az ügyvédnek, perben nem akként használandó, hogy midőn az ügyvéd határidőt, p. o. bizonyitásra kitüzőttet mulaszt, a' védencz őt azonnal, főleg ha az ügy nem épen igen nevezetes, perbe fogni tartozzék; talán sokkal czélirányosabb fogna lenni, ha a' fél ily mulasztási vétségért bizonyos, az okozott kárhoz arányzott, pénzbeli büntetést követelhetne védőétől, 's csak ismétlés esetében találna helyt a' mondott kárpótlási jog; — nézzük a' következményeket: ugyan 1) *maga a' kárt szenvedett fél még inkább károsittatik*, felette sok nehézségekkel járó viszkereseti joga használata által, miután bekelletik bizonyitania, hogy különben ügyvédének elnem mulasztása esetében, a' pert megfogta nyerni; és miután ügyvédjével perelend, kit előbbi viszonyainál fogva titkaiban is megbizott, *ennek felette nehéz állást sajátitand*, mellyben az hűség, 's titoktartási tisztenek alig felelhetend meg, késztetve lévén saját mentségére mindent, ugy lehet volt védenczének titkait is, — napvilágra deriteni. De menyire tág kapu nyittatik a' perek száma sokitásának! ezenfelül a' mulasztó ügyvéd elleni per alatt pihenni fog az ugy nevezett anyaper, 's ez által ismét csak a' jogkétesség esete tartóssitatik. — És ha tekintetben veszük, hogy a' legszorgalmasabb, 's lelkiismeretesebb ügyvédnél is mi gyakort megeshetik az ilynemü mulasztás, nem ritkán tévedhetvén a' kiszabott határidő számitásában, — *mi szigorú leend a' mondott szabály az ügyvéd ellen!* 's főleg ha a' per tárgya tetemes menyiségü, egész életére szerencsétlen leend, a' különben tán

legszorgalmasabb egyed. — Mindezeknél fogva, mulasztás első esetére *pénzbeli büntetés*, 's csak másod esetben lenne alkalmazandó *a' mondott kárpótlási jog*, mert az első eset után fél, és ügyvéd, — mindkettő figyelmeztettetik, és a' fél jövőre minden kárt egyedül ön magának tulajdonithat, miután meggyözödve lévén ügyvédje hanyagságáról másra bizhatta volna ügyét: — az ügyvéd pedig már egyszer elkövetett vétsége után részvétet többé nem igényelhet; 's ön magának sajátitsa kármegtéritésre lett megitéltetését. —

45. §.

Midőn az ügyvéd helyzet javitásának eszközeiről szólánk, egyik ily eszköznek mondánk az ügyek nyilvános vitelét, 's az ezzel választhatlan kapcsolatban álló szó-, és irás szabadságot, ezte' helyt ismételve nem czélunk állitásunk vitakérdésébe ereszkedni, nem elsorolni a' nyilvánosságnak átalános hasznait, hanem egyedül az ügyvédi helyzetet érdeklőleg kivánunk felőle szólani; ugyanis a' nyilvánosság az ügyvédi karra is, mint minden állományi intézkedésekre nézve, ama gőzkörlég, melly nélkül, miként a' növényvilágban, semmi sem tarthatja fen magát; — nyilvános ügyvitel által lesz ügyvéddé az ügyvéd, e' nyilvánosság szerez helyt számára a' közvéleményben, ez által sajátithatja tiszteltetését, és méltányoltatását birák, és közönség előtt, ez teszi függetlenné hivatását a' nyilvános hatalom ellenében, általa lesz természetes ellenőrje a' biró tetteinek, általa az összes ügyvédikar mintegy növény iskolája az egykor belőle kiszemelendő biráknak; szóval általa nyeri az ügyvéd ama magas hivatást: oktatni a' népet jogai-, 's kötelességeiben, 's képezve tökéletesitve a' jogtant, a' nép müveltségével aránylag haladni elő. — Törvénykezési eljárás nyilvánossága mellett minden pert ugy lehet tekinteni, mint maga a' jogbizonyitás, és eljárás elvei feletti hármas, 's a' kérdéses dologra való alkalmazásban egyűlő tant; mind két

fél saját részére törekszik kimutatni a' dolog igazságát, a' biró a' valót az áltól akarja elkülönözni, és a' jogot, az igazat, menyire emberi erő engedi, saját eredeti tisztaságában kimutatni. Már hogy eme rendszer által a' tanuló bővebb, és alaposabb ismeretet, 's tapasztalást sajátithat, mint bármi más egyoldalú, száraz elméleti leczkékből, vitatni felesleges; és miután az ügyvéd képződése, nem ugy mint egyéb tanbani képződés, nem szoritható kevés évekre, 's épen azokra, mellyekben a' tanulónak tapasztalása legcsekélyebb szolgálatot tehet, 's mellyekben értelmisége még kellően kifejtve nincs, és itélő tehetsége még szinte meg nem ért, felette szükséges: hogy, miként a' közmondás tartja „a' jó pap holtig tanúl" az ügyvéd is egyre szélesiteni igyekezzen tapasztalása körét, 's nevelni tudományát, és valljon ez nem legczélszerűbben elérhető az ügyek nyilvános vitele mellett, midőn t. i. az ügyvéd mind saját, mind idegen ügyek eldöntésénél jelen lehet? De a' köznépre nézve is felette nagy hatása van az ügyek nyilvános vitelének, főleg az ügyvédikar tekintetére nézve, mert e'nyilvánosság megismérteti a'néppel ügyvédőinek tehetségét szorgalmát, és az ugyan azon, vagy hasonló tárgyak felett ismételve sajátitott tapasztalás, egyrészben kifejtője értelmességének, másrészben ellenőrjévé lesz ügyvédje cselekvéseinek, ki helyzete becsületét fentartandó erkölcsileg kötelezve lesz, tudományához szorgalmát párositva, mind azt tenni, mit védenczének érdeke, jog, és közjó nélkülezhetlennek kiván. Ellenben mi természetesebb e' nyilvánosság nem léttében, minthogy a' jogot, és rendszert nem ismerő fél az ügy huzása, vagy épen elvesztése okát, egyedül ügyvédjében keresvén, azt legott ennek cselje, vagy ellenfélleli titkos egyetértésének tulajdonitja? 's mi természetesebb minthogy sokszor, és legtöbbször vagy az önkényű biró vétke, restsége, tudatlansága, majd a' törvények és törvénykezési rendszer hijányos volta iszonyu büneit, egyedül az ügyvéd viselni tartozik? Mind ez nyilvánosság által távolittatik, mert maga lévén a' fél tanuja ügyvédje cse-

lekvésének 's szorgalmának, látja mit tesz az ellenfél az ügynek, saját részére jogszerüségét megmutatandó, maga látja mi nehéz feladat a' birónak nem ritkán jogot, és igazságot találni, látja miként sokszor ép a' tárgy természete kivánja ügyének halasztását; — 's ekként ön értelmisége győzi meg; hogy ügyvédje valamint az ügynek haladékos folyama-, még kevésbbé annak nem kedvező kimenetének eszközlése bünétől ment, ugy másrészről megismerendi, hogy ügyvédje fáradozásaiért inkább, 's nem csekély hálával tartozik. És itt rejlik ama körülménynek is oka, miért ama tartományokban, mellyekben nyilvánosság létezik valamint ügyvéd, ugy birák, a' menyiben tehetségeik, — kellő tekintet, — itélet erő, — jogisméret hiánya nem okozhatok, — legkevésbbé rettegik a' közvélemény hatalmas itélő szavát.

Mindezek mellett azonban nem osztozhatunk azoknak, előttünk hibás, nézeteiben, kik mint a' nyilvánosság feltétlen baráti, e' nyilvánosságtól magától is, remellik az ügyvédikar helyzetének teljes javultát, 's rögtöni emelkedését; mert noha egy értelemben vagyunk Gravell eme szavaival *) „Die Oeffentlichkeit, die Vermittelung der verstandigung und Vereinigung denkender Wesen über alles, was sie angeht, eben aber auch eine unwiederstehliche Macht gegen alles, was die Menscheit trent, auflöst und sondert, ist es ein Wunder, das sie von allen denen gehaszt, und verschrieen wird, deren ganzes Streben in Sonderung, Bevorzugung, und Beherrschung aufgeht?" mert miként gyarlóság nélkülezhetlen sajátja e' mindenségnek, akként a' nyilvános hang is tévedhet, 's valamint nem mindenki, ki az ékes, és szabad szólás varázs hatalmával, zajongó néptömeg tapsaiban, előre mintegy halhatatlanságát kivivni látszék a' késő maradék emlékében, 's voltak férfiak, kiket szekereiken nem lovaik de tomboló népsereg vont bé a' városfalai közzé, mint egykor Roma nagy emberét! azért

*) Die Geschichte meines Austrittes aus dem Staatsdienste Jena 1937. 1. R. 102. l.

nem mindnyájan mint igaz hazafiak száltanak sirjaikba — ugy az ügyvéd is szabad szó, nyilvánosság által nem az még, kiről mondhatni: hogy tisztét hűn teljesité, 's hivatását legjobban ismeré. Mert ha a' helyes és ékes szónak, nem szükségkép kellene egyenes lelküség igazság, és tudománynyal együlnie, ugy az ékesen szóló ügyvéd csak hamar elérné ama fokozatot, melly hivatásának kivánt sajátja. És minden nyilvánosság mellett is ismeretlen maradand ama ügyvéd, ki bár nem homokon épült ismereteit, 's legtisztább értelmiségét, szabad, és ékes szólás adományaival nem párosithatva, népszerüséget sajátitani tehetlen; ellenben jóval túlhaladandná őt amaz, ki tudományosságának minden csekélysége mellett is charlatan modú nyelvpergése, és fecsegése által homokot tud szórni a' tudatlan néptömeg szemébe. Angliában szabadon szólhat az ügyvéd, és még is, mi gyakort megvesztegethető!

46. §.

A' fegyelmiszék tervezeténél emliténk: miként ennek egyik czélja lehetne: „tudományos képződését az egyedeknek nyilvános összejövetelek, jogbeli tárgyak feletti tanácskozások, 's minden egyébb czélszerű módok p.o. jól 's czélirányosan szerkezett jog folyóirat által eszközleni;" terjedelmesen e' részben szólani felesleg, miután az itt mondottak iránti rendelkezés, a' már valóban elfogadott egyesülés feladatát teszi; — 's miután a' kétségtelen tény valóságát: hogy „a' társas életben mind inkább közelednek egymáshoz az emberek, mindennap világosabb lesz előttök, hogy egy nagy erkölcsi családnak tagjai, mellynek nemes feladata egymás tökélesitésére törekedni" a' legujabban rendszeresitett testületté alakult orvosikar példája is igazolja, mi sem kételkedünk; hogy a' mondott czél létesitésére minden lehető eszközökkel sietend a' majdan egy testté alakulandó ügyvédikar is; — nem aggódtat ama szomorú tapasztalás, a' valóban mindenkinek lehető fájdalmára csirájában elhalt Themisünk esete,

melly ha majdan hamvaiból újra felélendne, azt a' részvétlenség, előbbi sirjába bizonyára nem temetné! — bizzunk ügyvédeink lelkesedésében, kik bizonnyára semmit sem mulasztandnak el magok szellemi kiképzésére, mert különben a' nem akarás keserü vádja egyedül őket, 's méltán sujtandja; „a' ki magát elhagyja, az sorsát méltán megérdemlette."

47. §.

Ugyan ott említénk: miként „tanácskozások az ügyvédikar összes, és egyedeit tárgyazók p. o. elhalt ügyvédek árváit, özvegyeit, 's elnyomorodott ügyvéd egyedek sorsát segéllő pénztár felállitása, 's kezelése" tennék szinte a' fegyelmiszék feladatát. Hazánkban eddigelé az e' részben emelt hangok pusztában enyésztek el, vagy legfeljebb a' pium desideriumok nagy könyvébe iratvák; napjainkban két egyednek olvasánk, különben egy anyagú inditványát, e' közöl a' Kovacsóczy által Közleményei 28dik számában „kor és czélszerű szózat" czimű czikkében tett inditványát, mint mellyre különben a' masik is épitetett, kivánjuk felhozni. Mi a' menyiben inditványát elfogadhatónak gondoljuk, 's azt hivén, hogy az abban előadott szomorú eset részvét, 's komoly óvakodásra nyujt okot, és alkalmat, saját szavait hozzuk fel; „Pesten — ugymond ő, — az orvosikar, nem különben a' zenészi egyesület, elavult vagyontalan tagjai, özvegyei, 's árvái jövendőjének biztositásáról, külön gyüjtögetés, 's müvészi előadások jövedelméből gondoskodni törekedett, nem lehet eléggé csudálni, hogy egy köz tiszteletben lévő müvelt kar, számtalan baltapasztalások által nem okult annyira, hogy olly intézetről gondoskodnék, melly előre nem látott inségtől, vagy saját tagjait, vagy ezeknek feleit megóvná, biztositaná. — Az ügyvédikart értem itt, melly polgárságunknak nevezetes osztályát alkotja, mellynek törvénycink kifejlésére, 's hozására, törvénykezésünkre sok te-

kintetben majd több, majd kevesebb befolyása van, 's még is hányadik része van ennek évdijjak által biztositva? hánynak kell védencze kegyelmétől függnie, a' munka méltánylást, gyakran készpénzi előlegezést kérnie, sürgetnie, néha évekig várni utánna, 's hosszas várás után végtére is üres kézzel maradnia. A' magyar ügyvéd sorsát, egy müvelt nemzet ügyvédeinek sorsával sem lehet egybe hasonlitnunk. Ausztriában, német, és franczhonban p. o. minden ügyvédi foglalkozásért, még a' szóbeli tanácskozásért is a' felek által fizetendő bizonyos dijak határozvák, minthogy ezáltal is a' jogbarát talán másra forditandó idejétől megfosztatott. Ellenben nálunk az ügyvéd többnyire a' jó remény fokához utasitatik, és a' védencz számos bókolatok között távozva nem szünik megemlegetni: bizony Domine Spectabilis! el nem mulasztom annak idejében (in infinitum) hálámat bebizonyitani 's ezzel eltávozik. Már pedig ezen értelmileg hatalmas honpolgárkar, mellytől több tekintetben a' polgárságnak jóléte függ, leginkább az által óvatnék meg némelly kellemetlen helyzetektől, ha az anyagi szükségektőli félelem nem komoritaná napjait, nem nyugtalanitaná éjeit, ezen esetben hivatásának is jobban megfelelhetne, 's valóban jogbaráttá 's nem pör vadásszá válnék. E' czél után főleg Pesten törvénykezésünk gyülpontján, kellene különösen törekednünk, mint hogy az ország egyébb részeiben lakozó ügyvédek, uradalomi hivatalokban számos fővárosi sanyartól biztositvák, ezen kürülmény azonban nem tiltaná azt, hogy az elaggott ügyvédeket, özvegyeiket, és árvaikat biztositó intézet országivá emeltessék.“ Mi ez utóbbit óhajtjuk. „Az ily biztositó intézetnek inditványozására egy szomorú napi esemény birá a' tervezőt; ez esemény fájdalmas ugyan, de lett dolog, 's meggyözetve arrúl, hody sebeinket csak leplezetlen lehet megismerni, 's orvosolni, lerajzolom ezt. Egy helybeli fiatal, különben csendes jellemü, 's szorgalmas ügyvéd aszkórban sinlödött. Gyógyitására, 's ápolására mindenét elköltötte, mikor a' legnagyobb hideg uralkodott, nyavalyája a' legmagasabb fokra emelke-

dett, és állapotja, mellyet talán álszégyen palástolttatott vele, fűtetlen lakában közzel halállal fenyegeté, azonban ez nehány barátinak tudtára esett, egyike közölök, azonnal az orvosikar főnökéhez sietett, és érzékenyen lefösté a' fiatal ember mostoha helyzetét esengvén, engedtetnék beteg barátjának hely az egyetemi korházban. A' főnök nagy nyugalommal kihallgatá az előadást, nagy méltósággal, és szint oly részvétlenséggel válaszolta: hosszas nyavalyákban sinlödők számára nincs az egyetemi korházban hely. A' felbuzdult fiatal ember első kisérlete nem sükerülte által elnem ijeszteté magát, hanem a' városi előjárósághoz siet, kérelmét foganositandó; itt a' felelet az lőn, hogy az ügyvéd nem polgár, és igy csak kész pénzért lehetne felfogadni. Fiatal barátunknak szép tüze mégmost sem fogyott el, megszólitja Budán az irgalmas szerzetet, de ennek intézetében már nem volt hely. Most a' lelkes ifjú a' szenvedő számára néhány forintot összegyüjte, hogy a' halál szerencsétlen martaléka legalább meleg szobában adhassa vissza teremtőjének kiszenvedet lelkét. — Uraim! ez lett dolog, iszonyatos lett dolog, melly philantropikus korunkra nem a' legszebb fényt veti!"

Inditványát ekként adá: „a' tek. kir. táblához, közép számmal tehetjük, évenként felesküsznek jegyzőül 600an, ezek közül senki se bocsátassék esküre, még az ügyvédi nyugpénzintézet számára 2 pengő forintot le nem fizet, a' nélkül, hogy itt a' tehetösbek adakozásának gát vettetnék; ugyan ezen jegyzők közül évenkint ügyvédi vizsgálatra lép legalább 400, egy se kapja mindaddig diplomáját, még az érintett intézetre 2 forintot pengőben le nem fizet, minden ügyvéd e' végre évenkint köteles 2 pengő forintot fizetni, 's ezen karból senkinek sem szabad évdijas agentiát az intézet elnökének (melly hivatalra a' mindenkori királyi személynököt kellene megkérni) tanusitása nélkül elfogadni, 's ekkor szinte mint a' katonai karnál első évi járadalmának bizonyos részét, p. o. egy negyedét, aránylatos ravatokban levonni, köteleztetnék az intézet számára. Az egy-

begyülendő öszvegből, minthogy veszélyeztetéssel nem jár, nem lenne talán haszontalan megkisérni a' Rothschildféle sorsok vásárlását, egy szerencsés huzás az intézetet hirtelenül meggazdagithatná. Nyugdijfizetések eleinte bizonyos határozott évekig nem fizetettnének. Az intézeti tiszteknek dij nélkül, még az intézet ezt fizetni képesé válnék, kellene szolgálni, de felette szigorú felügyelet alatt: — a' kezelési alapszabályokat 's egyébb intézeteket a' körülmények határoznák, 's mindig az egyesültet alkotó tagok befolyásával történhetnék." — Eddig Kovacsóczy; inditványát mi elvben pártoljuk, 's csak a' létesités körül változvák eszméink. — Ugyanis mi is elfogadhatónak véljük, hogy mind a' kir. tábla hites jegyzőségre, mint az ügyvéddé felesketendő egyed fizessen; miután jelenleg is fizet a' nélkül, hogy valólag tudná miért fizet; — ez okon kivánnók: hogy az első felesküvés alkalmával az eddigi fizetni szokott 1 for. 30 kr. helyett fizetne két forintot e. p. tehát csak 30 krral többet, de hogy ebből 1 for. forditatnék a' mondott nyugpénz összvegének nevelésére, 's másik 1 for. oda, hová a' jelenleg fizetni szokott 1 for. 30 kr. fordittatik; igy nem különben az ügyvéddé fesesküvendő jelenleg fizet 1 aranyat, vagy 14 ezüst huszast, jövőre fizetne ez egy aranyon kivül 2 forintot a' nyugpénz alapitására forditandót, ezenfelül, midőn az ügyvéddé leendő ama nem igen kedves kérdés „quando est Juratus ingratus aureo? dum rejicitur" tettleges megfejtésére késztetik, jelenlegi szokás szerint eleve befizetett aranyát ne vehetné vissza, maradna a' mondott összveg nevelésére, 's méltán viselné készületlensége kárát. Ezen felől inditványoznók: hogy az iskolai pályáját bevégző egyed gyakornokságát kezdendő magát az illető fegyelmiszéknél bejelenteni tartozván ez alkalommal fizetne egy pengő frtot. E' részenkinti apróbb fizetéseket sokkal könnyebben viselendőknek véljük, minthogy valaki évdijjas agentiáját bevallani, 's ennek mintegy felvállalása alkalmával egy évre járandó negyedét, mint a' katonai karnál aránylatos ravatokban lefizetni köteleztet-

nék, mert ezt alig ha illyesmivel megbarátkozni tudó alkotmányos szellemünk elfogadandónak gondolná, ugy az évenkinti fizetésnek sem igen lennének hő pártolói. — Végre a' pénzbeli büntetések is e' pénztár sajátja leendenének. Vannak ezen felől több tőkék már jelenleg is kamatjaik által több szegényebb sorsú ügyvéd egyedeket felsegéllők; — ezek iránt is hatalmában álland a' törvényhozó testületnek, kezelést tárgyazó intézkedést tenni. — Bármi csekélység lenne is eleinte az összveg, idővel bizonyára eszközölne czélt, 's sok árvák, 's elhagyottaknak letőrlené könnyeit! — a' fizetési idő kezdetének meghatározása, 's minden egyéb részletes intézkedés, azok kőrébe tartozik, kik magát az elvet létesitenék. —

Harmadik Rész.

Ügyvéd Törvény

Javaslat.

Első Czim.

Ügyvédikart érdeklő átalános elvek.

1. §,

Fogalom határozás.

Ügyvédeknek mondatnak, az állomány által, perlekedő felek jogainak, tanács-, és tettük általi üzés- vagy védelmezésére nyilvánosan megbizott személyek.

2. §.

Testületet képeznek, és fegyelmiszék tagjait választanak.

Valamennyi az országban lakozó Ügyvéd egy, ügyvédi, testületet képez, és saját köréből, ön maga által, szabadon választandó fegyelmiszék tagjai által képviselendő.

3. §.

Ügyvéd hivatalt, s egyébb életpályát nem üzhet.

Ügyvéd, ügyvédi pályáján kivül, semmi egyébb más életpályát nem űzhet, és állományi hivatalt nem viselhet.

4. §.

Pereket csak Ügyvéd vihet.

Mindazok, kik az ügyvédikarnak nem tagjai, minden ügyvédi körbe tartozó peres, vagy nem peres eljárást kivánó ügyviteltől tiltatnak, ellenben mindenkinek megengedtetik peres dolgaiban, a' kitől tetszik, tanácsot kérni, és mindenik jogtudósnak szabadságában álland, megkeresőinek tanácsot adni.

Második Czim.

Ügyvédi képességről.

1. §.

Ügyvédség kellékei.

Ügyvéd közzé leendő felvételt következő feltételek szabályozzák.

1. az Ügyvéddé leendő élte huszonegyedik évét töltse be.

2. Rendes iskolai pályáját bevégezvén,

3. Valamellyik ügyvédnél, ki már maga is legalább négy éves ügyvéd, két évi gyakorlatát töltse, — eleve azonban

4. magát azon fegyelmiszéknél, mellynek köréhez ügyvéd főnöke (principalisa) tartozik, az e' végre tartott jegyzőkönyvbe bejegyeztetni köteles.

5. a' mondott fegyelmiszéktől ugy szinte üggvédfőnökétől mind erkölcsi tulajdonairól, mind szorgalmáról nyert oklevelekkel ellátva

6. a' t. k. tábla hites jegyzőjévé felesküvend, 's itten legalább egy éves, de semmi esetre sem rövidebb gyakorlata után

7. Ügyvédi vizsgálatra bocsáttatik, 's alkalmasnak találtatván

8. Ügyvéddé feleskedtetik, és

9. Ügyvédi oklevelet nyer.

2. §.

Gátoló körülmények.

Oly körülmények, mellyek polgári becsületjog elvesztését következtetik, az ügyvédi képességet is megsemmisitik.

3. §.

Ügyvédfőnök kötelessége gyakornoka iránt.

Az ügyvédfőnök gyakornokát minden kitelhető szorgalommal gyakorlatilag kiképezni, általa a perekben előforduló

eseteket kidolgoztatni, őt törvény folyamokra magával vinni, szóval őt minden, ügyvédnek kellő, dolgok iránt értesiteni tartozik.

4. §.

Ügyvédi vizsgálat.

Az ügyvédi vizsgálat kétféle: szó-, és irásbeli. — A vizsgálat a' kir. táblai választmány előtt két, kir. Személynöktől kinevezett, ügyvéd által történend.

5. §.

Szóbeli vizsgálat.

Sértetlen maradván a' k. táblai választmány egyedeinek egyes kérdezési joga, mindenesetre ez tüzi ki a' tárgyat, mellyből az a' végre kinevezett két ügyvéd teend vizsgálandónak kérdéseket, 's e' vizsgálati idő legalább egy óráig tartand.

6. §.

Irásbeli vizsgálat.

Kiállván az egyed szóbeli vizsgáltatását, irásbeli vizsgálatra bocsátandó, 's az 5ik §ban mondott módon feladott tárgyat, magános szobában, minden idegen befolyás nélkül, kidolgozandja.

7. §.

Ügyvédi képesség meghatározása.

Az irásbeli vizsgálatkép feladott munka kidolgozta után, a' kir. táblai választmány határozandja meg: valljon az egyed alkalmas e' az ügyvédek sorába felvétetni?

8. §.

Alkalmasság következménye.

Alkalmasnak találtatván az egyed egyfelől a' kir. tábla, más felől a' középponti fegyelmiszék által az ügyvédek név könyvébe bejegyeztetik, 's ekkor ügyvédi hivatásával élhet.

9. §,

Ellenkező esetben.

Ha pedig az egyed alkalmasnak nem találtatik, egy évi ujabb gyakorlatra visszautasitandó, 's ez év elteltével, melly alatt magát minden telhető szorgalommal kifejteni, kiképezni tartozik, ismét vizsgálatra bocsájtandó. Ha azonban ekkor sem találtatik alkalmasnak, minden további vizsgálattól, következőleg ügyvéddé lehetéstől, végkép elmozditandó.

10. §.

Jelen czim 2-ik §-ának kiterjesztése.

Mind azon körülmények, mellyek az ügyvéddé lehetést tiltják, a' már bejegyzett ügyvédeknek ügyvédkönyvből kitörültetését következtetik.

Harmadik Czim.

Ügyvéd jogai 's kötelességei.

A, átalában

1. §.

Átalános kötelességei.

Az állománynak valamennyi tisztviselői között az ügyvédnek legszorosabbak kötelességei, — 's ennél fogva mint a' jognak az állománybani biztositását eszközlendőnek

a) nem szabad a' fél igaztalannak ismért kivánatát legkevésbé pártolnia, 's előmozditania; és ezért minden igaztalan ügytől kezeit elvonni tartozik.

b) igaznak talált kivánatot is csak jogszerü, és szabad eszközökkel mozdithat elő, és ezért minden lehető jogcsavarás, 's egyébb tilos eszközök használása szorosan tiltatik.

c) hivatala méltóságát mindenkor szemei előtt viselni köteles. —

2. §.

Ügyvédi Napló.

Az ügyvéd, minden kiadását, és bevételét magában foglalo, naplót rendesen vinni köteles.

3. §.

E' Napló ereje.

Ha az ügyvéd naplója igazságszerűségét törvényszék előtt kellően biztositja, ellenkező bebizonyitásáig telljes erővel bir, 's kitétele mellett járandóságának, megtartván minden esetre a jelen czim alábbi 24 és 25 §§nak rendeleteit, pert is indithat.

4. §.

Köteles az Ügyvéd naplóját védenczével közölni; e' közlés feltételei.

Köteles ugyan az ügyvéd naplóját, védenczének ha ez kivánná párban kiadni, kivételével mindazonáltal a' védenczczel vitt levelezéseknek, és ezek következésében nyert nyugtatványoknak; melly utóbbiakat azonban azon esetre: ha a' védencz minden ügyfolytatása közben tett költségeket megtérite, 's ügyvédjét, a' kérdéses dolog iránti megbizás viszonyaiból származható viszkereset jogáról lemondván, lehető ellenkövetelése ellen teljesen biztositja, — kiadni köteles.

5. §.

Védencz megtekintheti a' kéziratokat.

Ellenben joga van védencznek a' mondott kéziratokat minden törvénykezésre tárt időben megtekinthetni.

6. §.

Tiltatik minden perbe fogott, vagy perbe fogandó tárgy iránti egyezkedés.

Minden pertárgy, vagy annak bizonyos része felett, perkezdete, vagy folyama alatt, ügyvéd, és védencz közti egyezkedés szigoran tiltatik, nevezetesen az úgy nevezett „pactum de quotta litis," „palmarium," és „redemtio processus" érvénytelenek, es keményen tiltvák.

7. §.

Szegények ügyei.

Ügyvéd a' reá bizott szegények ügyeit ingyen vinni köteleztetik, illetősége megtérítését csak akkor követelheti:

a. ha a' védencz vagyonhoz jutott.

b. ha az ellenfél költségek megtérítésében elmarasztatott. —

8. §.

Szegények ügyeire tett költségek.

A' szegények ügyeire okvetlen megkivántató költségeknek, mellyek közzé a' leiratási költségek is sorozandók, megtérítését az ügyvéd azon bíróság előtt, mellynek körébe a' perügy tartozik, követelheti.

BB) Illetőségek iránt.

9. §,

A' birák iránt tisztelettel tartozik.

Soha sem szabad ügyvédnek törvényszék-, és bíróság iránti tiszteletét szemei elől kibocsátani, és ezért minden bíróság előtti cselekvésciben, legyen az irott vagy csak szóbeli, bármi csekély, rend vagy bíróság megsértését gondosan kerülje.

10. §.

Ellenfél és ennek ügyvédje iránt.

Ügyvéd, bíróság iránt tiszteletviseltetési lekötelezettségéből, minden személyeskedés, és rágalomtól, 's bár mi akár ennek ügyvédjét érdeklő kitételtől, őrizkedni köteles.

11. §.

Ügyvéd jogai.

Joga van az ügyvédnek követelni: hogy az illető felek, legyenek föbbek, vagy alsóbbak, ama tisztelettel viseltessenek iránta, mellyet hivatása igényel.

12. §.

Ügyvéd becsületére hivatkozása.

Ügyvédnek, hivatása körébe tartozó ügyekben, hivatási becsületére tett hivatkozása, bíróság előtt, teljes biztositást nyujt, melly eskü erejé-, és jelentőségével bir.

13. §.

Ügyvéd sérelme.

Minden sértés, melylyel ügyvéd hivatása eljárásában illettetik, méltatlanságnak tekintendő, 's mint ily büntetendő.

C) Fél iránt.

14. §.

Általános kötelezettség az ügyek elválása körül.

Köteles az ügyvéd minden őt megkeresőnek kitelhetőleg segédül lenni.

15. §.

Kivételek.

Kivétettnek a' mondott általános szabály alól következő esetek:

a. ha a' fél által igaztalanra lön felszólitva.

b. ha az ügyvéd oly igen el van látva ügyekkel, hogy a' megkereső fél ügyeit teljességgel fel nem vállalhatja.

c. ha előbb ugyan azon ügyben, vagy azzal összefüggőben már az ellenfélnek lévén ügyvédje, a kért elvállalás által hűség, és volt megbizója iránt tartozó titoktartási kötelezettségét sértené.

d. ha épen az ellenfélnek egyébb ügyekben képviselője.

e. ha az ügyvéd azokkal, kik ellen megkerestetik negyed izigleni vérrokonságban, vagy sogorságban van, ez utóbbi esetben azonban csak mig a' sógorságot szülő házasság el nem múlt.

f. ha a' pert vezető fél, vagy ebben itélő bíróval az *e* alatt mondott vérrokonsága, vagy sógorsága fordulná elő, 's a

bíróság csupán egy személyben pontosulna. Ha pedig a' bíróság testület, ekkor megengedtetik ugyan a' bíróság előtti fellépés, mind azáltal a' mondott rokon, birósági tag, minden részvéttől kizáratik. Végre

g. ha az ellenféllel igen közeli barátságos viszonyokban van.

16. §.

Az iménti § a, b, c. és e, mondott eseteiben átalában tiltatik az ügynek elvállalása. —

az d, f, és g, esetekben pedig az ügyvéd elvállalhatja ugyan az ügyet, de előbb megkeresőjével tudatni köteles a' mondott viszonyokat, 's ennek megegyeztét elvárni köteles, a' közbeni szükséges intézkedések megtételére mindenesetre felhatalmaztatván.

17. §.

További kötelessége a' fél iránt.

Ügyvéd megbizója iránt rendithetlen hüséggel, és igazságszerüséggel viseltetni, és a' reá bizottakban eljárni kötelesztetvén:

a. saját vétke okozta károk megtérítésével tartozik.

b. a' felvállalt ügyvitellel annak teljes bevégezte előtt fel nem hagyhat; kivévén:

aa. ha a' per folyta alatt átlátja az ügynek igazságtalanságát.

bb. ha nélkülezhetlen hosszasabb távolléte készteti.

cc. ha az ügyvédi pályáról végkép lelép.

dd. ha a' jelen czim 15 §ának *e*, és *f*, esetei állnak elő a' perfolyama alatt.

ee. ha védencze által becsületében megsértetik, vagy ha ez

ff. meghagyásainak eleget nem tesz.

gg. ha a' kérdés alatti keresethez magának támadnak követelési jogai.

Az itt *aa* és *dd* alatt kitett esetekben köteles az ügyviteléről lemondani. És ekkor, mint szinte az *bb* és *cc* alatti esetekben tartozik lemondása okát eleve az illető bíróságnak bejelenteni, s ez, a' körülményekhez arányzandó határ-idő alatt, más ügyvéd keresésére kötelezendi az illető felet.

18. §.

A' fél elhagyhatja ügyvédjét.

A félnek ellenben joga bár mikor ügyvédjétől megbizását visszavonni.

19. §.

Ügyvéd kötelessége megbizójának halála esetében.

Ha a' védencz időközben meghal, tartozik ügyvéd az ügyet mind addig folytatni, mig jelen czim 17ik §ának b. pontja alatt kitett aa, gg, kivétel esetei elő nem állanak.

20. §.

Titoktartás,

c, Teljes titoktartásra kötelezteti k az ügyvéd, a' védencze által reá bizottak iránt, miglen csak a' honi törvény e' részben kivételt nem tesz.

21. §.

További kötelességek.

d, Köteles továbbá az ügyvéd megbizóját szabadlelküleg minden hatalomtoli félelem személyes tekintet, kegy vagy javak elnyerése nélkül védelmezni.

22. §.

Ügyvédi járandóság.

Ügyvéd járandóságát, a' féllel ez iránt tett kölcsönös szabad egyezkedés, határozza meg.

23 §.

Ügyvédi járandóság előjoggal bir.

Ügyvéd, szabad egyezkedésen alapuló, járandósága csődület esetében előjoggal bir.

24 §.

Ügyvéd járandóságának mikénti keresése.

Ügyvéd járandósága feletti viták közkereseti törvények rendelkezete alá tartoznak, 's az ügyvédi dolgozatok, gyakorlati műértő ügyvédek által, elitélendők, kik közül egyet a' fél, másikat az ügyvéd, és a' harmadikat, ki minden esetre fegyelmi szék tagja legyen, a' biró nevezendi.

25 §.

Költség megtérités.

Ha a' fél költségek megtéritésére itéltetik, az ellenfél ügyvédje előterjeszti a' költségek kivetését, 's ha a' másik ezt megfizetni vonakodna, jelen czim 24 §ának esete áll elő.

Negyedik Czim.

Ügyvédek vétkei 's büntetéseiről.

1 §.

Ügyvédek vétségei

a) Vagy olyanok, mellyeket mint ügyvédek, megbizatásuk ellenére tétel által, követelnek el, a' nélkül azonban hogy köztörvényi vétket elkövettek volna: — 's ez: hivatás elleni bün, vagy

b) Olyan, melly köz-, 's büntetőtörvény szerint, büntetést következtet.

2 §.

a(alatti vétségek büntetése.

Az iménti 1ső §nak a) pontjában kitett hivatás elleni vétségek a' meghatározott honi törvény rendelete szerint büntetendők.

3 §.

Vétség ismétlés.

Az 1ső §ban kitett a) és b) pontok alatti vétségek ismétlése, mint szinte a' kimutatott javithatlanság, hivatás gyakorlatától felfüggesztést, vagy végképi eltiltást is, következtet.

4 §.

b) alatti vétségek büntetése.

A többször idézett 1 §nak b) alatt kitett vétség esetei köz-'s büntetőtörvények rendelete szerint büntetendők.

5 §.

Ügyvéd által okozott kármegtérités.

Készakarva okozott károkat ügyvéd megtériteni tartozik.

6 §.

Ügyvéd védelme.

Mi előtt az ügyvéd vétségéért megitéltetne, mindenkor eleve kihallgatandó, 's a' hozott itéletet feljebbviheti törvényeink értelmében.

7 §.

Ügyvéd bírája.

Ügyvéd vétségei felett, azoknak természete szerint, részint a' fegyelmiszék, részint az illető bíróságok biráskodandnak. Hatalmában állván ezen felül a' per biráknak ügyvédet rend megtartás-, sértő kitételek vissza vételére 's a' t. igazitani.

Ötödik Czim.

Ügyvédi testület- és fegyelmiszékekről.

1 §.

Ügyvédi testület.

Valamennyi a' honban lakozó ügyvéd egy testületet képez.

2 §.

Fegyelmiszékek.

Az ügyvédi testület középponti, 's vidéki fegyelmiszékek által képviseltetik. A középponti képviselője valamennyi vidéki fegyelmiszékeknek 's Pesten tartandja üléseit. A' vidékiek az Ország valamennyi külön hatóságaiban, kivéve a kir. városokat.

3 §.

Fegyelmiszékek viszonya.

Mind a' középponti, mind a' vidéki fegyelmiszékek egymással kölcsönös érintkezésben, 's levelezésben állandnak.

4. §.

Szerkezetük.

A középponti egy elnök, 's tiz, vagy tizenkét rendes tagból álland, kik közől egy Jegyző, 's egy pénztárnok leend, ezen felől az elnök jelen nem lehetése esetére, a' tagok közől helyettes elnök is választandó. — Vidékiek egy elnök, 's négy vagy hat tagból állandanak, kik közől, a' szinte helyettesitendő elnökön kivül egy Jegyző, — ki egyszer'smint pénztárnok is leend, választandó. —

5 §.

Tagok választása.

Mind a' középponti, mind a vidéki fegyelmiszékek tagjai titkos, és viszonzatlan szavazat utján hat évre választandók,

6 §.

Szavazati rend.

A' szavazó tulajdon kezeivel irt, 's nevét magában foglaló levelkéje külhátára jegyzi fel a' megválasztatni kivánt egyed nevét.

Ha háromszori szavazás után sem lenne viszonyzatlan többség, az leend a' megválasztott, ki harmadikszori szavazat alkalmával legtöbb szavazatot nyert.

Ha azonban e' harmadszori szavazatkor két tagra egyenlő szavazati többség mutatkozna, — sorshuzás határozand.

7 §.

Szavazat eredménye.

A' fegyelmiszék e' végre megbizott választmánya, felbontván a' szavazati levelkéket, nyilvános ülésben tudatja az eredményt.

8 §.

A' választás bejelentendő.

Mindenkori választás eredménye a' kir. Személynöknek bejelentendő, és pedig akként: hogy a' vidéki székek a' középpontinak tesznek jelentést, 's ez a' Személynöknek. Ezenfelől a' középponti Jegyző nyilvános hirlapok által tudatja a választást.

9 §.

Fegyelmiszék tagság.

Mind a' középponti, mind a' vidéki fegyelmiszékek tagjai csak hat éven át viszik hivatalukat, és pedig az első szerkezet után, három év elteltével feleszáma a' tagoknak kilép, 's helyökbe újak választandók, megmaradván a' másik rész a' következő három évre.

10 §.

A' következő három év elteltével, a' ben maradt rész lép ki hivatalából, 's helyettök új tagok, és igy mindenik harmadik évben, a' már hat évet kitöltött felerész helyett, új tagok választandók.

11 §.

Kilépő tagjogai.

A' kilépő tagok ugyan ujra megválaszthatók, de többé nem kötelezőleg viselendik hivatalukat.

12 §.

Mentő okok.

A' fegyelmi tagság elvállalása-, vagy vitelétől csak bebizonyitott betegeskedés menthet ki.

13 §.

Hat év közbeni kilépés esete.

Ha a' tag a' kivánt hat év folyta közben megszűnik tag lenni, — hivatala ideiglen, mig a' választási idő bekövetkezend, azonnal 's okvetetlen betöltendő.

14 §.

Tag kötelessége.

A' megválasztott tag illető fegyelmiszéke helyén tartand állandó lakást.

15 §.

Elnök kötelessége.

Elnök, 's helyettese a' fegyelmiszékek körébe tartozó ügyek rendes vitele iránt gondoskodand.

16 §.

Jegyző kötelessége.

A' kellő Jegyzőkönyveknek, mint szinte a' vidékifegyelmi székeknél a' pénztár vitele, a' Jegyzőt illeti.

17 §.

Fegyelmiszékek határozásai.

Mindenkor viszányzatlan szavazati többség határoz, és pedig a' középponti fegyemiszéknél hét, vidékinél hat szavazat szükséges.

Ha ismételt szavazat után is szavazati egyenlőség állandna elő, — az elnök, vagy helyettesének szavazata határoz.

18 §.

Fegyelmiszékek jogai.

Fegyelmiszékek jogai következőkben pontosulnak.

1) Ügyvéd vizsgálatra a kir. Személynök két tagot nevez ki a' középponti fegyelmiszék köréből, a' vizsgáló kir. táblai választmányhoz, és ez okból is különösen

19 §.

Köteles mindenik fegyelmiszék felügyelni, az ügyvédeknéli gyakornokok miként i képeztetésére; továbbá

20 §.

Az ügyvédikar becsülete fentartására minden kitelhető módon felügyelni, és

21 §.

A' még köz törvényszékek birósága alá nem került vétségek eseteit nyomozni, 's a' sértő, ügyvédikarboli, egyedeket büntetni.

22 §.

Büntetések nemei.

E' büntetések különböző nemei következők: —

a) Intés.

b) fegyelmiszék előtti feddés.

c) pénzbeli büntetés p. o. 50 pftig.

d) szavazati jognak örökre, vagy csak ideigleni-

e) Választási, 's elválasztatási képességnek, szinte ideigleni, vagy örökre-

f) fegyelmiszékekbeni részvét jog elvétele.

g) elmozditás, vagy felfüggesztés kérése.

23 §.

Hatóságok kötelesek a' kebelükbeni ügyvédek vétségeit az illető fegyelmiszéknek bejelenteni.

Minden hatóság a' kebelében lakozó ügyvéd által elkövetett, 's hivatalosan tudtára esett vétséget, vagy hivatal mulasztást az illető fegyelmiszéknek bejelenteni tartozik.

A' fegyelmiszék ellenben a' bejelentett egyed iránt különös szigor figyelemmel leend, őt minden jövendőbeli vétsége ismételésétől visszatartandó, — 's e' részben

24 §.

Ügyvédi általános kötelesség.

Minden egyes ügyvéd szorgalmatosan felügyelend hivatása becsülete-, 's méltóságának fentartására, 's társainak

mindennemü vétségektöli visszatartására, és a' tudtára esőket az illető fegyelmiszéknek feljelenteni tartozik.

25 §.

Nyomozás.

Minden ügyvédi vétség nyomozását, akár maga a fegyelmiszék, akár ennek e' végből kiküldött tagja viendi véghez és e' czélból

26 §.

Minden szükséges intézkedésekkel élhet, mellyek a' vétség valóságát kitüntetik, hatóságokat megkereshet, az illető egyedet akár szó-, akár irásbeli nyilatkozatra késztetheti, pénzbüntetés alatt idézhetielő a' bepanaszlott ügyvédet, 's naplója előmutatására kötelezheti.

27 §.

Itélet.

A' kivett előterjesztések következtében az illető fegyelmiszék hozand itéletet. — A' hozott itélet annak rendje szerint közöltendő a' panaszlottal, s tiz nap elteltével jog erővel birand.

28. §.

Feljebbvitel.

Joga van a' panaszlottnak a' mondott tiz nap alatt feljebbviteli folyamodását benyujtani ; — a' feljebbvitel a' középponti fegyelmiszékre, 's innen a' kir. táblára, s nem feljebb történend.

29. §.

Fegyelmiszék hatósága.

Fegyelmiszékek hatósága csak azon vétségek nyomozása-, elitélésére terjed ki, mellyek, a' fegyelmiszék nézete szerint, az ügyvéd hivatása, és kötelességeivel nem egyezők.

30. §.

Ügyvéd jogainak megsértése.

Joga van a' fegyelmiszéknek mind azon esetben, mellyben akár egyes ügyvédnek, akar az összes ügyvédikar méltósága és jogai megsertetnek, önként panaszt tenni az illető hatóság előtt, még akkor is: midőn a' sértett fél a' rajta elkövetett méltatlanságot megbocsátaná.

31. §.

3. Joga van a' fegyelmiszékeknek egyedei képezését minden kitelhető modokon eszközölni, 's e' részben

32. §.

Nagyobb fontosságú, 's nehezebb eldöntésü tárgyak 's kérdéseknek bizonyos határ idő alatti megfejtését a' középponti fegyelmiszék kitüzheti, 's ezt valamennyi vidéki fegyelmi székkel a' kitüzött határidővel egyetemben tudathatja, minden esetre teendő vélemény adás végett. —

33. §.

Ügyvédi pénztár.

Végre az ügyvédi pénztár kezelését a' fegyelmiszék viendi, ennek jövedelmei lennének:

a. az iskoláját bevégző egyed által, az illető fegyelmi széknéli bejelentés alkalmával, fizetendő egy pengőft; — ennek

b. kir. táblai hites jegyzővé felesküvése alkalmával *) e' czélból fizetendő egy forint; továbbá

c. ügyvédi vizsgálatkor az oklevelérti járandóságból e' czélra eső 2 pengőft. — végre

d. vétségekre szabott pénzbeli büntetések.

34. §.

Pénztárnok kötelessége.

Mind ezen pénz a' középponti pénztárnok által kezelendő, kihez a' vidéki székektől beküldendő pénz is utasitandó. —

*) Lásd a' II. Rész 47dik §aban e' részben mondottjainkat.

35. §.

Pénztárnok számadása.

A' vidéki Jegyzők pénztári számadásaikat a' középponti fegyelmiszék utján évenkint a' kir. Személynok vizsgálata alá, hova a' középponti Pénztárnok is, felküldenni, 's a' Személynöknek, netalán lehető 's illető uton közölt, észrevételeire azonnal felelni, kötelesek.

36. §.

Pénztári rendelkezés.

A' pénztár kiadásairol, mint mindennemü czélokra lett kiadásokról, egyedül a' középponti fegyelmiszék rendelkezhet egyeztével azonban mindenkor a' kir. Személynöknek.

37. §.

Ügyvédi eskü.

Esküszöm az élő Istenre 's a' t. hogy hazám törvényei, és alkotmánya, nem különben ügyvédi alapszabályaim értelmét hazámnak, 's királyomnak hűn, rendithetlenül betöltendő legjobb lelkisméretem, és tudományom szerint járandok el a' reám, mint ügyvédre, bizottakban. — Isten engem úgy segéljen, 's a' t.

DE BALLAGI GÉZA.